

MİMAR SİNAN

ISSN 1301-2762

4. En Muh.: Büyük Üstad Mesajı Tunç TİMURKAN
6. Message of the M.W. Grand Master Tunç TİMURKAN
7. Tampliyeler ve Hürmasonlar..... Teoman BIYIKOĞLU
20. 1723'ten Sonra Fransa'da Spekülâtif
Masonluğun Gelişimi ve Çağdaş Oluşumlara
Etkileri..... Hazer AKIN
31. Ritüellerimizdeki Allegori ve
Semboller..... Koparal ÇERMAN
43. Arşimed'in Dört Noktası..... Mehmet Fuat AKEV
45. Varlık ve Varoluş..... Tuncay FİLİZ
54. Çıracak Mason'un Avadanlığı..... Semih S. TEZCAN
71. İlkelden Gelişmişe
Bilimde Evrim..... Taner VIDİNLİGİL
81. Mozart ve Masonlar..... Üner BİRKAN
87. Mitos'dan Toplum'a..... Yüce SUN
95. Localardan Haberler Mimar SİNAN
112. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

YIL : 1997

NO : 106

MİMAR SİNAN

Gevşemeyin, endişe etmeyin.

İnancınız sağlamsa, mutlaka başaracaksınız.

Şâni Yüce Kur'an, S.III.139

Kapak Kompozisyonu : ŐINASI BARUTŐU
YENİLİK BAŐIMEVİ
Tel. 243 55 72 - 245 32 48 ☆ İSTANBUL - 1997

MİMAR SİNAN

**Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
tarihî, çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.**

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına

İmtiyaz sahibi : Tunç TİMURKAN

Yazı İşlerini fiilen idare eden : Osman S. ALTINAY

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.

ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR.

ISSN 1301-2762

SAYI : 106 Nuruşiya Sokağı 25, 80050 – Beyoğlu Tel : 0 212 249 2451 ARALIK 1997

4. En Muh.: Büyük Üstad Mesajı Tunç TİMURKAN
6. Message of the M.W. Grand Master Tunç TİMURKAN
7. Tampliyeler ve Hürmasonlar..... Teoman BIYIKOĞLU
20. 1723'ten Sonra Fransa'da Spekülâtif
Masonluğun Gelişimi ve Çağdaş Oluşumlara
Etkileri..... Hazer AKIN
31. Ritüellerimizdeki Allegori ve
Semboller..... Koparal ÇERMAN
43. Arşimed'in Dört Noktası..... Mehmet Fuat AKEV
45. Varlık ve Varoluş..... Tuncay FİLİZ
54. Çıracak Mason'un Avadanlığı..... Semih S. TEZCAN
71. İlkelden Gelişmişe
Bilimde Evrim..... Taner VİDİNLİGİL
81. Mozart ve Masonlar..... Üner BİRKAN
87. Mitoş'dan Toplum'a..... Yüce SUN
95. Localardan Haberler Mimar SİNAN
112. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

EN MUH.-. BÜYÜK ÜSTAD MESAJI

Aziz Kardeşlerim,

Türk Masonluğunun büyümesinin bir ölçüsü, mâbedlerdeki çalışmaların kalabalık olmasının dışında, muhakkak ki mâbedlerinin sayısıdır. Matrikül adedi yüksek locaların yanında, 35-40 kişilik ufak locaların mevcudiyeti Türk Masonluğunun karakteristiklerinden birisidir. Halbuki bazı başka obediyanlarda, yazılı olmayan bir kural ile localardaki matrikül sayısına yukarıya doğru bir sınır getirilmiştir. Meselâ Fransa'da matrikül sayısı 50'ye varınca, o locanın bir doğum yapması için girişime başlanmaktadır. Bunu gerçekleştirebilmek için kardeşlerin katılmış üye oldukları locada görevli olabilme imkânı da sağlanmıştır. Böylece bir kaç locada görevli olabilen, "Grande Loge Nationale Française" mensubu kardeşler, az üyeli ama çok localı bir Büyük Locanın en güzel misâlini vermekteler. Bu sistem, görev almak isteyen kardeşlere bu imkânı sağlarken, öbür yandan da yeni loca kurulurken eski locanın da parçalanmasına ve kardeşler arasında kırgınlıkların çıkmasına mânî olmaktadır.

Türk Masonluğunda buna benzer sistem ve teamüller mevcut olmadığı için, localar ancak mâbedlere sığamadıkları veya kardeşlerin görev alma süreleri -üye adedinin artmış olmasından- uzadığı için mecburî bölünmeler şeklinde olmaktadır. Bu doğumlar istenmeyen kırgınlıklar da yaratmaktadır. Bugün için önleyemediğimiz bu problemleri bir an için göz ardı edersek, Türk Masonluğunun gelişmesi ve büyümesi için alınması gereken tedbirlerin başında, eğer onbeş günde bir toplanma şansından ferâgat etmek istemiyorsak, mâbed adedimizin çoğalması lâzımdır. İstanbul'da uzun zamandan beri son derece sıkışık bir durumda olan ve hattâ bazı günler bir locanın toplantısının bitmesini bekleyip, ondan sonra çalışabilen localar varken, yeni binâmızın açılması ile 3 yeni ve büyük mâbed devreye girmiştir. Biri 170, diğer ikisi 150 kişilik olan bu mâbedler 30 yeni Locanın da çalışmasına imkân verecektir.

İstanbul'dan sonra, yakın bir gelecekte açılacak olan Marmaris binâmız ve seneye devreye girecek olan Antalya binâsı ile Türk Masonluğunun en az 10 senelik ihtiyacı karşılanmış bulunmaktadır. Büyümenin, Türk Masonluğunun birinci hedefi olduğunu aklımızdan hiç çıkarmadan Evrenin Ulu Mimarının bize bu konuda da yardımcı olması dileği ile kardeşlerim, hepinize sağlık ve sıhhat dolu bir 1998 yılı dilerim.

Tunç TİMURKAN
Büyük Üstad

MESSAGE OF THE M.W. GRAND MASTER

My dear Brethren,

An indication of the "Growth" in the Turkish Masonry; apart from the very crowded meetings held, is undoubtedly the number of temples available. A typical characteristic of the Turkish Masonry is the presence of very densely populated lodges along with lodges that have only 35-40 members at the most.

However; in some other obediences, according to unwritten bylaws, certain limitations as to the maximum number of brethren in a lodge are valid. For example in France; as soon as the lodge population reaches to the upper limit of 50 brethren, immediate preparations for the birth of a new lodge are commenced. In order to make this possible, affiliate members are allowed to take office in their new lodges as well. Thus, being able to participate to many lodges, the members of the "Grande Loge Nationale Française", demonstrate a very good example of a Grand Lodge consisting of many lodges with fewer members.

This system not only enables the eager brethren to take office earlier, but also prevents the former lodge from falling apart when a new lodge is being formed, and keeps the brethren from being offended.

As there is no such system or bylaws present in the Turkish Masonry; the obligatory division of an old lodge or the formation of a new one is only made possible when the lodge populations start overflowing from the temples or when the office expectancy of the awaiting brethren lengthens. These new births cause unwanted misunderstandings and frustrations among brethren.

Overlooking these currently unavoidable problems, a sure measure to be taken for the growth of the Turkish Masonry, apart from abstaining from meeting every fifteen days, would be to increase the number of temples.

With the opening of the new building in Istanbul, three temples; one with 170 seating and two with 150 seating capacity each, is put into circulation. These three temples will facilitate at least 30 new lodges to meet regularly.

In addition to Istanbul, with the new Marmaris and Antalya buildings; the Turkish Masonry's temple needs for at least ten years will be satisfied.

Keeping "Growth" in the Turkish Masonry as the first motto in mind, and with the wish that T.: G.: A.: O.: T.: U.: may help us in this quest, my brethren, I wish you a healthy and prosperous 1998.

Tunç TIMURKAN
Grand Master

TAMPLİYELER VE HÜRMASONLAR

Teoman BIYIKOĞLU

Bu araştırma, Ortaçağ Tampliye şövalyelerinden Hürmasonlara doğru uzanan tarihsel çizgiyi ve bağlantıyı irdelemek amacıyla yapılmıştır.

Çizginin başlangıç noktası Tampliyelerin Birinci Haçlı Seferine dayanır. Bu sefer sonunda, 1099 yılında, 400 yıldan beri müslüman egemenliğindeki kutsal Kudüs şehri ve Filistin bölgesi, hristiyanlar tarafından geri alınır. Kudüs'te Lâtin krallığı kurulur. Kudüs krallığının askerî güçleri, Kudüs'ü ziyaret etmek isteyen hacılara yol güvenliği sağlamak isterse de başarılı olamaz. Çünkü, asıl görevleri kalelerini ve şehirleri korumak olan Haçlı şövalyeleri, hacıların yol güvenliği meselesini çözümleyemez. Hac yolları eşkiya baskısı altında kaldığından, hristiyan hacıların can ve mal güvenliği tehlikesi devam eder.

Bunun için, Kutsal Topraklardaki görevleri sona eren bazı haçlı şövalyeleri, ülkelerine geri dönmek yerine, hacıların güvenliğini sağlayacak bir örgüt kurmayı, ekonomik ve dinsel yönlerden yararlı görürler. Girişimci şövalyeler, *Hugues de Payns ve Geoffroy de Saint-Omer* adlı şövalyelerin önderliğinde 1118 yılında biraraya gelir ve profesyonel bir hacı koruma örgütü kurarlar. Çekirdek kadro 9 şövalyeden oluşur. Örgüt ilgi görür; 1119'da *Clairvaux* baş rahibi Saint Bernard'ın amcası *André de Montbard*, 1120'de *Foulques d'Angers* ve 1125'de Champagne kontu Hugues katılır. Örgütün yayılıp Tampliye

tarikatına dönüşmesinde Saint Bernard'ın önemli katkıları olur. Zaten, Tampliye akımında Bernard'ın kurmuş olduğu manastır tarikatının ve dinsel görüşlerinin izleri vardır.

Saint Bernard, henüz 22 yaşındayken Azizlik mertebesine ulaşmıştır. Kendisi konuşurken önünde Papa'nın diz çökeceği kadar dinsel yönden saygın bir ermiştir. Kelt kökenli olduğundan eski Druid inançlarını iyi bilmektedir. Druid inancına göre, Allah tektir. Beyaz aydınlığı ve iyiliği, siyah karanlığı ve kötülüğü simgeler. Masonluktaki Dualite sembolizmasının kökeni olan bu fikir, Saint Bernard aracılığı ile Tampliyelere de yansımıştır. Nitekim, Bosean adı verilen Siyah-Beyaz damalı Tampliye bayrağı, dostluk-düşmanlık, iyilik-kötülük zıtlıklarının sembolüdür. Mason Mâbedindeki **Siyah-Beyaz Mozaik Yer Döşemesi**'nin kökeni de Tampliyeler'e dayanır. Druid inancında, bütün insanların kökeni **Ann (Anna)** adlı kadındır ve günün birinde Allah'ın çocuğunu doğuracağına inanılır. Bu nedenle Keltlerin hristiyanlığa geçişleri kolay olmuştur. Ama, bazı inanışları Druid tarikatını etkilemiştir. Nitekim Druidler, hayatın sudan ve bataklıktan başladığına inanırlar. Abanoz ağacından yapılan Siyah Meryemler Druidlerin sembolüdür.

Şövalye örgütü, kısa zamanda başarılı olur ve Hayfa-Kudüs arasında uzanan hac yolunu güvenlik altına alır. Örgüt, bu başarılarına da dayanarak kendilerine Kudüs'te bir merkez tahsis edilmesi için Kudüs kralına ve Patriğe baş vurur. İstekleri doğrultusunda, kendilerine, Süleyman Mâbedi inşaat alanı kapsamındaki, şimdi **Mescid-ül Aksâ**'nın yer aldığı **Templum Salomonis** adlı mekân tahsis edilir. Bundan böyle, kuruluş adı **İsa'nın Fakir Şövalyeleri** olan örgüt, **Mâbed** mekânı nedeniyle sıfat değiştirir ve 1120 yılından sonra Tampliye Şövalyeleri yâni, Mâbediyyûn olarak anılır. böylece **Tampliyeler**, Kudüs'te daha önceki yıllarda hacıları barındırmak ve tedâvi etmek amacıyla kurulmuş bulunan Hospitaliers örgütüne rakip bir dinî-askerî tarikat olarak gelişir. **Tampliyeler**'in kuruluş amacı **Hospitaliers**'den esas olarak da farklıdır. Çünkü, Tampliyeler'in amacı, şövalyelerin tüm güçlerini ve silâhlarını, güçsüzlerin korunmasına adanmış ilkesidir. Tarikatın görevleri askerî ve dinî olarak ikiye ayrılır. Görev dinsel olunca kuruluşun Kutsal Kilise tarafından onaylanması ve kutsanması zorunlu olur.

Bu dinsel onayı gerçekleştirmek üzere, tarikatın önderi **Grand Maitre (Büyük Üstâd) Hugues de Payns** beş şövalyeyle birlikte gider Papa II. Honorius'u ziyaret eder. Kudüs Patriğinin ve kral II. Baudouin'in mektuplarını sunar; Tampliyeler'in görevlerini, hizmetlerini ve yararlarını anlatır. 13 Ocak 1128'de Troyes'da konunun müzakeresi için konsil toplanır. Konsile çok sayıda yüksek din görevlisinin yanın-

da özellikle Citeaux başrahibi **Etienne Harding** ve Clairvaux başrahibi Saint Bernard da katılır. Büyük Üstâd, konsillere Tampliye örgütünü yeniden takdim eder. Tatmin olan Troyes Konsili, **İsa'nın Fakir Şövalyeleri** adıyla dinsel şövalyelik tarikatının kurulmasına ve tüzüğünün Saint Bernard tarafından hazırlanmasına karar verir. Böylece Tampliye tarikatı resmen kurulur. Tarikat resmen kurulmasını takiben hızla gelişir. Hizmetlerine karşılık aldığı büyük yardımlarla gitgide zenginleşir.

Tampliyeler'in tipik kıyafeti, Hospitalieler'in beyaz siyah elbisesinin aksine, önünde boydan boya kırmızı haç işlenmiş uzun beyaz elbisedir. Göğüsteki kırmızı haç, İkinci Haçlı Seferi öncesinde, 27 Nisan 1147 tarihinde, Papa III. Eugene tarafından verilmiştir. Tampliye şövalyeleri, paroları olan "*Mâbede yağmur yağıyor.*" mottosunu söylerken, sanki haçı ıslanmaktan korumak için, sağ ellerini göğüslerine işli haç üzerine koyarlarmış. Bu işaret, belki de, Masonluktaki **Sadâkat Duruşu**'nun kökenidir.

Tampliyelerin ilk tüzüğü Saint Bernard tarafından Lâtince yazılır. Sonra, Kudüs patriği Etienne de Charter (1128-1130) tüzüğü ikinci defa yazar ve 1140'da Fransızcaya çevrilir. Tüzüklerle birlikte, 1165, 1230, 1240, 1257 ve 1267 yıllarında yazılan ritüeller uygulamaya girer. Bu tüzükler ve ritüeller mason yasalarına ve ritüellerine benzerdir. Hattâ, gerek **James Anderson** tarafından derlenen mason yasasının ve gerekse ritüellerin ana temasının köken olarak Tampliye'lerden aktarıldığı veya en azından esinlendiği savunulur.

Tampliye tarikatının tüzüksel üç ana amacı vardır. Birincisi, hacca giden hristiyanlara yardım etmektir. İkincisi, Kutsal toprakları korumaktır. Üçüncüsü de Templum Salomonis (Süleyman Mâbedi)'ni yeniden inşa etmektir. Sonuncu amaç tamamen semboliktir. Asıl amaç mâbed yapmak değil; kutsal Kudüs'ü hristiyanlara açık tutmaktır.

Tampliye tarikatlarının üyelik statüsü üç grup altında incelenebilir. Birinci **Askerî Sınıf: Asil Şövalyeler** (beyaz elbise giyer, silâh kuşanır, iki ata bir seyise, hizmetkârlara sahiptir); **Serjanlar** (siyah veya koyu gri elbise giyip silâh taşıyabilen çavuşlar) ve Seyisler (siyah giyebilir ve silâh kuşanabilir)'den oluşur. İkinci **Ruhban Sınıfı:** tarikatın din görevlileri rahipler ve papazlardan oluşur. Üçüncü **Meslek ve Hizmetkâr Sınıfı:** aşçılar, hastabakıcılar, doktorlar, nalbantlar, zırhçı ve kavaf vb. hizmet elemanlarından ve yardımcılarından oluşur. Tampliye tarikatında, sayılan bu üç grubun dışında, görevleri daha ilerideki bölümde açıklanacak olan, **Taş Yontucular ve Duvarcılar** adı altında özel bir **mason** sınıfı da vardır. Tampliye tarikatı üyeleri birbirlerine, aynı Masonlukta olduğu gibi, **kardeşim** derler.

Tampliye tarikatı başkanın sıfatı **Büyük Üstâd** karşılığı **Grand Maître**'dir. Grand Maître seçimi, oniki kişilik bir komite tarafından yapılır. Komitenin sekiz üyesi Şövalye, dördü Serjan'dır. **Senechal** önce iki kişiyi görevlendirir. Bu iki kişi kardeşler arasındaki iki kişiyi seçer. Dört kişi iki yeni kişiyi seçer ve sayı altıya yükselir. Bu sistem sayı onikiye ulaşana kadar devam eder. Bu oniki kişilik komite bir yere kapanır ve kardeşler arasından birini yeni Büyük Üstâd olarak seçer. Genel toplantıda durum tebliğ edilir ve bütün kardeşler yeni Büyük Üstâd'a biat ettirilir. Komitenin oluşumu, 33°'li bir Skoç Masonu bulunan ülkede Yüksek Şûra'nın oluşturulmasına; biat olayı da masonik uygulamalara benzerdir.

Tampliyeler'in askerî yönü inceleme amacının dışındadır. Ancak bazı kuralları Masonluğu andırarak kadar ilginç olduğundan, önemlilerinin hatırlanması yararlıdır. Tarıkata alınacak haricîde aranan nitelikler arasında: mutlak bekâr olması, çocuk yaşta olmaması, kimseye borcu olmaması, başka bir tarıkata girmiş olmaması, kiliseden atılmış olmaması ve bedenî sakatlığının olmaması şartları aranır. Örgüte kabul edildikten sonra, mutlak itaat içinde bulunacak, kardeşlerini küçük görmeyecek, kendisine verilenlerden başka mala sahip olmayacak, daima ikili gruplar hâlinde dolaşacak, kardeşiyle aynı tabağı paylaşacak, yardımcılarına büyük kabahat bile işleseler sövmeyecek ve dövmeyecek, esir düşerse kendisi için fidye ödenmeyecektir. Şövalyelerin iki kişi olarak dolaşması ve yaşamasının yanında, bu iki kardeşin aynı kaptan yemek yemesi zorunlu bir kuraldır. Her iş emirle yapılır. Sofraya oturmak, sofradan kalkmak, yıkanmak ve istirahatete çekilmek hep emirle olur. İstirahat sırasında bile ipten yapılan kuşak çıkarılmaz. Satranç ve zar oyunları yasaktır. Yemekler biraz fazla yapılır ve artan kısım fakirlere dağıtılır. Esir düşen Tampliye şövalyelerinin kurtarılması için hiçbir şekilde fidye ödenmez. Nitekim, Haçlı Savaşına Tampliye kıyafetiyle katılan ve ülkesine geri dönerken esir düşen İngiltere Kralı Arslan Yürekli Richard'a da Tampliyeler tarafından fidye ödenmemiştir.

Haçlı savaşı nedeniyle, Salâhaddin Eyyûbî ile Arslan Yürekli Richard arasındaki doğruluğu tartışmalı, dostane ilişkiler; Masonluğa yansıtılmaya çalışılan İslâmî model inisiyatif ezoterik fikri ve örgütsel alışverişlere konu olmuştur. Ancak, sünî Eyyubîlerle olmasa da, bölgedeki şii ve bâtinî heretik İsmailî, Dürzî ve Sabbahî toplulukları ile Haçlılar ve özellikle Tampliye şövalyeleri arasındaki dostluk ötesi askerî ve ekonomik ittifaklar ve kültür birliktelikleri destbolik ve özellikle felsefî Masonluğa yansıtılacak ve bazı derecelerin ana temalarını teşkil edecek kadar güçlü ve etkili olmuştur.

Tampliye tarikatı tekris törenini içeren ritüeller, günümüzdeki ma-son ritüellerinin benzeridir. Örnek olarak, 1128 tarihli tüzüğün tekris töreniyle ilgili maddeleri aşağıda verilmiştir:

"Üstâd, Mâbet'te toplanan kardeşlere "Aziz kardeşlerim, sizlerden bazı kardeşlerim Bay X adlı haricinin kardeşliğimize kabulünü ekseriyetle teklif etmiştir. Şayet, sizlerden biri bu kişinin aramıza katılmasına bir engel durumunu biliyorsa şimdiden söylesin." diye sorar. Eğer, kardeşlerden itiraz olmazsa, aday Mâbed'in bitişiğindeki hücreye alınır. Hücredeki adayı, en tecrübeli üç kardeş ziyaret eder ve katılmasının getireceği zorluklar anlatıldıktan sonra yine de katılma isteyip istemediği sorulur. Cevabı olumluysa, diğer sorulara geçilir: evli nişanlı olup olmadığı, başka bir tarıkata sözünün olup olmadığı, borcunun olup olmadığı, vücutça sağlık olup olmadığı, köle olup olmadığı sorulur. Bu cevaplar da olumluysa, soruşturucu kardeşler Mâbed'e döner ve "Kendisine bütün zorluklar ve şartlarımız bildirildi. Tarikatımızın kölesi olmakta ısrar etmektedir." derler. Üstad, kardeşlere "Kendisini Allah'ın emriyle içeri alalım mı?" diye sorar. Bütün kardeşler, "Kendisini Allah'ın emriyle içeri alalım." diye cevap verirler. Aday içeri alınmadan, aynı soru kendisine tekrar sorulur. Fikrini değiştirmemişse Mâbed'e alınır, diz çöktürülür ve aday kabulünü rica eder. Üstâd, adaya cevap olarak, "kardeşim, sen bizden çok şey istiyorsun. Halbuki tarikatlarımızın sadece dış kabuğunu görmektesin. Güzel atlara, iyi koşumlara, iyi yemeğe ve güzel elbiselere sahip olmak istiyorsun. Fakat, bizim şartlarımızın ne kadar ağır olduğunu bilebiliyor musun?" der ve zorluklarını sıralar. Sonra konuşmasını "Mâbedimize intisabını ne zenginlik, ne de asâlet için istememelisin." diye sürdürür. Aday olumlu cevap verirse, yine dışarı çıkarılır.

Üstâd, kardeşlere, "Aday hakkında söyleyecek bir sözlerinin olup olmadığını sorar. Aleyhte bir söz söylenmezse, "Allah'ın emriyle içer alın." der. Aday içeri alanıp diz çöktürülür. Eline İncil verilir. Kendisine evli veya nişanlı olup olmadığı sorulur. Olumsuz cevap alınırsa, en yaşlı ve tecrübeli kardeşe, hariciye sorulması unutulmuş bir sorunun olup olmadığı sorulur. Cevap olumluysa hariciye, "Bütün kardeşlerine ve tarıkata ölünceye kadar sadık kalacağına ve Mâbed'de yapılan konuşmaları hiç bir şekilde dışarıya ifşâ etmeyeceğine" dair yemin ettirilir. Üstâd, yemini takiben yeni kardeşi dudaklarından (diğer bir iddiaya göre de ensesinden ve göbeğinden) öper. Kendisine bir şövalye elbisesi ve hiçbir şekilde çıkarmaması tembih edilen ipten örülmüş bir kemer verilir."

Tampliye ritüeli zamanla değişikliğe uğramıştır. Ritüellerde değişmez olarak kalan kurallar: "*Şapitr toplanmadan hiçbir şekilde yeni kardeş kabul edilemez.*"; "*Her kardeş Üstâd'a ve her Üstâd Şapitre mutlak itaat edecektir.*" ve "*Hiçbir kardeş, bir kadınla, genç kızla, annesiyle teyzesiyle ve halasıyla özetle hiçbir kadınla öpüşemez.*" (Bu o devrin bir selâmlaşma tarzıdır) şeklindeki hükümlerdir.

Tampliyeler'in ilk Büyük Üstâd'ı Hugues de Payns, 1136 yılında ölüyor. Yerine geçen **Büyük Üstâd Robert de Craon**, genişleyen tarikatın gelirlerinin yeterli olmadığını öne sürerek Papa II. Innocent'e başvurur. Gerçekten çok büyük imtiyazlar elde eder. Papa'nın 29 Mart 1139 tarihli **Omne Data Optinum** fermanıyla elde ettikleri bu çok önemli imtiyazlar: hiçbir vergi ve rüsüm vermemek, tahsis ve hibe edilen araziler üzerinde tam bağımsızlık elde etmek, kendi kiliselerini inşa etmek, buraya ölümlerini gömebilmek ve daha da önemlisi hiçbir dinî kurum tarafından Tampliyeler'e papaz ve rahip atamamak ve doğrudan Papa'nın himayesinde olmaktır. İşlenen konu açısından imtiyazların en önemlisi, Tampliye tarikatının, masonlar ve marangozlar dahil olmak üzere, bütün inşaatçı mesleklerinin tek hâmisî ve efendisi olması; ve bu meslek sahiplerine serbest seyahat edebilme hürriyetini bağışlayan **Laissez-Passer** vermek hakkına sahip olmalarıdır. İşte böylece, masonlar Fran-Mason yâni **Hürmason** kimliğini kazanırlar. Bu gelişim, İngiliz Operatifliğine paralel; ama, farklı bir "**Hür**"lüktür.

Bir zamanlar İsa'nın Fakir Şövalyeleri olan Tampliye örgütü, Papa'dan kopardıkları büyük imtiyazlar sayesinde, tarikat olarak, dünyada krallar da dahil en zengin kurumlarından biri olur. Tarikat Kudüs sınırlarından taşar; Fransa, İspanya, İngiltere, Kuzey İtalya, Macaristan ve Avrupa'ya yayılır. Sadece Fransa'da 9000 menzil ve temsilciliklerinin bulunması, Tampliyeler'in Avrupa'daki gücünü göstermeye yeterlidir.

Tampliye tarikatı, iki yüzyıl boyunca Kudüs-Filistin bölgesinde etkinliğini sürdürür. Hacıları korur. Hac yollarını açık tutarak görevlerini yerine getirir. Sonunda, 12 Mayıs 1291 yılında Akkâ'da Salâhaddin Eyyubî komutasındaki müslüman güçlere yenilen hristiyan askerler arasında, Hospitaliye'ler gibi, Tampliye şövalyeleri de Kutsal Toprakları terketmek zorunda kalır. Avrupa'daki menzillerine ve arazilerine çekilirler. Bu olay, adeta Tampliyelerin sonunun başlangıcı olur.

Çünkü Fransa, 1302 tarihli Flanders yenilgisi sebebiyle tam bir ekonomik çöküntü içindedir. Fransa kralı **Philip le Bel**, Tampliyeler'in Paris'teki bankerlik teşkilâtından faizle borç alacak duruma düşer. Kral, Tampliyeler'in büyük servetine göz koyar ve Yahudiler ve diğerlerine de yaptığı gibi mallarını gaspetmek ister. 14 Eylül 1307 tarihli

kraliyet emriyle, Fransa'daki Tampliye'ler 22 Eylül'de tutuklanırlar. Tarikatın servetine ve varlıklarına krallık el koyar. Tampliye tarikatının dağıtılmasında, kralın savaşlarda boşalan hazineyi Tampliyeler'in varlıklarıyla doldurmak istemesinin yanında iki ayrı sebep daha olduğu söylenir. Bunlardan ilki, kralın oğlunun Büyük Üstâd yapılması hakkındaki teklifinin Tampliyeler tarafından reddedilmesi üzerine tarıkata muğber olmasıdır. İkinci sebep, kralın, 1302 yılı Flanders savaşında, Tampliye şövalyelerinin de Fransa yanında savaşa katılmaları isteğinin; tarikat tarafından, tüzüklerine göre hiçbir Hristiyana kılıç çekmemek durumunda oldukları gerekçesiyle kabul edilmemesinin yarattığı kırgınlıktır.

Fransa kralının bu davranışına paralel olarak, Papa **V.Clément** de 22 Kasım 1307 tarihli *Pastoralis Praeeminentiae* fermanıyla hristiyan ülkelerindeki Tampliye'lerin tutuklanması emrini verir. Çok daha sonraları, 04 Mayıs 1738 tarihinde, İngiltere kökenli spekülâtif Masonluk da, Papa XII. Clément'in In Eminentiori fermanıyla "kendimizce malûm olan sebepler" gerekçesiyle afaroz edilecektir. Bu tarihe kadar Papa'nın, Masonluk hakkında bir tenkidi bile olmamasına, hatta hoşgörüsüne karşı birdenbire davranışını değiştirmesinin önemli bir sebebi vardır. Bu sebep, bir anlamda Skoç Masonluğunun öncüsü kabul edilen Şövalye **Andrew Michael Ramsay**'in Paris'te 24 Mart 1737 tarihindeki ünlü söylevinde "*Masonluğun, Tampliyeler*"in devamı olduğunu" kabul ve beyan etmesidir. Buna bağlı olarak, Papa tarafından *Tampliyeler*'in 1307 yılında afaroz edilmesinden tam 431 yıl sonra Masonluk da afaroz edilmiştir. O gün bu gün, Vatikan'ın Masonluğa bakışı yumuşamasına rağmen, değişmemiş ve afaroz resmen kaldırılmamıştır.

Papa fermanındaki Tampliyeler'le ilgili suçlamalar şöyle özetlenebilir: Tarıkata alınacakların tekris töreninin akşamın ilk saatleriyle sabahın ilk saatleri arasında gizli olarak yapılması. Tekris töreni sırasında, haricî tarafından, Hz.İsa'nın, Haç'ın, Hz.Meryem'in, Tanrı'nın diğer meleklerinin inkâr edilmesi. Tekris sırasında, Hz.İsa'nın Tanrı olmadığını, sahte peygamber olduğunun, din yüzünden değil işlediği suçlar sebebiyle çarmıha gerildiğinin söylenmesi, tekris töreni sırasında Haç'a tükürülmesi ve kilisenin kutsallığının reddedilmesi... Büyük Üstâd'ın bütün günahları bizzat affedebileceğinin söylenmesi. Tekris yapılan kardeşlere aralarında homoseksüel ilişkide bulunabileceklerinin söylenmesi, tekris sırasında, tekris törenini yapan kişinin, tekris edileni dudagından, sırtından, kalçasından ve göbeğinden öptüğünün söylenmesi... İnsan suratına benzeyen üç yüzlü putlara tapılması ve bunların kendilerini tehlikelerden kurtaracağına inanılması... Bu putların üzerine konulmuş olan ipleri kuşanmaları ve bunları geceleri bile çıkarmamalarının istenmesi...

Tampliye'lerin sorgulanması ve yapılan işkenceler yıllarca sürer. Kimisi bazı itiraflarda bulunur; kimisi suçlamaları tamamen reddeder. İlk günkü işkenceden sonra bir Tampliye'nin "*bir daha işkenceye maruz kalırsam İsa'yı bile öldürdüğümü itiraf edebilirim.*" şeklinde sözleri çok anlamlıdır. Bu arada gruplar hâlinde infazlar da yapılır. Önce 36 sonra 80 kişilik birer grup şövalyenin ateşte yakılarak idam edilmesi, itirafların sıklaşmasını sağlar. Ama, herşeye rağmen, **Büyük Üstâd Jacques de Molay ve Normandiya Komandörü Geoffray de Charney** direnmelerini sürdürür. Papa Clément duruma müdahale ederek, tarikatın üst düzey yöneticilerini bizzat sorgulamak ister. Sorgulama için yola çıkarılan Şövalyeler bir hastalık bahanesiyle Chinon Şatosu'na kapatılır. Papa ile görüşmeleri suya düşer, kapatıldıkları hücrenin duvarına, anlamı şimdiye kadar çözülmeyen, bazı grafitiler işlemişlerdir. Bu arada, Papa'yla buluşmak üzere 20 Mart 1312'de Fransa kralı Philip le Bel Viyana'ya gider. Papa V. Clément 22 Mart 1312 de, gizli bir oturumda **Vox in Excelso** fermanıyla Tampliye tarikatının ilga edildiğini ilân eder. Masonların Franc'lığını, yani "Hür" sıfatını kaldırır. 2 Mayıs 1312'de de **Ad Providam** fermanıyla Tampliyeler'in el konulan mal varlıklarını Hospitaliye tarikatına devreder.

Papa V. Clément, Tampliye davasının takip yetkisini üç kardinale bırakır. Geçen zaman ve yapılan işkence Tampliyeler'in üst düzey yöneticilerini bezdirir. Kendilerine yapılan, halkın huzurunda suçlarını kabul etmeleri karşılığında hürriyetlerinin iade edilmesi teklifini kabul etmek zorunda kalırlar. 18 Mart 1314'de Notre Dame kilisesinin parvisinde sehpalar kurulur. **Jacques de Molay, Hugues de Pafi-raud, Geoffroy de Charney ve Geoffroy de Gonnevill**e meydana getirilir. Sens arşöv eki Philippe de Marigny, şövalyelerin itiraflarından sonra, her dördünü de müebbet hapse mahkûm ettiğini ilân eder. Bunun üzerine, infiale kapılan Jacques de Molay ve Geoffroy de Charney okunan itirafnâmeyi red ederler; itiraflarının sadece canlarını kurtarmak için yaptıkları, zorakî yalan beyanlar olduğunu; tarikatın temiz olduğunu ve doğru hareket ettiklerini: kendilerine isnâd edilen suçları işlemediklerini ifade ederler. Ceza daha ağırlaştırılır ve yakılarak idamlarına karar verilir. Bunun üzerine, şimdi Pont Neuf'ün bulunduğu yerde ateşler hazırlanır. Sahne, o zamanki bir anlatımla şöyle açıklanmıştır.

"Tarih 12 Mart 1314 (tarihler arasındaki fark Jülyen ve Gregorien takvimleri arasındaki farktan ileri gelmektedir); günlerden Salı; şafakta Norte Dame'ın çanları ağır ağır çalarken, küçük adanın kıyıları halk yığınlarınınca adeta karartılmıştı. Sanki, dev bir böcek tarafından çıkarılmış gibi bir uğultu Louvre Sarayının kule bekçilerine kadar yükseliyordu. Aniden uğultu artmaya başladı. Tek

bir atın çektiği saman arabasında Tampliye tarikatının Büyük Üstâdı Jacques de Molay ve Normandiya Komandörü Geoffroy de Charney'in zincire vurulmuş olarak yavaş yavaş getirildikleri ve yaya muhafızların korumasındaki kortejin Yahudi Adası (o zaman ki adıyla)'nda hazırlanmış olan iki kazığın bulunduğu meydana intikal ettiği görüldü. Meydanda cellât ve yardımcıları karşılayıp, herbirini bir direğe zincirlerle bağladılar. Kral Philippe'in olayı izlemekte olduğu pencereye bakan yetkili, cellâtlara başlayın işaretini verdi. Adadakiler ve karşı sahildekiler, cellâtların odunları ateşlemesiyle yükselen dumandan infazın başladığını anladılar. Duman ve kokunun yayılmasıyla birlikte bir ses de duyulmaya başladı. Önce, alevlerin elbiseleri yakmasıyla canı yanan mahkûmların bağırması sanılan bu ses, aslında bir çığlık değildi. Bu, 5 Nisan 1291'de 300 şövalyesiyle birlikte binlere karşı savaşıp muzaffer olan Saint Jean d'Acre kahramanı Tampliye Büyük Üstâdı Jacques de Molay'ın kükremesiydi. O anda, kalabalığın uğultusu durdu. Halk nefesini tuttu. Çünkü bu ses, dinî inanç altında ezilen endişeli basit halk için korkunç ve işitilmemiş bir şeydi, Bu lânetleyici ses, sarayın duvarlarına çarparak yankılandı.

"Clément ve sen Philippe, namussuz alçaklar; her ikinizi Tanrı'nın muhakemesine çağırıyorum. Senin için Clément 40 gün içinde ve senin için Philippe, seneye..."

Çöken ölüm sessizliğinde yalnızca ateşin çıtırtıları duyuluyordu. Alevler yükselerek önce elbiseleri yakmaya başladı. Sonra, direklere bağlı gövdelerin eğildiği hayal meyal görüldü. İnleme sesleri kalabalığın işitemeyeceği kadar azdı. Alevler, saçları, sakalları ve çiplak vücutları sardı. Zincirlerle direklere bağlı vücutlar kömürleşerek tanınmaz hâle geldiler. Kara dumanlar sahile ve şehrin üstüne yanık et kokusunu örtü gibi yaydı. Akşamın geç saatlerinde halk birkaç nöbetçi tarafından beklenen kalıntılara hücum etti ve küller bir kutsal emanet gibi toplandı.

Üçlü dörtlü gruplar hâlinde halkın arasına katılmış olan Kompanyonlar ve Masonlar, himayelerinde oldukları Tampliye şövalyelerinin son Büyük Üstâdı'nın bu son sözlerini ezberlediler. Bu sözler, onlar için bir ümit ve bir düstur oldu. Bu sebeple, Fransa'da inşa etmekte oldukları katedrallerin yapımı durdu ve kuleleri yarım kaldı.

Büyük Üstâd Jacques de Molay'ın lâneti tuttu!

Papa V.Clément, 28 gün sonra Rhône vadisindeki Roquemaure'da dizanteriden öldü. Kral Philippe, 8 ay sonra 29 Kasım 1314'de Fontainbleau'da attan düşerek öldü. Bu lânet, 3 kere terar etti ve kral hanedanı 3 kere felâkete uğradı.

Halk arasında uzun süre bir efsâne sürüp gitti. Her yıl tarikatın kaldırılışının yıldönümünde, Temple meydanında, eli mızraklı ve üzerinde kırmızı haç bulunan beyaz elbiseli bir atlı şövalye çıkar ve bağıırır: "Kudüs'ü kim kurtarmak ister?" Yankısı şöyle yanıtlanır: "Hiç kimse; çünkü, Mâbed yıkıldı..."

Tampliye'lerin her ne kadar,, çoğu kralın emriyle tutuklanırsa da; bir bölümünün ele geçirilemediği kesindir. Bazı Tampliye şövalyeleri mason kılığına girer ve masonların arasına karışarak hayatlarını kurtarır. Bazıları, ülke dışına kaçabilmek için masonlara verdikleri **La-issez. Passer**'leri kullanır. Bir kısım Tampliye, İspanya'ya geçerek, Caltrava, Alcantara, Saint Jacques de l'Epée tarikatlarına katılır. diğ er bir kısmı da, Portekiz'e geçip Ordre du Christ örgütüne dönüşür. Başka bir grup Roma-Germen İmparatorluğuna geçip Töton şövalyelerine katılır. Oldukça büyük bir grup Hospitaliyeler'e iltihak eder. İngiltere'deki Tampliye'ler bu olay sırasında önce tutuklanarak sorguya çekilir. Ancak hemen serbest bırakılır. Hattâ bazı ülkelerde haklarında hiçbir işlem yapılmaz.

Tampliye'ler, 1804 yılına kadar, yani **Bernard-Raymond Fabré Palabrat de Spolète** bu tarikatın yeniden Büyük Üstâdı oluncaya kadar, tarih sahnesinden çekilmiş görünür. Bu kişinin 1814'de yaptığı tesadüfî keşif çok ilginçtir. Spolète, 1814 yılında Paris'te Seine nehri kıyısındaki sahafların tezgâhlarında bir elyazması'na rastlar. Grekçe elyazması'nda Yuhanna İncili'nin bir tefsiri yer almaktadır. İncil'in son iki kısmı yoktur. Onun yerine üçgenlerle ayrılmış bazı açıklamalar bulunmaktadır. Bu kısımları dikkatle tetkik ettiğinde, bunun Tampliye'lerin 5. Büyük Üstâdı Bertrand de Blanchefort (1154)'den başlamak üzere 22. Büyük Üstâdı Jacques de Molay'a ve devamla 23. Büyük Üstâd Larmenius de Jerusalem (1314)'den Claude-Mathieu Radix de Chevillon (1792)'a kadar uzanan bütün Tampliye Büyük Üstâdlarını kapsayan bir liste olduğunu anlar. Listenin sahte olduğu iddiaları kanıtlanamamıştır. Bu belgeden, **Jacques de Molay**'ın **Büyük Üstâdlık görevini Larmenius de Jerusalem'e** vasiyet ettiği varsayılır. Bu da Tampliye'lerin hiçbir zaman ortadan kalkmamış olduğunun kanıtı sayılır. Nitekim, günümüzdeki Tampliye'ler aynı zamanda birer Hürmason'dur.

Tampliye tarikatıyla Masonluk arasında önemli ilişkiler ve benzerlikler vardır.

Tampliye tarikatı, pîri sayılan ve ilk tüzüğü yazan Saint Bernard'ın dinsel inançları ve hedefleri doğrultusunda örgütlenmiş askerî-dini bir örgüttür. Dinsel amaçları, tüzüğünde yazılmış olduğu gibi:

* Hz.Musa'nın yaptığı, içinde On Emir ve kutsal sayıların olduğu Ahit Sandığı'nı bulmaktır. Aziz Bernard'a göre Allah'ın Eski Ahit'teki "Ben dünyayı ölçülerle, sayılarla ve ağırlıklarla yarattım." cümlesinin yorumuna göre, bu söylenenlerin kayıtlı olduğu taş ve On Emir sandığın içindedir.

* Süleyman Mâbedi'ni yeniden inşa etmektir.

* Hz.İsa'nın kullandığı kutsal Graal Kupasını bulmaktır. Çünkü, Saint Bernard'a göre, Graal Kupası, Hz.İsa'nın göğe çıkmadan önce gömülü olduğu **Templum Domini**'dedir.

Bu mekân, Hz.İbrahim'in oğlu İsmail'i kurban etmek istediği ve ayrıca Hz.Muhammed'in Mirac'a çıkmak üzere üstüne bastığı Hacer-i Muallâk ve Kubbet'üs Sahra denilen kutsal taşın bulunduğu yerdir. Haçlılar tarafından Kudüs'ün fethinden sonra üzerine Altın Haç dikilmiştir.

* Allah'ın Evi'ni yeniden kullarına açmaktır. Masonların Ülkü Mâbedi ütopyasına özdeştir.

Nitekim, Tampliye'lerin çekirdeğini oluşturan ilk 9 şövalye, yaklaşık 9 yıl boyunca, Kutsal Topraklarda sürekli araştırma ve kazı yapmışlardır. Ellere geçen çok sayıda elyazmasını ve kutsal eseri müdeaddit geliş gidişlerle Saint Bernard'a teslim ettikleri söylenmektedir.

Tampliye'lerin kendi kiliselerini yapmak ve masonlara serbest yolculuk yapma belgesini vermek imtiyazını elde etmeleriyle birlikte, şövalyeler ve masonlar arasında bir içişlik ve yakınlık başlamıştır. Çünkü, bu imtiyazla birlikte, Tampliye'lerin Büyük Üstâd'ı aynı zamanda Masonların da Büyük Üstâdı ve hâmisî olmuştur. Bunun en belirgin kanıtı Tampliye tarikatının üç mühürünün olmasıdır.

Birinci mühürde, tek ata binmiş iki şövalye figürü ve **Templum Christi Sicilli** yazısı bulunur. Bu mühür Tarikat mühürüdür. İkinci mühürde, Süleyman Mâbedini temsil eden bir rölyef ve **Milites templi Salomonis (1235)** ibaresi bulunur. Bu mühür, Büyük Üstâdın askerî komutan sıfatıyla kullandığı mühürdür. Üçüncü mühürde, kubbeli bir tapınak rölyefi ve **Sigillum Tuba templi Christi (1255)** yazısı bulunur. Bu mühür, Büyük Üstâdın Magister de Constructeurs sıfatıyla kullandığı mühürdür.

Tampliye'ler ile Maşonluk arasındaki somut ilişkiyi güçlendiren bir kanıt da, Büyük Üstâdın Abacus adı verilen âsasıdır. Bu âsa, Hz.Hârun'un canlı âsasının sembolüdür. Asanın topuzu Mâbed şek-

lindedir; gövdesinde, belirli uzunluk ölçüleri işaretlenmiştir. Asa, inşaatçılık, daha doğrusu tümüyle Masonluk simgesidir.

Tampliye'ler ve Masonlar, gerek Kudüs ve gerekse Fransa'da içiçe yaşamışlardır. Bundan dolayı ezoterik yönden birbirlerini etkilemiş olmalıdırlar. Kudüs'ün Haçlılar tarafından alınmasından sonra ortaya çıkan mimarî üslûbu incelendiğinde, Avrupa'daki ilk plânlı kilise inşaatlarının bu tarihlerden sonra başladığı ve Gotik tarzına geçildiği anlaşılmaktadır.

Tampliye Büyük Üstâdı aynı zamanda Mason Büyük Üstâdı olmasıyla birlikte, Operatif Masonluk tarzından Spekülâtif Masonluğa doğru da bir tedricî geçiş başlamıştır. Zaten inşaat işlerinin plânlanması gibi işlerle uğraşan Cistercien rahiplerinin de mason locası üyesi olmaları, din adamı- veya keşiş-mason tipinin örneğidir. bunun yanında, Paris'te diğer mesleklerin birer merkezi olmasına karşın, masonların ayrı bir merkezinin olmayışı ve masonların merkez olarak Tampliye'lerle aynı mekânları kullanmaları, iki kurum arasındaki yakınlığı açıklamayı bakımından dikkat çekicidir. Papa'nın fermanıyla 1312 yılında ilga edilen Tampliye tarikatı ile birlikte masonların serbest dolaşım hakları da kaldırılmıştır. Bu nedenle Fransa'daki masonların Almanya'ya kaçmasıyla ve bu ülkedeki Gotik mimarî üslûbû birdenbire zirveye çıkmıştır. Fransa'dan kaçabilen Tampliye sövalyelerinin sığındıkları operatif mason locaları da zamanla spekülâtif masonik tarza dönüşmüştür. Nitekim, 1390 yılında yazıldığı kabul edilen ilk masonik elyazması Regius'un nazım tarzındaki dili yanında loca toplantılarında Lordlardan Leydilerden bahsedilmesi, daha o tarihlerde bile Masonluğun spekülâtif nitelik kazandığını göstermektedir. Aslında, insanlık tarihi kadar eski olan Masonluğun 1390 tarihli Regius'dan daha önceye ait bir tüzüğünün bulunmaması da dikkat çekicidir. Ancak, mimarînin ve inşaatçılığın bazı ileri bilgilere ihtiyacı olduğu bir gerçektir. Bu üst düzey bilgilerin ehil olmayanların eline geçmesini önlemek isteyen meslek erbabı, kuralları hiçbir zaman yazıya dökmek istememişlerdir. Bu yöntem teknik olarak bir açıklama olabilir. Ancak, kendi kurallarının bile yazılı olmamasının sebebi, yine kendileri gibi sır saklayan bir tarikatın içinde yaşamaları olabilir. Masonlar, bu tarikatın içinde, ilga edilene kadar, sırlarıyla birlikte güven içinde kalmışlardır. Ancak, tarikat ilga edildikten sonra bazı sırlar yavaş yavaş su üstüne çıkmaya başlamıştır. Tampliye'lerin kuralları aynı zamanda masonların da kurallarıdır.

Tampliye tarikatında iki türlü üyelik vardır. Bunlardan birincisi, misyonlarının bilincinde bulunan kültürlü üyelerdir. Diğerleri, cahil ama görevleri canla başla yerine getirenlerdir. İşte ilk tür üyelerin bir bölümü de, bünyelerindeki masonlara geometriyi ve inşaat sanatını bir

meslek olarak öğreten mimarlardır. Masonik açıdan ilgi çekici bir kanıt da, ilk masonik meslek kuruluşlarının Tampliye'lerin etkili olduğu yerlerde ortaya çıkmasıdır. Bu nedenle, tarikatın bünyesindeki masonlar ezoterik bir yapıya da sahiptirler. Rönesans'a kadar inşa sanatı, Allah'ın emriyle ve Allah için yapılan kutsal şehrin Mâbedinin modelidir. Buna bağlı olarak mimarî ve inşaatçılık da dinî bir işlemdir.

Yukarıda özetle açıklamaya çalışıldığı gibi, ikiyüz yıl bir arada ve içiçe yaşayan Tampliye tarikatı ve Masonluk kurumu birbirlerini belirgin ölçüde etkilemişlerdir. Hattâ, korporasyonların ritüelleri âdetâ Tampliye'lerden kopya edilmiş denilecek kadar benzerdir. Bu itibarla, masonların kendilerini büyük ölçekte Tampliye'lerle özdeşleştirdikleri ve aslında özgün gibi görünen masonik ezoterizm içinde önemli boyutlarda Tampliye mirası olduğu belirtilebilir. Özet olarak, araştırmanın başlığında belirtildiği gibi, masonik kralî sanat ve inisiyatik-ezoterik çizginin başlangıç noktası Tampliye'lerin, son noktası da Hürmasonların olarak kabul edilebilir.

KAYNAKLAR

AMBELAIN Robert, *Jesus ou Le Mortal Secret des Templiers*, Editions Robert Lafont, Paris, 1970

AYAN Tamer, *Masonik Demirel*, Güzel İstanbul L. Yayını, 1993

AYAN Tamer, *EKSR "Olgunlaşma" TYŞ Yayını*, 1994

AYAN Tamer, *Skoç Masonluğu & İngiliz Masonluğu Tarihsel İlişkileri*, Akasya Ol. L, 12 Ocak 1994.

CHAPHENTIER Louis, *Les Mystères Templiers*, TYŞ Kütüphanesi.

Dünyada ve Türkiyede Masonluk, Bir Heyet, Başak Yayınevi, 1965.

ERMAN Sahir, *Masonluğun Geleneksel Görevi*, Mimar Sinan 35, 1980.

LIGOU Daniel, *Constitutions d'Anderson*, Luzeray International, Paris, 1978

PASLEAU Hierre P., *Templiers aux Francs-Moçons*, Editions de la Maisne, 1988

PERNOUD Régine, *Les Templiers*, Presses Universitaires de Franci, 1974 Regius, Anonim.

İstinye 02 Nisan 1994

1723'TEN SONRA FRANSA'DA SPEKÜLÂTİF MASONLUĞUN GELİŞİMİ VE ÇAĞDAŞ OLUŞUMLARA ETKİLERİ

Hazer AKIN

1- GİRİŞ

Fransız Masonluğu kurulduğu tarihten bugüne kadar, gerek kendi ülkesinde gerek dünyada çeşitli olayların ve bölünmelerin sebebi olmuştur; ya da en azından bazı obediyan mensuplarının öyle görülmüştür. Gerçekte de bugün dünyada masonlar arasında tutucu, dogmatik, gelenekçi, liberaller diye bölünmüşlük vardır ve bu sıfat ve yakıştırmaların mucidi de Fransız Masonludur. Bu obediyanın çağdaş masonik oluşumlara etkilerini daha objektif değerlendirebil-

mek için kuruluşundan bugüne kadar geçirdiği önemli evreleri bilmekte yarar vardır. Çok uzun ve karışık olan tarihinin sadece konu ile ilgili ve önemli kısımlarını süratle ve özetle vermeğe çalışıp, daha sonra çağdaş Masonluğa etkilerini elimizden geldiğince ve objektif olarak öğrenebildiğimiz kadarıyla açıklamaya çalışacağız.

2- FRANSIZ MASONLUĞUNUN KISA TARİHÇESİ

1723'ten çok önce, Fransa'da Operatif Masonluk hemen he-

men yok olmuştur. Buna rağmen Operatif Masonların eserleri ve bunları inşa eden ustaların gerek özel hayatlarında sergiledikleri disiplin, uyum, sadâkat, kardeşlik ve sanat aşkı, gerekse meslekî çalışmaları Fransa'da unutulmamış ve saygı ile anılmağa devam etmiştir. 1725'den sonra kurulan spekülâtif Masonluk bu duyguları ile de ilgi görmüş ve kısa zamanda locaların sayıları artmıştır. Gene o tarihlerde, İngiltere'den gelen Stuart hanedanı üyeleri, Fransa'da, taşrada politik amaçlı Stuart taraftarı Localar kurmuşlardır. Esasen bu locaların amacı, tahtını kaybeden ve kaçıp Fransa'ya sığınan Stuart hanedanının tekrar teşkilâtlanıp kuvvetlenmesi ve İngiltere'ye geri dönüp iktidarı elde etmesi idi. Stuartlar, Masonluğın siyasî amaçlarına âlet etmekle Fransızlar'a örnek oldular. O tarihlerde Fransa'da politik kargaşalar vardı ve ülke yavaş yavaş ihtilâl hazırlanıyordu.

1740'lara kadar gerek Paris'te gerek taşrada kurulan Localardaki çalışmalarda üç esas hâkimdi.

a) Çalışmalar 1723 Anderson Nizamnamesine uygun olarak yapılmakta idi.

b) Localarda üç dereceden yukarı derecelerin çalışmaları da yapılmakta idi.

c) Tekris ile ilgili her şey çok basitti ve localara giriş kolaydı. Localardaki çalışmalar genelde güzel konuşma, iyi yemek yeme ve fikrî tartışmalar şeklinde idi. Ancak 1740'lardan sonra locaların dejenere olmaya başladığı görülür. Artan loca adedi ve yeni alınan masonların kalitesinin düşmesi sonunda, Masonluğa bir çeki düzen verilmek istenmiş ve bunun için de bir kurallar manzumesi oluşturulmak üzere üst düzey yönetim gerekliliği duyulmuştur. Ayrıca locaların belli bir obediens etrafında toplanmaları ihtiyacı da ortaya çıkmıştır. Bu amaçla asilzâde Şövalye Ramsey ilk büyük otorite arayışını belirten ve birliğe davet gâyesi güden bir nutuk hazırlamıştır. Mevcut merkezî idarenin bu bildirisinin yayınına engel olmasına rağmen, bildiri her tarafta duyulmuştur. Ramsey bu nutku ile masonları dört konuda uyarıyordu.

- İnsan sevgisi
- Saf ahlâk
- Açıklanmayan giz
- Güzel sanatlar sevgisi.

Bu dört konunun yerine gelmesi için Ramsey Masonluğun seviyesizlikten kurtarılmasını ve değersiz üyelerin ayıklanmasını, soylu bir kişinin tüm teşkilâtın başına geçerek En B. M. Üs. olmasını ve locaların disiplin altına alınması gerektiğini savun-

muştur. Şövalye Ramsey'in nutku göstermektedirki, Fransız Masonluğu başı bozuk, düzensiz ve seviyesiz bir teşkilât olma tehlikesi ile karşı karşıyadır ve mutlaka hiyerarşik bir düzene geçilmelidir. Ramsey bu endişesinde gerçekten çok haklı idi. Onun bu çağrısı üzerine daha sonraki bir tarihte Anten dükü Louis de Pardaillon tek başına En B.: Muh.: olarak Fransız masonlarının başına getirilmiştir. Ancak bu zat istenen reformları yapamadan ve Ramseyin arzuladığı birliği kuramadan genç yaşta ölmüştür.

Anten dükünün ölümü üzerine Paris'te 16 loca toplanarak ilk Büyük Locayı kurduklarını ilân ettiler. Ama bunu kurarken, taşralı ve sayıları hayli kabarık olan locaların kanaatlerini bile almadılar. Taşra locaları bu kuruluşa itiraz ederek tanımadıklarını ilân ettiler.

Bu olay mason tarihinde vurgulanması gereken çok önemli bir olaydır; zira bu hareket ile gerek Fransa'da gerek tüm dünyada Masonluğun parçalanmasının ilk tohumları atılmıştır. O dönemde başlayan bu ayrılık ve çatışmalar her geçen gün artarak, maalesef günümüze kadar süregelmiştir. 1743'de Paris'te kurulan bu ilk Fransız Büyük Locasının başına da Klermon Kontu getirilmiştir. Klermon Kontu za-

manında karışıklıklar, kopmalar ve taşra locaları ile ilişkilerin bozukluğu, keyfi idareler artarak süregelmiştir. 1755'te Fransız Büyük Locası, İngiliz Büyük Locası ile bağlantısı olmadığını ilân etmiştir. Bu karışıklıklar sürerken 1771'de Klermon Kontu ölmüştür. Beklenen birlik ve disiplin gerçekleşmemiştir. Her loca ve mason kendi başına bir ses, bir otorite olmaya devam etmiştir. Ancak Fransız ihtilâli öncesi kritik siyâsî çalkantıların yoğunlaştığı bu dönemlerde, localara, düşünürler, yazarlar, siyâsîler, asilzâdeler de girmeye başladılar. Özellikle Paris'teki bazı locaların kaliteleri arttı ve konuşmalar değerli fikri seviyelere çıktı. Ansiklopedistler denilen bu kişilerin varlığı, sonradan münakaşalara yol açacak konuşma ve çalışmaların localarda yapılmasına sebep olmuştur. Localardaki çalışmalar Masonluk amacından sapmaya başlamıştır. Masonluğun farklı yorumu ve uygulanması da bu tarihlerde başlar. O bakımdan bu olaylar ve sonuçları Masonluğun bölünmesini hazırlayan ve talihsiz bir dönem olarak mason tarihine geçmiştir.

Bütün bu gelişmiş güzel gelişmelere rağmen Fransa'da üst otorite arayışı durmadı. 1773'te birliği kurma görevi Büyük idareci sıfatı ile Lüksemburg Kontu'na verildi. Bu kişi uzun ve zahmetli ça-

lışmaların sonunda Fransız Büyük Doğusu'nu (G.O.D.F.) kurdu. 1789 büyük Fransız ihtilâli'nden sonra birçok mason idam edildi. Localar bir süre kapatıldı. 1796'da tekrar çalışmalar başladı. Fransız Masonluğunun Fransız büyük ihtilâli'ne etkilerine dokunmadan geçiyoruz. Zira o apayrı ve uzun bir konudur. Ancak ihtilâl ile Masonluk arasındaki çok önemli olan bir ilişkiye hızla temas etmekte yarar vardır. Fransız ihtilâli gerek öncesi ile gerek sonrası ile Fransız Masonluğuna şekil vermiş, onun prensiplerini oluşturmuş ve sonuçta Masonluk ismi altında apayrı bir kuruluşun doğmasına yol açmış tarihi bir olaydır.

1800'lerden 1877'ye kadar Fransa'da yetki ve şekil yönünden localarda sürekli kaynaşma ve huzursuzluklar görüldü. 1877'ye kadar İngiltere Birleşik Büyük Locasınca tanınan G.O.D.F., bu tarihte tüzüğünden E.U.M. terimini çıkarması ve mbetlerde kutsal kitapları kaldırmasından dolayı İngiliz Birleşik B. L.sınca düzensiz ilân edildi ve o tarihten bu yana da bu obediyan ve ona bağlı ya da onun gibi çalışan obediyanların tümünü İngiliz Obediyanı düzensiz buldu, tanımadı ve hattâ "Gizli kötü niyet taşıyan" anlamında "Klandesten" ilân etti.

Yirminci yüzyılda Fransa'da birçok obediyan kuruldu. Bunlar, Fransa Büyük Locası, Fransa Ulusal Büyük Locası, İnsan Hakları Fransa Simgesel İşko Büyük Locası, Fransız Kadınlar Büyük Locası, Fransız Ulusal Büyük Locası Opera, ve G.O.D.F.'dirler. Bu obediyanlar zaman zaman biraraya gelseler de aralarında bir birlik mevcut değildir. Günümüzde Fransa'daki en büyük obediyan G.O.D.F.'dir ve kendine bağlı 5000 Loca bulunmaktadır. Fransız Büyük Locasının 2000, Fransız Ulusal Büyük Locasının ise 600 Locası vardır.

Fransız Masonluğundan bahse derken iki önemli Uluslararası kuruluşu da zikretmek gerekir. Çünkü bu kuruluşlar bir lde Masonluğun geniş alanlara yayılması için G.O.D.F. ve onun gibi çalışan obediyanlarca oluşturulmuştu.

3- ULUSLARARASI MASON KURULUşLARI

Uluslararası nitelikteki ilk kuruluş Uluslararası Mason Birliği'dir. Kısa adı AMİ olan bu birlik 1921'de Cenevre'de kuruldu. Amacı birliğe ye obediyanlar arası ilişkileri artırmak ve tüm obediyanlarca kabul edilir ortak masonik ilkeler bulmaktır. Üç

yılda bir değişik ülkelerde konvanlar yapması kararlaştırılmıştır.

1927 yılında Paris'te yapılan konvanda E.U.M. terimine Loca çalışmalarında yer verilmemesi kararı alındı. Bu karar kendi üyelerinin bir çoğunda bile tepki uyandırdı. A.M.İ.'nin çözülüşüne yol açtı. Bazı obediyanlar birlikten ayrıldı ve bunu fırsat bilen İngiltere Birleşik B. L.sı ünlü "TANIMA KOŞULLARI"nı ilân etti. 1936'dan sonra zayıflayan birlik 1950'de üyeleri arasında E.U.M. konusunda anlaşamayınca dağıldı.

A.M.İ.'nin içinde olan ve kendilerine "LİBERAL MASONLAR" diyen on obediyan 1961'de Strazburg'ta biraraya geldiler. Amaçları A.M.İ.'yi canlandırmak idi. Bu gruba da CLIPSAS dendi (Strazburg çağrısını imzalayan mason güçlerin haberleşme merkezi).

CLIPSAS'ın temel ilkeleri 1723 tarihli temel yasaya uygun vicdan özgürlüğü ve tam bir toleransa dayalı "Birlik Zinciri"ni oluşturmak vicdan özgürlüğüne saygı göstermek, E.U.M. ve kut. ki. kullanılmasını obediyanların kendi kanaatlerini bırakmak ve usulüne uygun tekris edilmiş her masonu mâbete kabul etmektir. Geçen otuz yılda CLIPSAS'da fazla bir varlık gösterememiştir.

Çünkü bu dönem içinde birliğe çok az sayıda loca ve obediyan katılmış hattâ mevcutlardan bazıları da ayrılmıştır. CLIPSAS 1980'den sonra yeni alacağı üyelerin tamamen Liberallerden oluşmasına çalışmaktadır. Bu ise gelişmesini büyük ölçüde sınırlamaktadır.

Bu iki uluslararası kuruluş, yâni A.M.I. ve Clipsas esas itibariyle "Liberaller"nin kurduğu ve yaşatmağa çalıştıkları birer kuruluş olmalarına rağmen gelişmişlerdir. Hatta A.M.I.'nin kapanmış olması düşündürücüdür.

4- G.O.D.F. VE İNGİLİZ OBE-DİYANSLARIN TEMEL YASALARI VE BU YASALAR ARASINDA FARKLAR

G.O.D.F.'nin temel yasasına geçmeden önce mensuplarının bir tanımını vermekte yarar vardır. G.O.D.F.'e bağlı ve kendilerine "LİBERAL MASONLAR" diyen kişiler çalışmalarında E.U.M. terimini ve ku.ki.ları kullanmazlar. Bunlar gerek din, gerek dogma, gerek bâtila inanmak, gerekse geleneklerin hür düşünceye engel olacağı ve bu durumda olanların asla mason olamayacağı kanaatini iddia etmektedirler. Bu obediyan mensupları İngiliz Obediyanı mensuplarını şu veya bu şekilde yukarıdaki sıfatlarla nitelemektedirler. Oysa kendi

üyeleri arasında din adamları bile bulunmaktadır.

1877'de G.O.D.F. çalışmalarında E.U.M. ve ku.ki.ları kaldırdığı için İngiliz Birleşik B.L.'ca düzensiz ilân edilmişti. O tarihten 1971'e kadar aynı anlayışla gelen bu obedians 1971'de temel yasasını bir daha gözden geçirdi ve yayınladı. Bu gün de geçerli olan aşağıdaki satırlar aynen bu bildiriden alınmıştır.

MADDE 1- Masonluk töresel eğitim ve dayanışma uygulamasıyla gerçeklerin araştırılmasını amaçlayan kesinlikle insan seven, filozofik ve evrimsel bir kurumdur. Maddî ve manevî gelişim, bireysel olgunlaşma, insanlık ve toplum için çalışır. İlkeleri şunlardan oluşur, karşılıklı tolerans, bireyin hem başkalarına hem de kendisine saygısı ve mutlak bir vicdan özgürlüğü... Metafizik kavramlar üzerine tüm üyelerinin kendilerine özgü bireysel değer yargıları bulunabileceği gerekçesiyle hertürlü dogmatik benimseyişin tümüyle karşısına çıkar. Bunun için özdeyişi "ÖZGÜRLÜK EŞİTLİK KARDEŞLİK" olarak belirlenmiştir.

MADDE 2- Masonluk yeryüzündeki bütün masonları birleştiren kardeşlik bağlarının tüm insanlığa yaygınlaştırılmasını görev edinmiştir. Sözcük ve işaret-

lerinin birer masonik gizem olarak korunmaları koşulu ile üyelerine masonik ilkeleri yaygınlaştırma örneği olmalarını öğütler.

MADDE 3- Her mason tüm koşullar altında yardımsever ve aydın bir kişi olmak, kardeşlerinin yaşamlarını kendi yaşamı gibi korumak ve onları haksızlıklara karşı savunmakla yükümlüdür.

Bu temel yasaya göre G.O.D.F., kendi yasalarının ne dış görünümü ne de içeriği bakımından spekülâtif Masonlukta benimsemiş olan diğer temel yasalara benzediğini iddia eder ve ekler "... çünkü bizim yasalarımız daha yeni, daha çağdaştır ve gerek dinsel ya da inançsal, gerekse operatif nitelikli öğelerin tümünü kaldırmıştır." G.O.D.F.'nin temel ilkeleri işte bunlardır. Birazdan tekrar bu ilkelere döneceğiz. Şimdi İngiliz Obediansı temel yasasını masonik anlayışını, görüşünü açıklayıp iki obediyan arasındaki farkları ortaya koymaya çalışacağız.

İngiliz Birleşik B.L.sı der ki:

... Masonlar kardeşlik sevgisinin sağlam bağları içinde her inançtaki erdemli kişilerle birleşirler. Onlara insanlığın kusurlarını görmeleri sevecenlikle anlatılır ve kendi tutumlarını temel tutmaya çaba harcayarak benimse-

dikleri özel ve yüce inancın üstünlüğü gösterilir. Böylece Masonluk, birbirine her zaman yabancı kalmaktan başka yol bulamayacak olan iyilik ve mertlik dolu insanlar arasında mutlu dostluk bağları kurulması için uygun bir ortam ve birleşim merkezi olur.

İncelenen bu iki temel yasadan da görüleceği gibi, iki obediyan çok farklı amaçlara yönelmişlerdir. Oysa söylenenlere göre, ya da yüzeysel incelemeye göre farklılık sadece Din ve Allah konusunda çıkmış gibi görünür. Her ne kadar ilk ayrılık sebebi bu olsa bile, gerçekte ayrılığın nedeni **birinin amacının ötekinin amacı** olmasından doğmaktadır.

Nitekim;

G.O.D.F.'nin AMACI, HÜRRIYET ve EŞİTLİK'tir.

Hürriyet, onlara göre herşeyden önce kişinin kanunlarla elde ettiği vazgeçilmez haktır ve onun için de temel yasalarında amaçlarını sıralarken önce hürriyet sonra eşitlik daha sonra da kardeşlik derler. Aynen ihtilâldeki slogan gibi, G.O.D.F. mensupları kanundan aldıkları bu kuvvetten dolayı fikren ve vicdanen de hür olduklarını savunur ve kendilerine **LİBERALLER** derler. Onlar herşeyden vazgeçer ama "**LİBERAL**" olmaktan asla vazgeçmezler.

Kardeşlik, hürriyetlerinin ve eşitliklerinin varlığı için önemli bir araçtır.

Buna karşılık;

İNGİLİZ MASONLUĞUNDA AMAÇ KARDEŞLİK'tir.

ve bu uğurda her mason hattâ hürriyetini bile feda edebilir.

Bu konuda çok şeyler söylenebilir, ama açık olarak görülmektedir ki bir obediyan hürriyet ve eşitliği kendince yüce saymaktadır, öteki ise kardeşliği. Şimdi insanın aklına çeşitli sorular geliyor. Masonluk nedir? Doğru olan hangisidir? Hakikat nerededir?.

Bu yazı çerçevesi içinde:

Hürriyet ve eşitliğin maddî unsurlarla da elde edilebileceğini, ama kardeşliğe ve erdemlere ancak kişisel yücelme ile ulaşılabileceğini vurgulayıp burada duracağız.

5- FRANSIZ MASONLUĞUNUN DÜNYA MASONLUĞUNA ETKİLERİ

A- Gelişme Yönünden İncelenmesi

Bu konuda maalesef inandırıcı ve yeterli belge bulamadık. Çünkü bu konu hiç ele alınmamış. Bulabildiklerimizi sizlere sunmak istiyorum. G.O.D.F., öncelikle ülkesinde gelişmeye devam etmiştir. Ancak bu gelişme ülkedeki di-

ğer obediyanlar için de geçerlidir. Yâni Fransa'da sadece G.O.D.F. a doğru bir kayış olduğu söylenemez. Eskiden beri Avrupa'daki bazı ülkelerde, bu obediyanla bağı kuruluşlar hayatiyetlerini devam ettirmişlerdir. Ancak zaman içinde sayılarının artmış olduklarını tahmin etmiyoruz. Çünkü bu kuruluşların hepsi CLIPSAS'ın üyesidirler ve CLIPSAS'ın üye adedinde artış olmamıştır. G.O.D.F.'in diğere düzenli Obediyan mensuplarına etkisi de çok az olmaktadır ve hattâ İngiliz Obediyanının bulunduğu ülkelerde etkisi giderek zayıflamaktadır. Ama şu soruların cevap bulmaları çok iyi olurdu.

a- Son kırk yılda dünyada kurulan obediyanların ne kadarı G.O.D.F. prensiplerine, ne kadarı İngiliz Obediyanı prensiplerine göre kurulmuşlardır?

b- Bu iki büyük Obediyanla bağı olmayan özellikle Amerikadaki mason Obediyanlarının tutumları nedir? Zaman içinde G.O.D.F.'a kaymalar başlamış mıdır? Sayıları ve artış trendleri nasıldır?

c- G.O.D.F. Yüksek Şûrasının diğere ülkelerindeki liberal masonlar ile ilişkileri var mıdır, varsa etkileri nasıldır?

d- Son on yıl içinde İngiliz Masonluğu ve ona tâbi Obediyan-

ların üyelerinde Fransız Masonluğuna transferler var mıdır, ne kadardır?

e- G.O.D.F.'in berat denetleme gibi diğere ülkelerdeki liberal masonlarla ilişkileri var mıdır?

f- G.O.D.F. gibi çalışan obediyanlar kendi içlerinde samîmi olarak birleşmişler midir, yoksa aralarında ihtilâflar var mıdır? Varsa hangi konularda ve ne boyuttadır? Gelecekte bu obediyan mensuplarının durumları hakkında bir tahmin yapılabilir mi?

g- Her iki obediyanın ileride birleşmeleri mümkün müdür? Bu konudaki görüşler samîmi ve yapıcı mıdır?

B- Olumlu Etkileri

Yönünden İncelenmesi

Fransız Masonluğunun Masonluk âlemine ve topluma kazandırdığı bazı olumlu etkileri de vardır. Ana başlıklar olarak şöyle sıralayabiliriz:

- Masonluğun, tartışmaların özürce yapılacağı bir ortam olduğunu gerek üyelerine gerekse topluma hızlı bir şekilde kabul ettirmiştir. Böylece Localarda fikrî çalışmaların ön plana alınmasını ve Masonluğa katkıları olabilecek insanların kazanılması temin edilmiştir.

- Düşünce özgürlüğünün en uç noktalara kadar varmasını sağlamıştır. Bu konuda dinamik, arayıcı, eleştirici tavrı ile öncülük yapmıştır ve hâlen de yapmaktadır.

- Edebiyat, müzik, resim gibi güzel sanatlarda, sosyoloji, felsefe gibi sosyal bilimlerde yeni akımların doğmasına belki de yardımcı olmuştur.

- İnsan hakları, kadın-erkek eşitliği gibi kavramları işleyerek, Masonluğun bir zümrenin malı olmaktan çıkartıp, fikirleri tabana yaymakta yardımcı ve önder olmuştur. Ayrıca localardaki fikrî tartışmalar belli olgunluğa gelince, topluma kabul ettirilmesi için gerekli organlara sunulmasının yararını ve doğruluğunu belirtmiştir.

- Değişik obediyanları temel anlayış farklarına bakmadan birliğe çağırmıştır.

C- Olumsuz etkileri yönünden incelenmesi

Fransız Masonluğu maalesef bazı olumsuz etkileri ile Masonluğun bölünmesine yol açmıştır. Bunlar kısaca aşağıda sıralanmıştır:

- Hiyerarşi, disiplin ve kuralları kabul etmemekle masonik birliğin kurulmasına ve belki de

Masonluğun gelişmesine, engel, hattâ bölünmesine sebep olmuştur.

- Kendisi dışındaki obediyanları aşağılamıştır. Bu masonlara tutucu dogmatik, bâtila inanan ve gelenekçiler diye sıfatlar takmıştır.

- Dünyadaki insanların hâlâ çok büyük bir kısmının Tanrı inancı taşımasına rağmen inançlı insanların hür fikirli olamayacağı tezini savunarak hatâlı davranmış, dünya kamuoyunda antipati toplamıştır.

Fransız Obediyansı maalesef düşünce, hürriyet, eşitlik ve kardeşlik konusunda fazlaca maddeci ve ferdiyetçi davranmıştır.

Son iki asırda sanayi devrimi ile başlayan teknolojik gelişme ve maddeci hayat görüşü, insanlık ve kardeşlik duygularını bir hayli zedelemiştir. Buna karşılık masonlar insan olarak bu duygunun yaşamasına inanmışlardır. Obediyansları ne olursa olsun bu inancın bir mason için kutsal olması gerekir ve Masonluğun da temel taşı bu İNANÇ'tır. İspat edilmeyen inançlar insanın zayıflığının eseridir. Ama bazı olaylar ve hakikat karşısında insan hâlâ çok güçsüzdür: meselâ Evren karşısında ondan daha kuvvetli olduğunu, onun sırrını çözmediğini onun güçlerini anladığını ve kontrol altına alabildiğini

kim iddiaya cesaret edebilir ki? Pascal'ın "İki Sonsuzluk" adlı denemesi hâlâ insan için ibret verici bir düşünce mantığı sunar.

Fransız Masonluğunun belki de yaptığı en büyük hatâ, İNANCI KÜÇÜK GÖRMESİ olmuştur. Bugün Afrika büyücülerini bile artık dogma ve batıla uğraşmanın saçmalığını anlamışken, "Liberal" dostlarımızın bizlere bu sıfatları yakıştırmaları en hafifinden Masonluğa karşı yapılmış bir insafsızlıktır. Tabii ki Masonluğun töresel eğitimi liberalleri de eğitmiştir, onların da bu tür suçlamalar yapmayacaklarını varsayarsak, o zaman geriye bu bölünmüşlüğün gerçek sebeplerini tahmin etmek gibi riskli bir yol

kalmaktadır. Bu ilişkileri iyi incelemiş ve yıllardır olayların içinde yoğrulmuş tecrübeli ve objektif mantıklı kardeşlerimizin fikirlerine müracaat etmek herhalde akıllı ve doğru bir yoldur.

6- SONUÇ

Tarihî efsanelere dayanan MASONLUK, KARDEŞLİĞİN, erdemli insanların insanı sevmesi ile oluştuğuna inanmıştır. Masonluk insan olarak kaldıkları sürece bu duygu ve çalışmalarını kesintisiz ve arttırarak devam ettireceklerdir. Bu yolda hakikati aramak onların en büyük tutkusunu, enerjilerinin kaynağı ise akıl ve hikmet olacaktır.

* * *

YARARLANILAN YAYINLAR

- Murat Ayfer Özgen	Mason Sözlüğü
- Murat Ayfer Özgen	Masonluk Nedir? Nasıldır?
- Fikret Çeltikçi	Hür Masonluk Tarihinden Notlar
- Stephan Knight	Biraderlik
- Orhan Koloğlu	İttihatçılar ve Masonlar
- Ziya Umur	Masonluk Hakkında Konuşmalar
- Mimar Sinan Yayınları	
- Coil	Coil's Masonic Encyclopedia
- Albert Mackey	Encyclopedia of Free Masonary (3 Vols)

- Albert Mackey	<i>Mackey's Jurispudence and Symbolisme of Free Masonry</i>
- Gustave Bord	<i>La Franc Maçonnerie en France</i>
- R.C. Feuillette	<i>Precise de l'histoire du Grand Orient de France</i>
- Gerard Gengembre	<i>La Contre-Révolution ou l'histoire désespérante</i>
- Albert Lantoiné	<i>La Franc-Maçonnerie chez Elle</i>
- Gaston Martin	<i>La Franc-Maçonnerie et la Préparation de la Révolution</i>
- Roger Peyrefitte	<i>Les fils de la Lumière</i>

* * *

D Ü Z E L T M E

Raşit Temel K.imizin 105. sayımızdaki "Masonlukta Allah ve Din" isimli yazısında sehven yapılmış, baskı hataları için özür dile-riz.

Mimar Sinan No. 105 Sayfa 63

Yanlış

Paragraf 2

Satır 28

Paragraf satırı 10

Masonluğun landmarklarına uymadı. Aynı derecede

Paragraf 6

Satır 27

Paragraf satırı 5

Deizm Allahı Evrenin tamamen ayrı

Paragraf 6

Satır 31

Paragraf satırı 9

mümkün görülmekte ve inançları ters düşmekte

Doğru

Masonların landmarklarına uymada aynı derecede

Deizm Allahı Evrenden tamamen ayrı

mümkün görülmemekte ve inançlara ters düşmekte

RİTÜELLERİMİZDEKİ ALLEGORİ VE SEMBOLLER

Koparal ÇERMAN

Faust'un son satırlarında yankılanan ve insanın temel içgüdüsüne ışık tutan şu sözler ne kadar doğrudur. Diyor ki Goethe: "*Sembollerin bize ilettiklerinden başka her şey gelip geçicidir.*" Gerçekten de, insanlığın geçirdiği düşünsel evrimin bugünkü basamağından bakarken bile, bizlerin gördüğü dünya, daha çok geçmiş nesillerin sezgi ve duygularıyla birleşip kaynaşmış ve salt gerçeklerden çok, bunların ilâhileştirilmiş şekilleriyle dolu bir dünyadır. Bunları da biz sözden öte sembollerle algılayabiliyoruz. Tarihin karanlıklarından bu yana içinde yaşadığımız dünya, insan için sonsuz bir gizem kaynağı olagelmıştır. Taa.. başından beri insanlığı, dünyası ile derin bir sorgulama içerisine girmiş ve cevabını bulamadığı gizem, aslında onun elleri avuçları arasına kadar gelip ayaklarına dolanacak kadar onu sarmıştır. Geçmişten günümüze, bir yandan duygu ve inanca dayalı din, diğer yandan akla dayalı bilim yoluyla bu gizem kapılarını açmaya çalışıyoruz. Ama geçmişte, daha çok inanca dayalı bir bakışla eski insanlar, herhalde bugün bizden farklı olarak dünyayı bir sanat galerisi gibi görüyorlardı. Bu tarz bir bakış, elbette ki insanın düşünce yapısında giderek sistemleşen geniş bir hayal dünyası yaratmasına yol açtı. Tasavvurlar ve imajlar, insanın iç dünyasını giderek zenginleştirdi. Za-

man geldi, çiçekler sevgiyi, ağaç gölgeleri rehâveti anlatır oldu. Pınarlar, insana yeniden doğuş ve ölümsüzlüğün simgesi olarak göründüler. Böylece üzerinde yaşadığı gerçek dünya ile, kendi iç dünyası arasında ikiye bölündü insan. İşte ritüellerimizdeki allegori ve semboller daha çok göze görünmeyen bu iç dünyamızın anlam dolu lisanıdır. Yaşadığı dünyadan başka bir dünya, hatta, başka bir evren gizlidir her insanın içinde ve semboller, işte bu çifte dünyanın sırlarını birleştiren, bunları birlikte çözmeye çalışan evrensel bir dilin lûgatıdır.

Nesiller boyu insanlar, hârikalarla dolu şu rengârenk dünyadan alıp, iç dünyalarına resimledikleri gerçekleri, semboller vasıtasıyla gelecek kuşaklara aktardılar. Sembolizma çok değişik bir olgudur, bu kısa incelemede bunun detayına girmek elbette ki zordur. Dahası bu büyük labirent içerisinde her an yolumuzu kaybetme ve konu dışına taşma tehlikesi ile karşı karşıya kalırız. (meraklı kardeşlerime Bayley'in, *The Lost Language of Symbolism* ile Churchwald'ın; *Sign and Symbols of Primordial Man* isimli kitaplarını öneririm.)

Şimdi yalnız, bu noktada, yâni sembolizma denilen bu vâsî labirentin giriş kapısında, Sokrates'in yaptığı bir büyük keşfi, önemle vurgulamamız gerekiyor. O da: "**İnsan ruhunun evrenselliği**"dir. Yâni, ruh dediğimiz ve içimizde varlığını hissettiğimiz bir şeyin aslında evrensel bir bütünün parçası oluşudur. Başka bir deyişle; ruh yerine "düşünce kalıbımız" ya da "aklımız" diyelim, tüm insanlığın ortak olduğu evrensel bir bütünün uzantısı, ya da onun özel bir şekildeki görüntüsüdür diyebiliriz. Çünkü bakıyoruz; hangi çağda ve nerede olursa olsun insanlar düşünürken ve ölümsüz değerler yönünde aranırken, yaşam ateşini aynı kaynaktan almışçasına, gerçeklere hep aynı gözlerle bakarak yaklaşıyorlar... Buddha'nın dediği gibi; sanki bütün insanlar, "aynı kandilin yağına batırılmış fitiller gibi" akıl gücünü aynı kaynaktan alan bir canlılık ateşi ile yanmakta ve bu anlamda aynı duygusal gözlerle bakmaktadırlar dünyaya. Önce bu gerçeği özenle dile getirmeliyiz. Çünkü bunun konumuzla yakın ilgisi vardır. Bakıyoruz, beşbin yıllık "tarih" diye nitelediğimiz zaman akışı içerisinde, farklı yörelerde ve farklı kültürlerde ortaya çıkmış bilgiler, yaşamın anlamını yorumlama ve yaşama sanatı ile, neticede mutluluğu bulma konusunda düşüncelerini hep aynı noktalarda topluyor ve aynı doğrularda birleşiyorlar. Bu ortak doğruları haddimizi aşmamaya çalışarak, mesleğimize uygun geometrik bir dille özetlersek; "**evrensel denge, düzen, ölçü ve uyumdaki ahenge insanı uydurabilme yolunda**

ona yardımcı olacak gerçekleri belirleme" şeklinde tanımlayabiliriz.

İşte semboller ve allegorilerin sınırsız iletişim gücüne baktığımızda, yukarıda sözünü ettiğim evrensel bütünlüğün önemli bir ipucunu da ele geçirmiş oluyoruz. Öyle ya, mâdemki farklı kültür ve farklı yörelerdeki ermiş insanlar hep aynı gözlerle bakıyorlar dünyaya, o halde gör-düklerini iletmek için kullanacakları allegori ve semboller de birbirinin benzeri olacaktır. Nitekim bu doğrudur. Tabii yakın çağlardaki kültür alış verişinin etkisi de burada akla gelebilir ama, çok eski çağların kısıtlı iletişim imkânları göz önüne alındığında birbirinden uzak diyarlarda yaşamış bilgelerin büyük bir isabetle aynı gerçekler üzerine parmak basmalarını, sadece kültür iletişimine bağlamak bizi yanıltır. Örneğin, batıda Sokrat ile doğuda Konfüçyüs'ün birbirinden habersiz olarak aynı ahlâk kuralları üzerinde durmaları bile çok düşündürücü değildir?

Şimdi size; sembollerin bu evrensel bütünden-bütünlükten çıkma özelliğini kanıtlayan en eski örneklerden başlayıp bunları dikkatinize sunduktan sonra, masonluk mesleğinde kullandığımız mimarî avadanlığın sembolizmasına geçeceğim.

İlk önce tanrı fikrinden yola çıkmakta yarar var. Çağlar boyunca tanrı kavramı, toplumların yeryüzü gizemlerini yorumlama biçimine göre şekillenmiştir. Anaerkil düzende tanrı; şefkat ve üretkenlikte arandı. Ataerkil düzende ise kuvvet önemli rol oynadı. Gizem dolu tabii fenomenler çiçek dürbününden bakar gibi birbirinden bağımsız olarak ele alındığında, çok tanrılı sistem hâkim oldu. Nihayet doğal olaylar birbiri ile bağlantılı ve tutarlı bir bütün olarak algılanmaya başlandığında, Hitit, eski Mısır ve güney Amerikadan başlayarak, bu sefer tek tanrı fikri "Güneş tanrı" şeklinde ortaya çıktı. Bu olgu Mısır'da "Aton"la gelişmiş ve bunu takiben Musa'nın monoteizmi şekillenmiştir. Sonra da buna bağlı olarak batıda semavî dinler doğup gelişirken, doğuda, tabiata dayalı düşünsel dinler geliştiledi. İşte üçleme, ve "üç" rakkamı en eski dinlerden başlayarak, hem semavî dinlerde, hem de bu şemsiyenin dışında kalan uzak doğu dinlerinde, eski çağlardan günümüze kadar yürüyüp gelen hepsinde ortak, kutsal bir öge olmuştur. Bu bakımdan üçlemeyi, evrensel birlik görüşüne misâl olarak gösterebiliriz. Üçgen bu kutsal ögenin sembolü olagelmıştır. Üçlemedeki düşünce temeli, basitce ana-baba-çocuk üçlüsüne dayanır. Örneğin; Buddhism der ki: "Başlangıçta sadece bir vardı. İşte bu bir, aniden iki zıt parçaya ayrıldı. İki zıttın bulunduğu yerde ise mutlaka üçüncü bir şey ortaya çı-

kar." Zıtların birliği tanımlaması şeklinde başlayıp üçlemeye giden bu evrensel görüş, Zerdüşt dininde madde ve mânâ ikilisi olarak karşımıza çıkar, gerçeği bulmada üçlenir. *Şiva-Vişnu-Brahma* Hindistanda, *Osiris-İsis-Horus* Mısırda üçlemenin değişik misalleridir. Yeryüzü eskiden düz bir kare olarak görülürdü. Mısır'daki piramitler işte bu karenin, yani yeryüzünün dört coğrafi yönünü işaret eden kenarlarından semaya yükselen üçgenlerin, uçlarının yukarıda kutsal bir noktada birleşmesiyle ortaya çıkan ve yerle göğü bu tarz kutsal üçlemelerle birleştirerek bize anlatan birer semboldürler.

Eşkenar üçgen, üç noktayı eşit uzaklığa dikerek bu değerlerin eşdeğer oluşunu işaret eder. Masonluğun da benimsediği ve Davut'un yıldızı diye bilinen iç içe geçmiş iki eşkenar üçgen yani hegzagram; bugün yahudiliğin sembolü olarak bilinir ve İsrail bayrağında yer alır. Ama aslında bu sembolün başlangıcı eski Mısır'dır. Bu üçgenlerden tabanı yere dayalı, sivri ucu yukarıya bakan üçgen; KRAL'ın gücünü ve ülke sathındaki verimliliğin tanrıya adandığını işaret ederdi. Tabanı göğe dayalı, sivri ucu aşağıya çevrilmiş üçgen; TANRI gücünün akıl, bereket ve kuvvet şeklinde yeryüzüne yansımalarını sembolize ederdi. Tıpkı localarımızdaki sütunlar üzerindeki evren ve dünya sembolizmasındaki ilişki, ya da Mevlevîlerin dönerken ellerinin aldığı şekildeki yerle gök ilişkisi gibi. Bu sembole Davutun yıldızı ismi verilmesinin sebebi; onu Davut keşfettiği için değil, İsa Peygamber kendisini "Davutun yıldızı" olarak tanımlamış olduğu için bu isimle ona izâfe edilmiş bir sembol olmasındandır. Nitekim eski İbranî kitaplarında bu amblemle ilgili hiçbir bilgi ve işaret yoktur.

Bu amblemi ilk olarak taplıye şövalyeleri yaptırdıkları kiliselerde anlamlı bir duvar süslemesi olarak kullanmaya başladılar. Çünkü Kudüste Hristiyanlıkla ilgili önemli gerçekleri ilk keşfedenler onlardı. Taplıyeler alaşağı edildikten sonraki yıllarda, bu amblem bu sefer Sinagoglarda kullanılmaya başlandı. Ama Masonlukta biz bu amblemi şüphesiz eski Mısır'daki ilk evrensel anlamıyla kullanıyoruz. Bu anlamda da iki önemli gücü birbiriyle kaynaştırıp birleştirmiş oluyoruz. Bu iki eşkenar üçgenin alt ve üst tabanlarını silerseniz karşınızda çok iyi tanıdığınız bu nâdide sembolü bulursunuz

Üçleme ve üçgen gibi diğer çok eski sembollerin anlamları da bizi tarih öncesi devirlerin gölgesine taşırlar. Örneğin swastika, pek çok kültürde yaygındır. (Ne yazık ki bu sembol yakın geçmişte milyonlarca insanın hayatına malolan bir müstebitin amblemi de olmuştur.) Bu sihirli sembol, Kalde'lilerin tuğlalarında, Troya şehrinin taşlarında, Mı-

sır'daki papirüslerde, Hitit amblemlerinde, Etrüsk'lerin çanak çömleklerinde, Hindistan'daki yer altı tapınaklarında Roma'daki ve İngiltere'deki âbidelerde, Tibet, Çin ve Kore'de, hattâ Meksika, Peru ve kuzey Amerikadaki tarih öncesi mezarlarda bile hep karşımıza çıkar. Değişik yorumları olmuştur. Bu yorumların çoğu, lâtince gibi ölü bir dil olan sanskrit dilinde yazılıdır. Anlamı genelde; "Canlılık, yâni hayatta olma, iyilik ve refah" şeklindedir. Swastika biçim olarak, hayatın şaşırtıcı ve dönemeçli bir labirent olduğunu ifade ediyor gibidir. Diğer yandan da en dolambaçlı labirentte bile, tanrısal doğrulardan şaşmayan kimsenin, düzlüğe çıkıp ölümsüzlüğe ulaşabileceğini vurgulayan bir ifâdesi vardır. Swastika'nın diğer bir yorumu; onun kuzey yıldızını işaret ediyor oluşudur. Kuzey yıldızı yer değiştirmemesi bakımından önemlidir. İnsanlar; güneşin, yıldızların ve ayın, günden güne değişen yörüngelerine bakıp, kuzey yıldızının hep aynı yönü gösterişini: "Tanrının değişmez doğrularını" işaret ediyor oluşuna bağlamışlardı. Swastika'nın bu gibi anlamları dışında, bugün bize iletmiş önemli bir mesaj da; eskiden beri insanların ne denli bir merak ve öğrenme içgüdüğü ile yaşam gizemlerini çözmeye çabalamış buldukları gerçeğidir.

Eğer Swastika'dan doğmadıysa, yine onun kadar eski ve temel bir sembol de haç'tır. Haç, ölüm ve yaşamın iç içeliğini, ya da sevginin yüce bir biçimini temsil eder. Çok eskidir, hattâ ne zaman ki insan, tarihin antik gecelerinden çıkıp, aydınlığı tanımaya başladı, işte o zaman haç'ı da elinde buldu diyebiliriz. Haç ne zaman ve ne anlamda ortaya çıkmıştır? Kimse bilemez. Yatay duruşundaki dört yönü gösteren dünyevî anlamı ile, dikey duruşundaki yerle göğü dik açıda keskişiren doğruluk ve adâleti işâret eden uhrevî anlamı arasında gizli bir paradoks da vardır. Bir daireyi dörde bölmeye ve doksan derecelik açılarıyla çok anlamlı bir semboldür haç. Haç'ı en eski çağlardan beri dünyanın her yerinde görürüz. Madenî paralar üzerinde, adak ve yemin kürsülerinde, mezar süslemelerinde, tapınak dizaynlarında, Meksika, Peru, Hindistan ve Uzakdoğu tapınaklarında, hattâ belki de kiliselerdekinden daha çok görürüz. İnsanlar daha mağarada yaşarken bile haç'ı bir sembol olarak kullanmışlardı. Genelde ölümsüzlüğün simgesidir haç. Bu anlamıyla kullanıldığında; daha çok bir dairenin içine yerleştirilmiş şekildedir. Eski Mısırda; ölümsüzlük sembolünün elinde tuttuğu âsâda olduğu gibi.

Yine en eski sembollerden biri olan daire'ye gelince; güneşi simgeleyen tamlığı ve sonsuzluğu belirleyen köşesizliği ile sanki haç'tan daha az

gizemli gibi görünür. Ama mandala şeklinde görülen birleştirici özelliği ve çok eski geçmişi ile bize evrensel sırları açıklar gibidir. Daire, bütün gezegenlerin ve tabii ayın ve güneşin bir resmi ve sonsuzluğun sembolüdür. Merkez noktasını biraz büyüterek elde edilen kuş gözü; Uygurlarca tanrısallık ve birliğin sembolü olarak kullanılmıştı. Eski Mısırda İsis ve Osirisin oğlu, şahin başlı Horus'un gözü olarak ortaya çıkar ve hiçbir ölümlünün ondan kaçamayacağı adâletin keskin gözünü sembolize ederdi.

Üçgen, Swastika, Kare, Haç, ve Daire. Bunlar insanlığın en eski sembolleridir. Herbiri bütün sembollerde olduğu gibi arkalarında gizledikleri gerçeklerin derinliklerini ortaya sererlerken, sanki bu derinliklere nüfuz edilebilmesi için dua eder gibidirler. Görünüşleri güzeldir. Doğrudan insanın iç dünyasına ve o dünyayı süsleyen hayallere hitabederler. Bu nitelikleri ile de, fikre yeni ufuklar açar, düşünen insanın düşüncelerini derinleştirirler. Bazen, şurada burada bu sembollerini iç içe geçmiş biçimde birlikte buluruz. Kare dairenin içinde, ya da üçgen'le beraber ve ortada haç. Bu semboller aynı zamanda inancın ve felsefenin ilk pırıltılarını vermişlerdir. Bunlar başta da belirttiğim gibi, insan ruhunun akrabalık ve evrenselliğini belirtmekle kalmaz, aynı zamanda ruhun ölümsüzlüğünün de kanıtı sayılırlar. Bunlara bakarak insan, ölümsüzlük inancına sağlam bir dayanak da bulur.

Sembolizmanın giriş kapısındaki bu temel sembollere kısa baktıktan sonra, şimdi masonlukta kullanılan mimarî avadanlık sembolizmasına kısaca göz atmak gerekir.

Sembolik şeyler daima gerçekleri vurgular. Bu gerçekler de bâzı idealere temel oluştururlar. Mimarî sanatı - yukarıda belirttiğim temel semboller üzerine oturan ve tabii aritmetik ve geometri ile iç içe duran bir meslek olması itibarıyla - bir anlamda *insanoğlunun yeryüzündeki görevi*'ni işaret eden bir semboldür. Bu görev; kaostan-düzene, amorf-dan-şekle doğru çalışmak yâni; doğanın ilk bakışta görünmeyen sırlarını, gerçek kimliğiyle ortaya koyup, onları hayranlık uyandıracak biçimiyle göz önüne sermektir. Yaşamımızda olsun, eserlerimizde olsun bu nokta önemlidir. İşte mimarî, bu yönde somut eserler yarattığı için kutsal, hem de bu kutsallığı işaret eden sembolik bir sanattır. Bu bakımdan, gizemlerle dolu dünyamızda insanın temel görevine atıfta bulunan böyle bir sanatta kullanılan avadanlık ve âletlere eskiden beri, ahlâki ve kutsal değerler izâfe edilmiş olması çok doğaldır. Çok eski çağlardan beri hemen hemen her yörede "mimarî âletler"

ahlâki gerçekleri simgeleyen semboller olarak kullanılagelmişlerdir. Bunun bir diğer sebebi de, mimarînin organize bir san'at oluşumudur bilinemez. Ama ne olursa olsun, bir taşı kaldırıp dikine, diğer bir taşı da alıp onun üzerine yatay olarak koydunuz mu... Bir sunak yapmış olur ve fedakârlığın ruhsal anlamını oracıkta şekle dökmüş olursunuz. (Bu konularda geniş bilgi için: *Sign and Symbols of Primordial Man*: Churchward. *Symbols and legend's of Freemasonry*: Finlayson, *Symbolism of Freemasonry*: Dr. Mackey'in kitaplarında geniş bilgi vardır.)

Bugün, anlamakta zorluk çektiğimiz bir şey de; eskiden dünyanın kare şeklinde tasavvur edilmesi yüzünden bu şeklin ifade ettiği sembolik anlamlardır. Bir zamanlar kare'nin karşılıklı iki kenarı uzatılmış şekli olan dikdörtgen, bir yandan dünyayı remzederken diğer taraftan göklerin enginliğini onunla birleştiren bir sembol olarak ele alınırdı. Cybele toprağın doğurganlığını simgeleyen bir ana tanrıdır. *Cybele*'nin de ingilizce kökenli "cube" küp kelimesinden (geometrik küp) türediği söylenir. Kare ve dikdörtgen dik açıyla kesişen düz doğrular içerirler, oysa mimarî eserler olarak ortaya çıkan tapınaklar uhrevî yerlerdi, belki de bu yüzden eski tapınaklarda sunak olarak kullanılan kürsüde yontulmuş taş kullanılamazdı. Tanrının biçimlediği şekliyle yontulmamış taşların daha kutsal bir anlamı vardı. Ama, zamanla yontulmuş, düz hatlı ve dik açılı taşlar tapınaklara girmeye başladıktan sonra, bu tapınaklar; *Çekiç evi (House of Hammer)* diye anıldılar. Giderek, yontulmamış taştan yapılmış sunakların yerini küp taş sunaklar almaya başladı. Ve zaman geldi küp taş; sadâkat, doğruluk ve dinginliğin sembolü oldu. Plütark; *kehanetlerin kesilmesi (on the cessation of oracles)* isimli meşhur konuşmasında; küp taşı kenarlarının birbirine eşit ve yüzeylerinin birbirine 90 derecelik açılarla bağlı oluşu nedeniyle doğruluğun ve dinginliğin sembolü olarak göstermişti. Yine Plütark'a göre piramitler; yeryüzünün dört yönünden semaya yükselen alevlerin bir tepe noktasında birleşmesiyle, kutsal bir yapı biçimi oluşturuyorlardı. Tarihte, *Mercury, Apollo, Neptün, ve Herkül'e* küp taşın sembolik anlamına izafeten tapınılmıştır. Bazı geometrik şekilli siyah taşlar; Hindular ve Buddhistlerce kutsal bulunmuş, İskandinavada Odin'in sembolü olmuşlardır. Mısır'daki Memnon taşını herkes bilir; güneş doğarken konuşurmuş. "Gün doğumunda herhalde bütün taşlar konuşur" diyor Baylay, *Lost Language of Symbolism* isimli kitabında, (Bible; II sam. 22:3 Psa 28:1 Cor. 10:4 de bakınız)

Taşların sütun halinde dikilmesi de sembolik açıdan çok anlamlıdır. Bu hâliyle taşlar, ufuk hattıyla dik açı teşkil ederek tanrıların gök kubbesini taşıyan dayanaklar haline gelmiş olurlar. İlk taş ne zaman ve neye izâfeten dikildi, taşlar yontulup ne zaman sütun haline getirildi, bilinmiyor. Bu konuda değişik teoriler ileri sürülmektedir. Bir gerçek de, **Sir Arthur Evans'ın Tree and Pillar Cult** isimli kitabında söylediği gibi, her dikili taşın, tanrıya tapınmanın bir sembolü oluşudur. Eski Tanrılar; zaten dikey olarak yükselen bir ışık sütunu olarak tasavvur edilmişlerdir. Örneğin Mısırdaki Horus ve Sut göklerin ikiz mimarı ve dayanağı idiler. Hattâ Tebai'deki Baccus da öyleydi. Localarımızdaki iki sütun da eski Mısır kaynaklıdır. Mısır'daki bu sütunların biri güneyde Thebes şehrinde diğeri kuzeyde Heliopolis'tedir. Mısırın baş tanrısı Ptah'a adanmış Amenta isimli tapınağın girişinde Solomon tapınağının girişinde olduğu gibi iki sütun vardı. Güneşle ilgili en eski mit'lerde de sonsuzluğun giriş kapısı önünde dikili akıl ve kuvvet isimli iki sütundan bahsedilir. Hindistan'da ve İnka medeniyetinde Mayalar arasında, yerel ve göksel tanrılara adanmış tapınakların görkemli kapılarında Akıl - Kuvvet - Güzellik diye anılan üç sütun vardı. Nerede bir sütun dikilirse bu işde emeği geçenler, Çin'deki bir ermişin deyişiyle ilk mimarın işçileri sınıfına girerlerdi. En görkemli sütunlar, tanrının ilahî nimetlerinin bağışlandığı kutsal yerleri belirtmek maksadıyla **Jakob** tarafından Bethel'de, **Jasua** tarafından Gilgal'de ve **Samuel** tarafından Mizpeh ve Shen'de dikilmiştir. Bunlar uzun süre toplumsal barış ve istikrarın sembolü olmuşlardır. Ya da Mısırlıların dedikleri gibi, "sonsuzluğu bize anlatan yerler" olmuş, tanrıya adanan bu sütunlar bu defa dünyayı sırtında taşımaya başlamışlardır. (I Sam 2:8 job 26:7) Bangkok'ta altın tapınağı görenler bilirler, orada da insanların birlikte omuz vererek taşıyıp yükselttikleri kare şeklinde yüksek sütunlar vardır.

Mimarîde kullanılan avadanlık çağlar önce de sembolik anlamlarda kullanılmakta idiler. Klâsik Çin'de, *Tarihin kitabı (The Book of History)* isimli yapıt'da yaklaşık İsa'dan 2000 yıl kadar önce: "Devlet görevlileri pergel kullanmayı bilmelidir." diye yazıyordu. Tarihin kitabından günümüze doğru İsa'dan 700 yıl kadar önce yine bunun gibi misallere rastlıyoruz. Örneğin Konfüçyüs; *Büyük Öğretiler (The Great Learning)* isimli kitabında: "bir insan kendisine yapılmasını istemediği şeyi, başkalarına yapmamalıdır." diyor ve hemen ilâve ediyor: "İşte bu tür bir davranış kare prensibine uygun olacaktır." Konfüçyüs'ün öğrencisi Mencius de: (*Giles'in "Freemasonry in China" isimli kitabında*) "Bir insan akıl yolunda yürümek, şeref ve fazileti kendine malet-

mek istiyorsa, ahlâk yolunda gönye ve pergeli günlük hayatına sokmalıdır." diyor. Yine felsefenin altıncı kitabında şu satırları okuyoruz:

"Bir usta mason, çıraqlara gönye ve pergelin kullanılmasını öğretir. Elbet aklın yolunu bulmak isteyenler de gönye ve pergelin kullanılmasını iyi öğrenmelidirler. (*Chinese Classics*, by Liege)"

Çin tarihiyle ilgili en eski kayıtlar göstermektedir ki, inançla ilgili alegorik anlatımlarda yine mimarî avadanlık kullanılmıştır. Herhalde bugün sırrına erişemediğimiz gizlilikler, inisiyeler arasında kulaktan kulağa sözlü olarak nakledilmiş olsa gerektir. Çünkü liderler mimarî konusunda çok bilgili olduklarını gösterecek ifâde ve davranışlarda bulunurlardı. Çin'de şehirlerden uzak yerlerde kurulmuş tapınaklarda, hattâ deri önlükler giyerek ve mimarî aletlerle ilgili bijular taşıyarak dinî merasimler yapıldığına dair elde tarihî veriler vardır. (*Essay by Chaloner Alabaster*) ve (*Ars Quatuor Coronatorum vol. II 121-24*)

Kutsal kitaplar da mimarî avadanlığın ahlakî konularla ilgili olarak ele alındığı zengin dökümanlardır:

Bina insan tarafından yapılır, ama aslında her şeyin mimarı Tanrıdır. Biz de Tanrının mimarlığını yaptığı vücut kafesinde yaşıyoruz. (Heb: 3;4) HEBRU

Seyret ki buraya cennetin temel taşını koyuyorum. (İsa 28;6) İSAİYAH

Et ve kemik mimarisi olan gövdenizin içindeki ışığın mimarı da siz olun. (I. Pet 2;5) PETER

O gökleri kurarken ben yanında idim, O, derinliklerin içine pergelin ayağını dayayıp dünyanın temelini attı, ben de onun baş mimarı oldum. (Prov 8:27-30 Revised version) PROVERB

Efendimiz, elinde şâkul, şâkulle doğrulanmış bir anıtın üzerinden bana seslendi. Dedi ki: Amos, burada ne görüyorsun? Ben. Şâkul! dedim. O dönüp bana, bak, dedi; bu şâkulü İsrail halkının tam ortasına indiriyorum. Bu hiçbir zaman göz ardı edilmesin. (Amos 7:7,8).

Mimarî avadanlığın sembolik kullanımında en canlı misal 1878 yılında Mısır Hidivi İsmail tarafından A.B.D. ne hediye edilen ve adına Kleopatra iğnesi denilen anıttır. Bu anıt bu gün New-York'daki Central Park'ta bulunmaktadır. Üzeri masonik amblemlerle doludur. Anıt aslında Heliopoliste Güneş-Tanrı adına kurulmuş olan ve bir inisiyasyon merkezi olan tapınağın girişine M.Ö. 1500 yıllarında dikilmiş bulunmakta idi. (Bu sütunun bir diğer eşi de "güney sütunu" olarak Thebes

şehrindedir.) Birinci sütun; *Pontius* isimli bir mimar tarafından İ.Ö. 22 yılında yerinden sökülüp İskenderiyeye götürülmüştür. Oradan da 1879 yılında A.B.D.ne taşınırken anıta ait çevresindeki amblemler de birlikte taşınmıştır. Bunlar arasında; beyaz kireç taşından yapılmış sathı bozuk bir küp taş ile, cilâlı bir küp taş da vardır. (localarımızda olduğu gibi) Ayrıca kırmızı Mısır mermerinden (syenite) yapılmış bir başka küp taş, demir bir mala ve bir çemberle çevrelenmiş demir bir çekül başlığı, akli simgeleyen bir yılan sembolü, taş ayak üzerine oturtulmuş üzerinde hiyeroglif harflerle "mâbed" yazılı bir levha, bu anıtın kaidesinde yer almak üzere birlikte götürülmüştür. Bütün bunlar anıtın orijinal yerindeki kaideye de varmıydı kesin olarak bilinmiyor. Ama bu anıt, mimarî avadanlığın ahlakî anlamlar içeren semboller olarak eski Mısırda da kullanılmış olduğunun somut kanıtıdır.

Bugüne kadar yeryüzünün dört bucağına dağılmış mimarî eserler hakkında çok şey yazılıp çizilmiştir. Ama bu eserleri yaratan mimarların kimliği ile ilgili pek az şey biliyoruz. Hattâ kıyaslandığında mimarlarla ilgili bilgi hiç yok denilse yeridir. Oysa mimarlar insanlığın aydınlık çağlara taşınmasında rol almış isimsiz kahramanlardır. Mimarî kelimesini, en geniş sembolik anlamı içerisinde düşünürsek, onları, yeryüzündeki kaosu düzene sokan ve evrensel denge, düzen, ölçü ve uyumun, insanın ruh yapısına taşınmasında öncü sanatkarlar olarak da algılayabiliriz. İşte Masonluğun allegorik merkezinde duran efsanevî Hiram, bu anlamıyla da baş mimarı temsil ediyor. Yeryüzünün mimarları, bugün isimleri yerine âlet ve avadanlığını biz masonlara yadigâr bıraktılar. Onun için eski çağlardan bize ulaşan mimarî ile ilgili masonik sembollerin hepsi kutsaldılar. Bu avadanlık, sembolik değerlerinden hiçbir şey kaybetmeyerek içinde yaşadığımız yüzyılda da insanın sahip olması gereken araştırmacı ve yapıcı ruh dinamizmini, tanrısal bir görev olarak kulağımıza fısıldıyor gibidirler.

Özetlersek, bizler Süleyman mâbedinin inşası için yola çıkmış işçileriz. Usta Hiramın sırlarını arıyoruz. Bu mâbedi kendimiz, kendi bedenimiz ve ruhumuz olarak algılamakla da yanılmış olmayız. Bir mason elindeki âletlerin değerini iyi bilmelidir. Bu âletler bir yandan insan olarak hepimizin özünün bir ve aynı olduğu gerçeğini bize anlatırken, diğer taraftan kutsal bir göreve atanmış olarak bu dünyaya doğduğumuzu bize hatırlatmaktadır. 1850 yılında Cincinnati'de üçüncü baskısı yayınlanmış *The Craftsman and Freemason's Guide* isimli kitapta Süleyman mâbedi için bakınız ne diyor:

"Akıl kuralları ve Masonluk sanatı ile Süleyman mâbedi, balta, çekiç

gibi demir âletlerin gürültülü sesi olmaksızın inşâ edildi. Çünkü taşlar Zeredathah'tan çıkarılıp, orada yontulup küp taş haline getirildikten ve numaralandırıldıktan sonra yerine götürülüyor, keresteler Lübnan ormanlarında ölçü ile kesilip doğrandıktan sonra gemilerle önce Hopa limanına taşınıp, oradan kara yoluyla Kudüse getiriliyordu. Bütün bu parçalar sessizce monte edilip âbide tamamlandığında bu yapı, insan elinden değil, Tanrı elinden çıkmış kusursuz bir eser kimliğine bürünüyor."

Süleyman mâbedi dediğimiz işte böyle bir hikmet ve hakikat âbidesidir. Hikmet ve hakîkatin temelinde de geometri ve ölçü vardır. Geometri; bilinen ve ölçülebilenlerden yola çıkarak, hemen göremediğimiz diğer hakikatlere erişebilmeyi mümkün kılan derin bir aklî sanattır. İşte bizler bu sanatı öğrenmek ve öğretmek, ya da daha alçakgönüllü bir ifâde ile yeryüzünde bu yolda yürümüş ve yürüyecek olanlara destek vermek için burada bulunuyoruz. Mimarî diye nitelediğimiz bu evrensel sembolizmada yine kendimize izâfe ettiğimiz kahraman ve kahramanlıkla ilgili nasıl bir yeri olduğunu sorarsanız, sizlere kahramanlığın anaerkil düzenden ya da "Altın çağ" dan kalma bir kavram olduğunu söyleyebilirim. O devirde bir anne şefkati ile sırf toplumun selâmeti için kendini fedâ eden bireylere "Hero" yani kahraman, bu özelliğe de Heroizm denirmiş. Binlerce yıldır içinde sürüklenip geldiğimiz ataerkil düzende bu kavramların görüntüsü hak ve adâlet yolunda dövüşen "Şövalyelik" şeklinde ortaya çıktı. Ama, aslında Masonlukta bizim kastettiğimiz şey daha çok eski anlamına dönük olması gerekir. Bu anlamda ve çağımız kesitindeki görüntüsü ile de, bence en büyük kahraman, tabiatıyla belki yine toplumu için ama; sessiz ve gürültüsüzce önce kendi pürüzlerini gidermeye, kendini yenmeye, kendi evinin önünü süpürmeye çalışan adamdır.

Bu kademeye erişmede bütün sorun maddenin ötesini, yâni insanın kendisinin de bir parçası olduğu tek büyük ruhu, Tanrıyı, sezebilme meselesidir. Onu da burada semboller ve allegorilerin evrensel lisanıyla yapıyoruz. İşte biz ritüellerimizdeki sembol ve allegorilerdeki "gizli hikmet" değişinden bu sezgiye erişebilmeyi, sonra bu ruh yapısının derinliği ile akıl ve müspet ilmi kafamızda birleştirip bütünleştirerek gerçeklerin yorumunda kullanabilmeyi anlıyoruz. İki sütunun anlamını da böyle yorumluyoruz. Ne mutlu kafasında bu iki sütun üzerine bir taç kurabilen ve ikiye üçleyebilen mimara...

YARARLANILAN YAYINLAR

HİRAM KEY: Christopher Knight & Robert Lomas

The BUILDER's: Jozeph Ford Newton

SOURCES of MASONİC SYMBOLİSM: Alex Home

KİNG SOLOMON'S TEMPLE IN THE MASONİC TRADİTION: Alexander Horne

The LOSTKEYS of FREEMASONRY: Manly P. Hall

BORN İN BLOOD: John J. Jobinson

DİCTIONARY of SYMBOLS: Jean Chevalier and Alain Gheerbrant

Ve konuyla ilgili muhtelif kitaplar.

...ve her insanın vicdanını dinlemelidir. Bu kolaydır, zira her insan bir vicdana sahiptir. İstese de, istemese de, ondan kurtulamaz. Vicdan, her zaman doğru ölçüyü verir. Vicdan yanılmaz, ancak kendimiz yanılabiliriz.

2. NOKTA - Her birimiz birer örnek seçmeliyiz. Bu mümkündür, zira her zaman bir örnek bulabiliriz. Örnek olarak seçeceğimiz kişinin kimliği önemli değildir; o büyük bir şair, Mustafa Kemal Atatürk, Mahatma Gandhi gibi dünyaca şöhret yapmış bir insan, bir akrabamız, bir arkadaşımız veya bir kardeşimiz olabilir, yeter ki o, bizi tereddüde düşüren meseleyi,

...ve her insanın vicdanını dinlemelidir. Bu kolaydır, zira her insan bir vicdana sahiptir. İstese de, istemese de, ondan kurtulamaz. Vicdan, her zaman doğru ölçüyü verir. Vicdan yanılmaz, ancak kendimiz yanılabiliriz.

3. NOKTA - Herkes çocukluğunu hatırlamalıdır. Herbirimizin bir hâfızası olduğuna göre, bu da kolaydır. Çocukluk hatıralarımız, kendi geçmişimizden gelip, yaşadığımız an'ı ve geleceğimizi aydınlatan tatlı bir ışıktır. Çocukluğumuzu hatırlayarak, şu anda neyin iyi, neyin kötü, neyin doğru, neyin yanlış olduğuna, tereddütsüz karar verebiliriz. Birçoğumuz, bir yerde şemsiyemizi unutur gibi, çocukluk yıllarımızı hafızamızdan sileriz. Halbuki

ARŞİMED'İN DÖRT NOKTASI

Almanca'dan Derleyen:
Mehmet Fuat AKEV

1. NOKTA - Her insan vicdanını dinlemelidir. Bu kolaydır, zira her insan bir vicdana sahiptir. İstese de, istemese de, ondan kurtulamaz. Vicdan, her zaman doğru ölçüyü verir. Vicdan yanılmaz, ancak kendimiz yanılabiliriz.

2. NOKTA - Her birimiz birer örnek seçmeliyiz. Bu mümkündür, zira her zaman bir örnek bulabiliriz. Örnek olarak seçeceğimiz kişinin kimliği önemli değildir; o büyük bir şair, Mustafa Kemal Atatürk, Mahatma Gandhi gibi dünyaca şöhret yapmış bir insan, bir akrabamız, bir arkadaşımız veya bir kardeşimiz olabilir, yeter ki o, bizi tereddüde düşüren meseleyi,

o anda çözebilirsin. "...kardeşim olsaydı, bu durumda şunu yapardı" diyebilelim. Örnek kişi, bize doğru yolu gösteren şaşmaz bir pusula gibidir.

3. NOKTA - Herkes çocukluğunu hatırlamalıdır. Herbirimizin bir hâfızası olduğuna göre, bu da kolaydır. Çocukluk hatıralarımız, kendi geçmişimizden gelip, yaşadığımız an'ı ve geleceğimizi aydınlatan tatlı bir ışıktır. Çocukluğumuzu hatırlayarak, şu anda neyin iyi, neyin kötü, neyin doğru, neyin yanlış olduğuna, tereddütsüz karar verebiliriz. Birçoğumuz, bir yerde şemsiyemizi unutur gibi, çocukluk yıllarımızı hafızamızdan sileriz. Halbuki

otuz, kırk, elli ve hattâ daha fazla yılların tecrübeleri hiçbir zaman çocukluğun saf hislerinin yerine geçemez. Çocukluğumuz bize, hayat boyunca yol gösteren bir fenerdir.

4.NOKTA - Esprili, mîzah sâhibi olalım. Bu da pek âlâ mümkündür. Herbirimiz, en az hayâtının bir ânında mîzah yapmıştır. Mîzah, olayları zamanına ve önemine göre

sıralamaya yardımcı olur. Dünyayı küçük bir nokta haline getirir, zamanı bir an'a uygular. Her şeyi hakikî ölçüsünde görmemizi sağlayarak, bizleri mütevâzı kılar. Kendimizin ve etrafımızdakilerin kusurlarından dolayı, içten gelen kahkahalarla gülemediğimiz takdirde, hiçbir zaman ve aslâ idealimiz olan

Kâmil insan olamayacağız.

VARLIK VE VAROLUŞ

Tuncay FİLİZ

Kimi zaman karıştırılan, kimi felsefelerde de anlamdaş olarak kullanılan VARLIK ve VAROLUŞ terimleri arasındaki önemli ayrımı gözönünde tutmak gerekir.

Varlık, eski bir Türk sözcüğü olan VAR'dan türetilmiştir. Türkçede VAR sözcüğü XIV. yy'a kadar VARLIK anlamında kullanılıyordu.

VARLIK deyimini, Türkçemizde ad köklerine katılarak soyut adlar üreten -lık/lik ekinin VAR deyimine eklenmesiyle yapılmıştır ve VARBU-LUNAN'ı dile getirmektedir.

İngilizce ve Fransızca "O VARDIR" sözcüğünden türemiştir...

VAROLUŞ'un ÖZÜ olan VARLIK, yine VAROLUŞU dile getiren en SOYUT KAVRAMDIR... Bunlar aynı bütün'ün birbirini tamamlayan iki parçasıdır.

Ne varlığın dışında bir varoluş, ne de varoluşun dışında varlık düşünülemez. Varlığı varoluştan, ya da varoluşu varlıktan üstün tutmak; ya da birini yadsımak veya varoluşu varlığa indirgemek yanıltıcı sonuçlara götürebilir.

Bir başka deyişle; VAROLUŞ, sonsuz ve sınırsızca değişen varlığın SOMUT BİÇİMLERİDİR...

İlk çağdan bu yana VAROLUŞ, BİREYSEL olanı dile getirmiştir. VARLIK ise, TÜMEL olanı dile getirmiştir. Birbirlerine indirgenmiş ya da karşıt tutulmuşlardır.

Bir insan, ırmağın akıntısına karşı kulaç ata ata nasıl kaynağına ulaşır; biz de "VARLIK ve VAROLUŞ"un kaynağına ulaşmaya çalışalım..

Horeb Dağı... Musa, kaynatası Midyan kâhini Yetro'nun sürüsünü giderken tanrı ona Horeb'de görünür (Tevrat, çıkış 3, 14-15): MUSA ALLAH'A ŞÖYLE DEDİ: "İşte! İsrailoğullarına gideceğim ve onlara Atalarımız'ın Allahı beni sizlere gönderdi diyeceğim. Fakat eğer bana onun adının ne olduğunu sorarlarsa, onlara ne cevap vereceğim?"

ALLAH MUSA'YA ŞÖYLE DEDİ: "BEN BEN OLANIM!..." ve şöyle ekledi: "İsrailoğullarına şöyle cevap vereceksin: "BENİ SİZE BENİM GÖNDERDİ"...

İşte bu nedenle YAHUDİLER, Tanrılarına "ODUR" anlamına gelen "YAHU" yada "YAHO" demişler; daha sonra bu deymi VAROLAN anlamında YAHOVA'ya dönüştürmüşlerdir...

YAHUDİLİK ve o'nun Tanrısı YAHOVA felsefi açıdan büyük önem taşımaktadır. YAHUDİLİK soyut Tanrı üç büyük dinin kaynağıdır. YAHOVA KAVRAMI'da; felsefe, "GERÇEK OLAN TÜMELLERDİR" savının kaynağıdır... Çünkü O'DUR deymi TÜM SOYUTLAMALARIN ÖZÜDÜR..

Biz evrende varolan herşeyi onlara yüklediğimiz kavramlarla tanımlarız... Masayı, ağacı, taşı, kuşu, çiçeği vb. öyle tanırız...

Örneğin "BU KUŞTUR" diyoruz... KUŞ NEDİR?... Omurgalıdır... Yumurtlayandır..

Akciğerlidir.. Sıcakkanlıdır.. Tüylüdür.. Uçucudur.. Hayvandır..

Kuşu tüm bu niteliklerinden soyutlayın... Eşdeyişle onu öteki nesnelere ayırdetmek ve dilegetirmek için ona yüklediğimiz bütün kavramlardan soyutlayın.. O zaman ortada ne kalır?.. Ortada kalacak olan sadece bir O'DUR, eşdeyişle -DIR, yani VARLIKDİR... Yani "YAHO" ya da "YAHU"dur... Masayı, ağacı, taşı, insanı, tek sözle neyi isterseniz soyutlayın ortada kalacak olan, TEK ve DEĞİŞMEZ OLAN: VARLIKTIR!...

"HİRAM'IN ÖLÜMÜ, insan zekâsının köleliğini ilân etti... Gayretlerimizin tek güçlü yönetecisi ZEKÂ, bilgisizlik ve baskı altında karan-

lıklara gömüldü.. İnsanın ruh ve zekâsı yüzyıllar boyunca boğuldu".... Ama yine de "AKIL ve HİKMET"; çağların karanlığı içinde insanlığın yolunu aydınlatmaya devam ediyor, bir tohumun açılıp gelişmesi gibi o'nun gelişmesine ışık oluyordu..

"AKIL ve HİKMET", karşısında açılan dünyaya, susamış bir insanın suya baktığı gibi bakıyordu... Ve, yüzyıllar boyunca karabasan gibi çöken karanlıklar dağılmaya, herşey yenileşmeye, herşey değişmeye başlıyordu...

Artık sabahları doğan güneş, arabasıyla göklerde dolaşarak ışık saçan bir tanrı değil, kızgın bir gök cismiydi.. Ya Gökkuşağına ne olmuştu?... O da rengârenk elbiselerini giymiş bir tanrıça olmaktan çıkmış, güneş ışıklarında gözalıcı renklerle parlayan bir bulut olmuştu...

İşte tam bu sıralarda Yunanistan sokaklarında KSENOFANES adlı bir ozan dolaşıyordu...

"Homeros'la Heziodos" diyerek söze başlayan Ksenofanes:

"İnsanlarda ayıp sayılan herşeyi tanrılara isnat etmişlerdir. Bize tanrıların kanunsuz hareketlerini, nasıl hırsızlık ettiklerini ve birbirlerini nasıl aldattıklarını anlatmışlardır..." diye devam ederken çevresindeki kalabalık dalgalanıyor, homurdanmalar da artıyordu... Bu aksakallı ozan yoksa tanrılardan korkmuyor muydu?... Halkı yatıştırmak için, Ksenofanes hemen "Tanrılara saygı beklemek gerek!" der... Ve devam eder: "Tanrılar nedir? Siz onların insan gibi doğduklarını, onlarınki gibi giyimleri, sesleri, şekilleri olduğunu mu sanıyorsunuz? Tanrıların bize benzediklerini sanıyorsunuz ha?... .. Unutmayın ki öküzlerin ya da atların elleri olup da, tanrıların resimlerini çizebileceklerdi, onlar da bu tanrıları kendilerine benzeteceklerdi..Tanrıları bilen kimse yok ve olmayacaktır. Çünkü insan gerçekten söz etse bile, bunun özünü kendisi de bilmez. Burada BİLGİ BAHİS KONUSU OLAMAZ ancak GÖRÜŞ OLABİLİR. İnsanlar gerçeğe doğru yavaş yavaş araştırmalar yoluyla giderler".

Ksenofanes'in övdüğü yeni bir tanrıdır. Bu tanrı doğa gibi başlangıçsız ve sonsuz, uzay gibi uçsuz bucaksızdır. Doğa tek olduğu için tanrı da tektir. Tanrı demek, herşey, TÜM doğa, TÜM evren demektir.

Mitolojik çok tanrıçılığa karşı çıkan Ksenofanes'in bu varsayımından yola çıkan öğrencisi ELEA'li PARMENİDES, TEK TANRIYI VARLIK SAYDI felsefi anlamda. Varlık deyimini ilk kullanan düşünür PARMENİDES oldu.

PLATON söylüyor: "Büyük Parmenides... Parmenides, Homeros'un deyimiyle saygı ve aynı zamanda korku uyandıran bir kişi olmalı."

ARİSTO söylüyor: "Akşam ve sabah yıldızı'nın aynı olduğunu söylüyor Parmenides, göğün kosmos olduğunu ortaya koyuyor."

Heksametros ölçüsüyle yazdığı uzun şiirinde: "aynı şeydir düşünmekle varolmak" diyor Parmenides... "VAROLUŞU BULUNMAYAN VARLIK" kavramı böylelikle ortaya çıkmış oluyor...

Parmenides'e göre "VARLIK TEK OLANDI" ...O halde "ÇOK OLANLAR VARLIK OLAMAZLARDI" Çocuklar'ın VARLIĞINDAN DEĞİL ANCAK VAROLUŞUNDAN söz etmek gerekirdi...

Nasıl ki "AKLIK, AK çiçek, AK böcek, AK taş vb.da TEK ve AYNI ise, VARLIK DA TÜM VARBULUNANLARDA (Varoluşlarda) TEK ve AYNI'dır... Ak taş, ak böcek, ak çiçek SOMUT olarak VARDIR; oysa AKLIK hiç bir yer ve zamanda YOKTUR.. Burada AKLIK BİR TÜRMELEDİR.. Somut olarak varolmayan yani yokolan GERÇEK: BİR TÜRMELE OLAN AKLIKTIR... Örnekleri çoğaltmak mümkündür: Dünyada SOMUT olarak eşekler vardır, ama EŞEKLİK yoktur. EŞEKLİK'de tıpkı AKLIK gibi bir TÜRMELEDİR; SOYUT, USSAL ve GENEL bir kavramdır.. Böylece GERÇEK olan EŞEK DEĞİL, EŞEKLİKTİR. Yani tümel olandır.. Tümeli, yâni eşekliği ortadan kaldırın, dünyada eşek kalmaz.. Demek ki eşek varoluşunu eşekliğe borçludur... Dünyada tüm nesnelere, VAROLUŞLARINI başka bir varlığa borçludurlar (Yani tümellere borçludurlar), bu yüzden GERÇEK DEĞİLLERDİR.

TÜRMELELER ise BAĞIMSIZ VARLIĞI OLANLARDIR, işte bu yüzden tümeller GERÇEKTİR...

Tümeller devinimsiz (hareketsiz)dirler yani değişmezler.. Varoluşlar ise devinimlidir, yani değişirler. Biz varoluşları, yâni değişimleri ve çoklukları nasıl algılayabiliriz?... BEŞ Duyumuzla... görerek, koklayarak, işiterek, tadarak, dokunarak, İşte böylece yaptığımız iş yalnızca aldanmak ve yanılmaktır... Halbuki değişmez ve tek gerçeği ise duyumsayamayız... Bu nedenle o'nu ancak US (akıl)'la KAVRAYABİLİRİZ!... Demek ki duyularımız bize hiçbirşey vermez ve bizi aldatır.. Gerçek, duyularla algıladıklarımız değil, us'la kavradıklarımızdır.

Ne var ki Parmenides, tüm bu savlarına karşın, varlığın küre biçiminde olduğunu ve uzayda bir yeri bulunduğunu söylüyor. Böylelikle o'na istemese de, özdeklik yüklüyor.. Parmenides, varlığı varoluş'a indiriyor.

Öğrencisi Aristoteles'e göre "Övgüyle bile olsa, kötülerin hakkında konuşmasının hakaret olacağını düşünecek kadar" soylu biri; PLATON...

Parmenides'in izinden giden PLATON da DUYULARIN bize hiçbir şey vermediğini, Bilginin tamamıyla USSAL (Akıl) olduğunu şöyle anlatıyor: "Üşüdüm diyoruz.. Üşümek ne demek? Onu ancak ısınmalardan, kızarmalardan, kaşınmalardan vb. ayırabildiğimiz, eşdeyişle birçok kavramla sınıflandırabildiğimiz ölçüde bilebiliriz. Duyularımız, ne üşüyenin ne de üşümenin ne olduğunu bize bildirmiyor. Biz bu bilgiyi kavramsal eşdeyişle USSAL (Akıl) olarak öğreniyoruz... ..Ya masa, kendiliğinde neydi? Onu da sertliğinden, renginden, boyundan, biçiminden, görevinden vb. soyutlarsak geriye ne kalırdı? Yalnızca BİR HİÇ! HİÇ DEMEK YOK DEMEKTİ... Öyleyse gerçek olan var alanındaki NESNELER DEĞİL, Yok alanındaki KAVRAMLAR, eşdeyişle TÛMELLER (Geneller, evrenseller) di..."

Ama masanın, bizim bilincimizin dışında var bulunduğu da bir gerçektir. Bu demektir ki TÛMELLERDE bizim dışımızda vardır ve bizim dışımızda NESNELER!... Platon bu nesnel genellere İDEA adını verdi, OBJEKTİF İDEALİZMİN (NESNEL DÜŞÜNCECİLİĞİN) temelleri de böylece atılmış oldu..

Platon, bu savını, POLİTEA adlı yapıtının VII. kitabında ünlü mağara ya da oyuk örneğiyle şöyle tanıtlamaya çalışır: "Şimdi, bilgimizi ve bilgisizliğimizi, şu anlatacaklarımla ölç Glaukon, yeraltında bir mağara tasarla. Mağara kapısı bol ışıklı bir yola açılıyor. Ama mağarada oturan insanların kolları, boyunları ve bacakları zincirlere bağlanmış, sırtları da ışığa çevrilmiş. Öyle ki sadece karşılarında mağara duvarını görebiliyorlar, başlarını arkaya çeviremiyorlar. Kendilerini bildikleri andan beri de burada böyle oturmaktalar. Düşün ki sırtlarının arkasındaki ışıklı yollardan bir sürü nesnel geçiyor, ışık bu nesnelere mağaranın duvarına yansıyor. Şimdi bu adamlar sadece mağaranın duvarına yansıyan hayalleri görebilirler, o hayalleri meydana getiren nesnelere göremezler, değil mi?

Demek ki bu adamlar birbirleri ile konuşabilselerdi duvarda gördükleri hayallere birtakım adlar vereceklerdi, çünkü bu hayalleri gerçek sanmaktadırlar. Bu adamların gözünde gerçeklik, asıl gerçeklerin duvarda yansıyan hayallerinden ya da gölgelerinden başka bir şey değildir. Şimdi bu adamlardan birini çözüp ayağa kalkmasına ve başını asıl gerçekliklere çevirmesine izin verelim. Gözleri bol ışıktan kamaşır ve asıl gerçeklikleri göremezdi değil mi? Dahası, kamaşan gözlerini yeni-

den duvara çevirirdi ve duvardaki hayallere rahatlıkla bakardı. Ama, asıl ışığın kaynağına da pekâlâ bakabilirdi. İşte o zaman arkadaşlarıyla gördüğü şeylerin birer hayalden ibaret olduğunu, asıl gerçeklerin şimdi gördükleri olduğunu anlayacaktı. İşte sevgili Glaukon, gözümüzde gördüğümüz dünya o mağaranın duvarıdır.. Arkasındaki ışığa bakabilen insan da DUYU GÖZÜNÜ US (Akıl) GÖZÜNE ÇEVİREN BİLGEDİR..."

Bu uslamlama (düşünce), XIX.yüzyılın HEGELCİLİĞİNİ ortaya koymuş serpintileri de günümüze kadar ulaştırmıştır. YENİ TOMACILIK, PERSONALİZM gibi düşünceler de bu düşüncenin süregelişidir...

Platon, İDEA'ların bir başka dünyada bireysel varlıkları bulunduğunu ve yükselmiş ruhların gidip onları görebileceklerin söyler. Yani bu idealar bir varoluş içindedirler; bu da onların özdekselliği'nin kanıtı olmaktadır...

Platon'un öğrencileri arasında, hocasının izinden körü körüne yürümek istemeyen bir genç vardı. Bir hekimin oğlu olan bu genç, ruhun bedensiz yaşayabileceğine kolay kolay inanamıyordu...

Kalp'ten sıcak kan çıktığını, bunun hayatı, dolayısıyla ruhu devam ettirdiğini babasından işitmişti bu genç. Ama taşın, ateşin, havanın nasıl bir ruhu olabileceğine aklı ermiyordu... "Ağaçta belki bitkilere özgü bir ruh olabilir. Bu ruh bilinçsizdir ve duymaz. Yine de ağacı yaşatır, büyütür, meyvelerdeki çekirdekleri olgunlaştırır ve bunlardan yeni ağaçlar yetiştirir. İyi ama, taş yaşayamaz, toprağın suları ile beslenemez, doğuramaz."

"Özdeğin bulunmadığı yerde uzay ve zaman da olamaz" düşüncesinde XX. yüzyılın EİNSTEİN'ı ile birleşen bu şüpheli öğrencinin adı, ARİSTOTELES'di..

"Platon benim için değerlidir" diyen Aristoteles şöyle devam ediyor: "Herşeyi ikiye ayırmakta, bir şu kâse, bir de genel olarak kâse, bir şu ağaçlar, bir de genel olarak; ne bileyim ben mevcut olmayan bir dünyada genel olarak ağaçlar var, demek ne mânâ var? Bu; bize ağacın ne olduğunu, çekirdekten ne için yetiştiğini ve niçin meyve verdiğini anlamamıza yardım eder mi?"...

Aristoteles, tümellerin varoluşlarının bulunmayacağını ileri sürerek hocası Platon'a karşı çıkıyor: "Aklık, ak çiçekte, ak böcekte, ak taş vb. vardır. Bunların dışında aklık diye birşey yoktur. ...Tümel olan gerçektir ama, gerçek olan tümeller VAROLMAZ.. Varolanlar tümeller

değil, bireyseldir." Platon'un ideası Aristoteles'in BİÇİMİ'dir... Aristoteles'e göre "her biçim bir üst biçimin özdeğidir, böylelikle yüksele yüksele sonunda ÖZDEKSİZ BİÇİM'e varılır". Ama en altta "BİÇİM-SİZ ÖZDEK" yatar, arada da sayısız özdekler kaynaşır... İşte bu nedenle "çağdaş düşünceciler"; Parmenides, Platon, Aristoteles üçlüsünü, VAROLUŞUN BULUNMAYAN VARLIĞINI "GEREĞİ GİBİ SAPTAYAMAMAKLA" eleştirirler...

Karanlık çıkarlarını ancak karanlıklarda elde etmeye alışmış gerici güçler inlerinden çıkararak Aristoteles'i dinsizlikle suçlamakta çok gecikmezler... Atinadan kaçmak zorunda kalan Aristoteles, bir yıl sonra sığındığı Khalkisde ölür...

Ne var ki, dinsizlikle suçlanan bu bilgin, hristiyan ve İslâm dinini derinden etkileyip iki bin yıl süreyle ayakta tutacaktır.. Ortaçağ Hristiyanlığının skolâstik dönemi kapsayan çok uzun bir süresi Aristoteles'in kesin egemenliği altında geçmiştir.. Öyle ki, o'nun en küçük bir sözünü yadsımaya kalkan bu davranışı hayatıyla ödemiştir... Müslümanlar o'nu "ilk öğretmen" sayarlar...

Ortaçağda hristiyan felsefesi'nin patristik dönemiyle, skolâstik dönemine göre de VARLIK TÜMEL olandır.

"TÜMEL GERÇEKTİR" diyen realizm (GERÇEKÇİLİK)'in altında Roma Katolik Kilisesi'nin EVRENSELLİK SAVI yatar. Eğer Tümeller gerçek sayılmazsa Tanrının da gerçek sayılmaması gerekir... Ortaçağ Gerçekçiliği Katoliklikten başka bir şey değildir...

"TÜMELLER ADDIR" diyen NOMİNALİZM (adçılık), Katolik kilisesi'nin temellerini sarsıyor, ortaçağın koyu karanlığı içinde ilerici ve aydın bir öğretiyi olarak filizleniyordu...

KAVRAMCILIK (konseptüalizm)'da, "TÜMELLER YALNIZCA KAVRAM OLARAK VAROLABİLİRLER" düşüncesini savunarak el altından adçılığı destekliyordu...

Uyanış (rönesans)'tan günümüze kadar sürüp gelen Yeniçağda da Varlık kavramı, ilk çağdan gelen temel anlayışını sürdürmeğe devam etmiştir... Yalnızca üç düşünür; Fransız DESCARTES, İngiliz BERKELEY, Alman HEGEL kendilerine özgün birer mantık özelliği sergilemişlerdir.

Descartes "DÜŞÜNÜYORUM, ÖYLEYSE VARIM" diyerek varlığı bireysel ve öznel düşünceye bağlamıştır.. ÖZNEL DÜŞÜNCECİLİK (=SUBJEKTİF İDEALİZM) Descartes'le başlamıştır...

Berkeley "VARLIK ALGILANMADIR" diyerek varlık deyimini varoluş anlamında kullanmıştır...

Hegel, "VARLIK EVRENİ AÇIKLAYABİLECEK TEK VE İLK KURAMDIR. TÜMELDİR VE TÜMEL OLDUĞUNDAN ÖTÜRÜ DE NESNELDİR. NESNELDİR AMA VAROLUŞU YOKTUR" diyerek NESNEL DÜŞÜNCECİLİĞİ doruğuna çıkarmıştır...

Buraya kadar geldiklerimizi özetlersek:

"Evrende varolan neyi soyutlarsanız soyutlayın, ortada sadece bir ODUR, eşdeyişle DIR, eşdeyişle VARLIK kalacaktır. Varlığı (ne türlü olursa olsun herhangi bir varlığı) DIR'dan, eşdeyişle varlığından da soyutladığınızda ortada sadece YOKLUK kalır. İşte bundan ötürüdür ki, düşünceciliğe göre gerçek varlık, VAROLAN DEĞİL VAR OLMAYAN'dır. Buysa TEKTİR, ÇÜNKÜ TÜM SAYISIZ NESNELER SOYUTLANIRSA HEP BUNA İNDİRGENİRLER. SAYISIZ NESNELERİN ÇOKLUĞU BU TEKLİKLE BÖYLECE BİRLEŞİR. Her şeyin kökenin de değişmez, devinimsiz ve bizzat varoluşu bulunmayan bu TEKLİK olduğuna göre demek ki asıl varlık O'DUR. Buysa evrende varolan tüm varlıkların varedicisi TANRIDIR. ÖZDEKSİZDİR, çünkü VAR DEĞİLDİR, YOKTUR!...

Parmenides, Platon, Aristoteles üçlüsünden Berkeleyler'e, Hegeller'e kadar sürüp gelen TÜM DÜŞÜNCECİLİĞİN dayandığı temel mantık budur...

Görmeye çalıştığımız gibi, maddî ve manevî alanda bizimidir dediğimiz her şey, hep bizden önceki insan kuşaklarının emeklerinin, düşüncelerinin ve ödedikleri bedellerin ürünleridir...

Gördüğümüz gibi, âdil ve herşeyi bilen tek bir Tanrı fikrinin insan zekâsının varabileceği en yüksek bir inanç sayıldığı çağlar yaşanmıştır. Ancak bu inanç çerçevesinde daha sonraları bir sürü bâtil inanışların yeni yeni bir putçuluğa yöneldiği de görülmüştür... Bugün aramızda en önemli ve en aydın sayılanlarımızın zihinlerinde bile, ileride zamanın çürüteceği bir yığın temelsiz inanç ve putun yaşamakta olduğunu düşünmek, hiç de yanlış olmaz...

Pek. Mn. SAHİR ERMAN üstâdımız söylüyor:

"..... Zaman geçmiş, devran değişmiş, dinî inanışlarda evrim olmuş, fakat dinî açıdan kendilerinde bir takım kerâmet ve üstünlükler bulunduğunu iddia eden, kendilerine karşı çıkmanın Tanrı'nın buyruk ve idaresine karşı koymak anlamına geldiğini ileri süren ve bu sayede

siyasî, ya da ekonomik çıkar peşinde koşan sayısında bir azalma olmamış, tanrılar ya da Tanrı ile münasebette bulduklarını, gaipten haber verdiklerini, cinlerle görüştiklerini ileri süren bir takım "üstün insanlar" her yerde icrai zenaat eder olmuşlardır."

Özetle ne tek başına RASYONALİZM (USÇULUK=AKILCILIK), ne tek başına VOLONTARİZM (İRADECİLİK), ne tek başına SENSÜALİZM (DUYUCULUK)... hiçbiri, ama hiçbiri tek başına gerçeğe ulaşmak için yeterli değildir...

AKIL, İRADE ve HİSLERLE BUNLARI DIŞ ÂLEMLE TEMASA GEÇİREN DUYULAR VE BİZDEN ÖNCEKİ KUŞAKLARIN DA PAYLARINI KATMIŞ OLDUKLARI BİLİM VE SANAT DALLARI, HAKİKATE ULAŞMAK İÇİN BİRER BASAMAKTAN İBARETTİR...

ÇIRAK MASON'UN AVADANLIĞI

Semih S. TEZCAN

1. LOCA'NIN ÜÇ TEMEL Dİ- REĞİ

Locada iyonyen başlıklı "*Akıl ve Hikmet*" sütunu, dorik başlıklı "*Kuvvet*" sütunu ve korent başlıklı "*Güzellik*" sütunu vardır. Yapacağımız işlerde en doğruyu bulmak için akıl bize yol gösterir. Aynen bir pusulanın ince narin iğnesinin bir gemiye yol göstermesi gibi, küçük bir pusula, da-ima kuzeyi göstererek, koskoca bir demir ve ahşap yığınının yolunu ve yönünü tayin eder.

a) Akıl ve Hikmet

Bağnazlık, irtıca, despotluk ve önyargı ile savaşılabilmek için gerekli kuvvetin bir beyni ve muha-

kemesi olmalıdır. O zaman gerçek ilerlemeye ve kalıcı mutluluklara erişilir, *Kuvvet* zafere ulaşır. İnsanlığa hizmet için felsefe, hedefleri ve yolları tayin eden bir enerji, fikir ve düşünceler ise birer kuvvet kaynağıdır. Bu hizmetin ifâsında, *Hakikat ve Sevgi* arayışı iki büyük "motor" gücüdür. İşte bütün bu güçler sistematik bir şekilde birleştiği zaman, Akıl ve Hikmet ile yönlendirildiği, Adâlet ve Hakkâniyet'in Cetveli ile kontrol edildiği zaman, çağlar boyu kurulmaya çalışılan, tüm insanlar için bir *Sevgi ve Mutluluk Mâbedinin* temelleri atılmış olacaktır.

Bir mason Evrenin Ulu Mimarı ile akılı arasına başka birisinin girmesine izin vermez. Bir yazarın, "Aklın, Takdir-i İlahî ile uyuşamayacağı ve akla dayanan bir imanın, imansızlık olduğunu" iddia etmesi üzerine Filozof Leibnitz, "Gerçek dindarlık ve gerçek erdem, ancak Allah'ı sevmekle mümkündür. Fakat bu sevgi, ateşini kalpten ve nurunu akıldan alan bir sevgi olmalıdır. İnsan kendine düşen görevi yapmak ve aklının dediklerinden ayrılmamak sureti ile, en üstün aklın emrini yerine getirmiş ve daima topluluğun iyiliği için çalışmış olur. Bu suretle hem Tanrı'ya hizmet etmiş, hem de insanlığa yararlı olarak, kendini tatmin etmiş olur. "Biz ne yaparsak yapalım, olacak olacaktır" demek çok yanlıştır. Biz bir olayın olmasına sebep olacak kadar hareket ettiğimiz için o olay olur. Rezalet ve hezeyanlarınıza Ulu Tanrı'yu suç ortağı göstermek putperestliktir" demiştir.

Genellikle bu konulara girildiğinde, akıl ve gönül, bilim ile din birbirine zıt gibi görülmektedir. "Aklın bittiği yerde iman başlar" diye, yanlış bir kanı da vardır. Dinler, kendilerinden evvelki fikir ve inanışların bir inkişâfıdır. Din fikri, ilim ışığı altında incelenmelidir. Din ilim ve fen çerçevesinden çıkarsa, kişi hislere, hayâllere, bâtıla ve taâssuba girer. İman, Allah inancının hakikî

bilim ile birleşmesidir. Nitekim, *Hazret-i Muhammed*, bir Hadîs'inde, "Bilim Çin'de de olsa, gidip alınız" diyor. VII'nci Yüzyıl'da, basit hesaptan başka hiçbir ilmin olmadığı, sadece Kur'an'daki bilimin var olduğu dönemde...

Şayet bunu, "Hayatta en hakikî mürşit ilimdir" diyen Atatürk'ün sloganıyla eşdeğer olarak düşünürsek, bilimin temelini imanı yerleştirmiş oluruz. Bu suretle imanın esası ve sonucu olan ümit, bilim temellerindeki yerini alır. Bilimi, toplumun günlük yaşamına aktarmak isteyen Atatürk, sonu "izm" ile biten çağın, masa başında kotarılmış, insan zekâsını yapay kalıplar içinde tutuklayan görüşlere karşıdır ve bunları bilime aykırı bulmaktadır. Atatürk, "Ben manevî miras olarak hiçbir doğma veya kalıplaşmış düstur bırakmıyorum. Benim manevî mirasım bilim ve akıldır. Bundan sonra, beni benimsemek isteyenler, bu temel eksen üzerinde akıl ve bilimin yol göstericiliğini kabul ederse, benim manevî mirasçılarım olurlar" demiştir.

b) Kuvvet

Güç ve Kuvvet, zekânın ışığında kontrol edilmedikçe ve üretkenliği yönlendirmedikçe zararlı ve tahripkâr olabilir. Açık havada patlayan bir barut fıçısı, veya kontrolsüz fışkıran bir buhar ba-

sıncı yarardan çok zarar verir. Depremeler, tayfunlar ve volkanlar da yeryüzünün kontrol edilmeyene doğal güçleridir ve çok zarar verirler. Zekâ ile kontrol edilen *Akıl ve Hikmet*'le yönlendirilen güç insanlığa hizmet eder. En mükemmel dantelleri işleyen, tekstilleri üreten makineleri çalıştıran, elektrik üreten dinamoların kanatlarını döndüren, radyatörlerini ısıtan, zekâ ile yönlendirilmiş buhar basıncı değil mi? Ormanlarımızı mahveden o korkunç yangın ateşi, bir yüksek fırının kontrolü altında kullanılırsa, potaları ısıtırsa hiç önemsemediğiniz kum tanecikleri, hayranlıkla seyrettiğimiz kristallere dönüşmez mi? Antik Mısır'da Nil Nehri kanallara ayrılıp bâkir alanları sulamakta kullanılmasa idi, Nil'in taşkınlıklarından medeniyetin bugünkü eserlerini korumak mümkün olur muydu? Demek ki, *Kuvvet*'in insanlığın yararına işleyebilmesi için, muhakkak suretle *Akıl ve Hikmet*'in yol göstericiliğine ihtiyaç vardır.

c) Güzellik

Çekiç veya balyoz ile simgelendirilen insan iradesi, toplum iradesi, veya halkın gücü, kontrolden çıktığı zaman tahripkâr olabilir ama, bu güç anayasa ve yasalarla düzenlendiği veya kontrol edildiği zaman, huzurlu ve mutlu bir toplum için gerekli ve yeterli

şartlar oluşur. *Harmoni ve güzellik kuvvet*'in âhengidir. *Evren'in Ulu Mimarı*'nın kuvveti de bu şekilde yönlendirilmiş olduğu için, sonuç kâinatta daima bir harmoni ve güzellik'tir.

2. ÇALIŞMA AVANDANLIĞI

Toplumun yasal düzeni, mason'un kendisini kontrol etmesine ve belirli sınırlar içinde tutmasına benzer ve buradaki ölçü sistemi Masonluk'ta 24 bölümlü *Cetvel* ile sembolize edilir. Aynen toplumda olduğu gibi, masonik yasalar, masonik kaide ve ritüellerimiz hürriyetlerimizi sınırlar. Kardeşler arasında eşitliği gösterir ve bu ortamda görev, sorumluluk ve nimetleri ile, toplum huzuru = kardeşlik sevgisi doğar.

Çırac Masonlar'da çalışma avandanlığı çekiş, taşçı kalemi ve 24 inç'lik (~60 cm) cetvel'dir. Hürduvarcılar ham taşları nasıl çekiç ile düzeltip, taşçı kalemi ile yontup, cetvel ile ölçüyorlardı ise, bir çırac mason da, vicdânî ve irade-si ile doğru yolu bulacak, ham taşı yontacak, bilim ve öğrenimi ile bu yolda ilerleyecek, iyi kullanılmış 24 saati ile ona güzellik, başarı ve âhenk kazandıracak ve sonunda, boş inanç ve önyargılarından arınmış, pürüzsüz ve cilâlı mükemmel bir küp taş yaratacak, hem kendisi ve hem de tüm insanlık için bir "*Sevgi Mâbedi*" kuracaktır.

3. SAĞDUYU, İTİDAL, METÂNET ve ADÂLET

Bu dört kardinal özellik, sadece bir mason'da değil, bir toplumun bütününde de bulunmalıdır. Meselâ, hür ve bağımsız bir toplumda, akılcılık, sağduyu ve ileri görüşlülük "*Bastret*" kelimesinin manâsı içinde gizlidir. Toplumda, haklar savunulurken, ceza veya mükâfat dağıtılırken, öncelikler saptanırken, harcamalarda lükse kaçılmadan "*İtidâl*" hâkim olmalıdır. Toplum, İstiklâl Harbi'nde harikalar yaratan Türkler ve İkinci Dünya Savaşı'nda Almanlar'ın Leningrad Kuşatması'ndaki Ruslar gibi, felâketli ve acılı günlerde dayanışmayı bilmeli, cesur, ümitli ve yıldırılmaz, kısaca "*Metânet*"li olmalıdır. Hepsinin üstünde, toplum haklıyı haksızdan ayırırken, "*Adâlet*"li olmalı, kuvvetliye tâviz değil, zayıfa destek vermelidir. İşte o zaman insanlarda, bu kuralları benimseyen toplumlar da ölümsüz olurlar. *Sağduyu*'dan yoksun, ölçüsüz, sabırsız, cesaretsiz ve adaletten uzak kimseler ve toplumlar ise mutsuzluğa, küçülmeye ve yok olmaya mahkûmdurlar.

4. ALTI ADET MÜCEVHER

Loca'nın üç adet "*taşınabilir*" ve üç adet de "*taşınmaz*" olmak üzere, 6 adet mücevheri vardır. Üstâd-ı Muhterem'i temsil eden

Gönye, Birinci Nâzır'ı temsil eden *Tesviye* ve ikinci Nâzır'ı temsil eden *Şâkul*... Bu görevler asırlar boyunca bir kardeşten diğerine geçtiği için, haklı olarak "*taşınabilir*" mücevher adını almıştır. Aslında, bunlar "*taşınmaz*" mücevherlerdendir, çünkü onlar çalışan bir Loca'da muhakkak bulunmalıdır. "*Taşınmaz*" üç mücevher ise, "*Ham Taş*", "*Mükemmel Küp*" ve "*Çalışma Tablosu*"dur. Bunlara "*mücevher*" denmesinin nedeni ise, ahlâkî semboller olarak çok önemli manâları olmasındadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde, York Riti'ne göre çalışılan Localar'da *Gönye*, *Tesviye* ve *Şâkul* Loca'nın "*taşınmaz*" mücevherleri sayılır. Çünkü, bunlar sırası ile doğuyu, batıyı ve güneyi simgelemektedirler. Dolayısı ile, *Ham Taş*, *Mükemmel Küp* ve *Çalışma Tablosu* York Riti'nde ister istemez, "*taşınabilir*" mücevher olarak anılırlar.

a) Gönye, Tesviye ve Şâkul

Masonik ritüellerde *gönye* doğruluğun sembolü olarak kullanılır. Operatif olarak 90 derecelik bir açığı tarif etmiş olduğu, en azından antik Mısır'da, Nil Nehri kenarındaki Tebes (*Thebes*) kentinde Firavun Tutankhamen (İ.Ö. 1353)'in anıt mezarında açıkça görülmektedir (*Ref. 1*)

Gönye'nin antik çağdaki kullanımına ait bilgiler önceki bir makale'de verilmiştir (Ref. 2).

Skoç Riti'nde gönye Üstâd-ı Muhterem'in, *Tesviye Birinci Nâzır*'ın ve *Şâkul İkinci Nâzır*'ın en belirgin görev sembolleridir. Gönye, ayrıca bir loca'nın en büyük üç nurundan (*Kutsal kitaplar, gönye ve pergel*) biridir.

Üstâd-ı Muhterem'in gönye'si, onun loca'da adâleti sağlayan bir hâkim olduğunu ve bundan da öteye, insan ruhunu, insandaki ilâhi kıvılcımı, dünyadaki maddeyi ve *Evren'in Ulu Mimârî*'ni simgeler. İyi insanın vicdânı, onun için âdil ve en tarafsız hâkim'dir. Üçüncü şahıslar, iyi bir insanın hatâlarını hafife alabilir. Ancak, o kendi vicdânında ufak mazeretlerle bu hatâlarını küçümsemez ve mükemmelliğin, kusursuz adâletin zirvesine çıkmak ister.

Görülüyor ki, *gönye önce Evren'in Ulu Mimârî*'ni, onun eseri olan maddeyi ve tüm davranışlarda doğruluğu ve adâleti temsil ediyor. Bundan dolayı, Hürmasonluk'un gönye'den ibaret bir ana temelin üstüne inşâ edildiği söylenebilir.

Birinci Nâzır'ın görev mücevheri olarak kabul edilen *tesvi-*

ye'nin kullanımına ve ahlâkî manâlarına ait bilgiler Kalfa mason derecesi'nde verilir ve genelde kardeşler arasında hâkim olması gereken "*eşitlik*" ilkesini simgeler. Nitekim, Rudyard Kipling (1865-1936) meşhur "*Anne Loca*" şiirindeki "*Tesviye*'de bu luştuk ve Gönyede dağıldık" ibâresini kullanır. Bizim ritüellerimizde bu şiirden esinlenerek alınmış sorular ve cevaplar vardır.

Tesviye, bir akışın durgun halde iken üst seviyesinin tamamen yatay olduğu gerçeğine dayanır. Eğer, Tesviye'nin tabanı eğikse, akışkana dışarıdan bir etki varsa, Tesviye'nin kabarcığı bir sağa bir sola kayar. Bir Hürmason da kararlılığını, doğruluğunu ve düzenliliğini, sukûnetle ve dış âlemin etkilerinden uzak olduğu bir ortamda, Localar'da bulur. Tesviye 17'nci Yüzyıl'ın sonlarında icât edilmiştir. Daha önceleri Su Terazisi (Tesviyesi) yerine, ahşaptan yapılmış ikizkenar bir üçgenin üst köşesinden sallandırılan ve altındaki yatay ipin üzerinde işaretlenmiş bir noktaya geldiğinde, tam düşeyi ve yatayı gösteren bir Şâkul kullanılırdı. (Şekil 1).

Şâkul, duvarcılarının, düşeyliği, dikeyliği-doğruluğu ölçmek için kullandığı bir âlettir. Spekülâtif Masonluk'ta, Şâkul'ün sembolik

Şekil 1. Bugün (1997) Alman Locaları'nda Kullanılan Çırak Çalışma Tablosu (Ref. 4)

manâsı daha çok İkinci Derece'de verilir ve daha çok İkinci Nâzır'ın görev mücevheri olarak kullanılır. Ayrıca, Şâkul'a Üstâd-ı

Muhteremler'in İs'ad Törenleri'nde yoğun bir şekilde atıf yapılır (Ref. 3). Şâkul iyiliğin bir sembolü olarak da kullanılır ve bu an-

lamda, "*Senden nefret edenlere iyilik et, Şâkul gibi görevini yapmış olursun*" cümlesinde tam ifadesini bulur.

Şâkul aynı zamanda, adâlet terazisinin iki kefesini eşit tutmaya yarar, zevklerimizle hırslarımız arasındaki dengeyi kurar, önyargılarımızla hırslarımızın görev çizgisinde buluşmasını, davranışlarımızda samimi olmamızı sağlar. Ayrıca *Şâkul*, hayatın sabit bir seviyede kalamayacağını, daima yukarılara, yükselklere çıkmak için çalışmak gereğini, yani yaşamı ve hayatın kendisini, bir bakıma da ölümsüzlüğü simgeler.

b) Ham Taş ve Mükemmel Küp

Ham Taş, Loca'ya yeni giren Çırak Mason'u simgeler. Genelde *Ham Taş İkinci Nâzır*'ın, *Mükemmel Küp* ise, Birinci Nâzır'ın kontrolunda ve görüş sahası içinde olacak şekilde loca içinde bir yere konur. Bazı localar'da *Mükemmel Taş* iki sütunun hemen ilerisine, üç bacaklı bir sehpadan ipele sarkıtılarak sergilenir (*Şekil 2*).

Mükemmel Küp Taş'ın görünen 3 yüzü bir mason için hürriyet, eşitlik ve kardeşlik gibi çok önemli 3 kavramı veya bir toplum için, yasama, yürütme yargı gibi 3 önemli devlet gücünü veya

bir insanda bulunan beden, ruh ve zekâ gibi 3 önemli unsuru simgeler. Küp'ün görünen 9 kenarı vardır ve bu kenarlar 7 köşe arasındadır. Küp'ün görünmeyen diğer 3 yüzü ile birlikte toplam 6 yüzü, görünmeyen 3 kenarı ile birlikte toplam 12 kenarı, görünmeyen 1 köşesi ile birlikte toplam 8 köşesi vardır. 12 sayısı, kutsal 1,3,5,7 ve 9 sayılarını defalarca içerir. Yazılış olarak 12 sayısından, 1 (*unite, monad, Osiris-Eril Tanrı*), 2 (*duad, ikilik, dişi ve erkek, dualite, Isis-Dişil Tanrı*) ve 1 ile 2'nin toplamı olan kutsal 3 rakamı elde edilir. 3,4 ve 5'in toplamı 12'dir. 6 ile 4'ün toplamı 10'dur. 2 sayısı dünyadaki zıtlıkları, gece ve gündüzü, sevgi ve nefreti, zülüm ve adâleti, 3 sayısı mason'un servet, şöhret ve şehvet gibi 3 hırsını kontrol edip yönlendirebilmesini, 4 sayısı itidâl, metânet, basîret (*sağduyu*) ve adâlet gibi 4 önemli kardinal meziyeti, 5 sayısı çalışma, tolerans, itidâl, merhamet ve şefkat gibi 5 önemli masonik karakteri, 7 sayısı haftanın 7 gününü, oktavdaki 7 noktayı, antik çağlardaki 7 gezegeni (*Güneş, Ay, Venüs, Mars, Merkür, Jüpiter, Satürn*), 7 Kandilli Süreyya adı verilen Büyük Ayı Yıldızı'nı, göklerdeki 7 katlı antik inancı, Antik Mısır'daki 7 dereceli Tekris Merâsimi'ni, Babil'deki Büyük Tapınak'ın herbiri ayrı renkteki 7 kademeli Piramit'ini ve nihayet bir mason'da bulunması

Şekil 2. İngiltere'de 41 Numaralı Kral Cumberland Locası'nın İç Görünüşü, 1805 (Ref. 4)

gereken 7 özelliği (*iman, ümit, şefkât, tedbir, iffet ve adâlet*) simgeler.

Görülüyor ki, 12 sayısının içinde erdemliği, olgunluğu tarif eden tüm masonik öğretiler gizlidir.

Bu nedenle yontulmuş küp, mükemmeliğin simgesidir.

c) Çalışma Tablosu

Çalışma Tablosu, Gönve gibi Üstâd-ı Muhterem'in bir avadandığıdır. Yapılan muntazam ve ölçüsünde inşâ edilebilmesi için, eski ustalar nasıl duvarcıların yapacağı işleri, çizgilerle belirtir ve şekillerle tanımlarsa, Üstâd-ı Muhterem de, kardeşler'e ahlâk kurallarını, faziletli olmayı öğretebilmek için Çalışma Tablosu'ndaki sembolleri kullanır. *Çalışma Tabloları*'na masonlar'ın "*Hiyeroglif Kitâbesi*" de denir.

Mesleğimizin her üç derece'deki öğretilerini özetlemek üzere, bugün kullanılan *Çalışma Tabloları* âdeta standart hale gelmiştir. *Çalışma Tabloları* daha çok 18'inci Yüzyıl'ın son çeyreğinde geliştirilmiş. Almanya'da bugün kullanılan birinci derece *Çalışma Tablosu Şekil 1*'de, tarihsel gelişim içindeki *Çalışma Tabloları*'ndan iki örnek Şekil 3 ve 4'de gösterilmiştir. Çalışma Tablosu yerine, eskiden İngiltere locaları'nda, üzerinde o çalışmaya ait sembollerin resimleri bulunan bir orta masası bulunurdu (*Şekil 2*).

İngiltere'de çok eskilerden beri Çalışma Tablosu'nun etrafında ikizkenar üçgenlerden oluşan dişli bir bordür mevcuttu ve son-

raları sadece Amerika Birleşik Devletleri'nde, böyle dişli bir bordür, satrançvâri döşeme kaplamasını etrafına konmuştur. Bordürlerdeki karolaj dişlerinin dört kenarı, çırak mason'un dört meziyeti olan "*İtidâl*" "*Metânet*", "*Sağduyu*" ve "*Adâlet*"i temsil etmektedir.

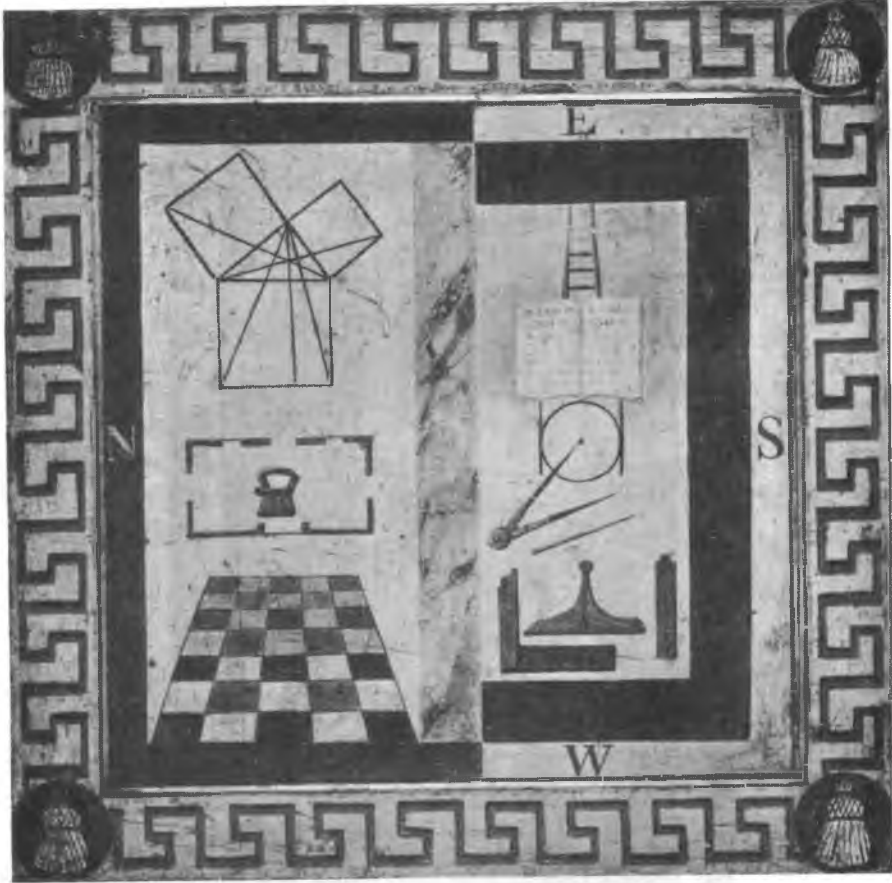
d) Osiris Dairesi

Amerika'da yaygın bulunan York Riti'ne bağlı Localar'da Locala'nın mücevherleri arasında, *Çalışma Tablosu*'nun üzerinde, merkezinde bir nokta işareti olan bir daire resmi vardır. Merkezdeki nokta bir mason kardeşi, daire ise, o kardeş'in davranışlarının hayatının, önyargılarının, hırs ve duygularının bir sınırı bulunduğunu ve bu sınırın ötesinden sorumlu olmadığını temsil eder. Başka bir tefsire göre, merkezdeki nokta, Evren'i yönlendiren Tanrı'yı temsil eder. Nitekim, Antik Mısır'dan bu yana Güneş Tanrı ve onun başka bir ismi olan Osiris bir daire olarak simgelenmiştir.

Kabbalacılar'a göre, ortadaki nokta *Yöd*'dür ve Tanrı'nın yaratıcı enerjisinin sembolüdür. Küresel olarak düşünülen Evren'in her noktasını radyal olarak bir merkezden aydınlatır ve dilerse, gene bir mekrezen tümü ile karanlıkta bırakabilir. York Riti'nde ayrıca, daireye teğet olan

Şekil 3. İngiltere'de Gelişme Locası'nda 1845 Yılında John Harris Tarafından Çizilen Çırak Derecesi Çalışma Tablosu (Ref. 3)

Şekil 4. İngiltere'de 256 Numaralı Birlik Locası'na Ait 1801 Yılında Çizilmiş İki Dereceli Bir Çalışma Tablosu (Euclid'in 47'nci Teoremi'ni simgeleyen Gönye resmi ile iki paralel çizgi arasındaki daire ve onun üzerindeki Kutsal kitap resimleri enteresandır.) (Ref. 3)

iki paralel çizgi vardır. Bu çizgilerin dünyamızdaki Yengeç ve Oğlak enlemlerine tekâbül ettiği veya Kutsal Rahip John Babtist ile Evangelist'i temsil ettikleri ve onların üzerinde de, sayfaları açık bir kutsal kitabın bulunduğu kabul edilmektedir. Bu iki çizginin Jachin ve Boaz isimli iki sütun ile aynı manâları paylaştık-

ları da söylenmektedir. ayrıca, "Tanrı'nın adâlet'i ve merhamet'i birbiri ile dengededir ve bir âhenk (Güzellik) içindedir. Çünkü, tek ve mükemmel bir hikmet, dairenin merkezinden hem adâlet'i hem de merhamet'i devamlı kontrol etmektedir" diye inanılmaktadır. Ancak, dairenin içinden geçen iki paralel ve üze-

rindeki kutsal kitap sembolleri York Riti içine modern çağlarda eklenmiştir. Antik Masonluk tarihinde bu semboller yoktur. Üzerinde fazla durulmaya değmez!

e) Üç Basamaklı Merdiven

Birinci derece'nin Çalışma Tablosu'nda "*Jacob Merdiveni*" adı ile, üç basamaklı bir merdiven yer alır. Bu merdivenin basamakları bir mason'un sahip olması gereken iman, ümit ve merhamet özelliklerini simgeler. Nitekim, bazı Localarda, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde, merdiven üzerinde, bu üç özelliğin (*Faith, Hope, Charity*) baş harfleri olan *F.H* ve *C-* yazılıdır. Başka bir tefsire göre, yenilmesi gereken üç hırsı servet, şöhret ve şehvet'i simgeler. Bu merdivenin çalışma tablosu'na 18'nci Yüzyıl'ın sonlarına doğru girdiği anlaşılmaktadır (*Ref. 5*). 19'uncu Yüzyıl'ın başında, bu üç harf yerine, üç kadın resmi konmuştur. Kadınların biri elinde kutsal kitap ile, diğeri deniz çapası ile ve üçüncüsü ise eteğinde birkaç bebekle görülmektedir. Ancak, daha sonraları kadınlar kaldırılarak yerlerine haç (*İman*), anahatar (*Ümit*) ve maşrapa (*Merhâmet*) resmi konulmuştur (*Şekil 5 ve 6*)

Basamak sayısı çok nadir olarak birinci derece tablosu'nda yedi

basamaklı olarak görülür. Bu basamakların sembolik manâları, yukarıda açıklanan üç Masonik özelliğe ek olarak, aşağıda açıklanan dört kardinal özelliği (*Sağduyu, İtidal, Metânet ve Adalet*) ekleyerek izah edilir.

5. BİR LOCA'NIN ÜÇ DEKORASYONU (SÜSÜ)

Bir Loca'nın tabanındaki *karolaj, dişli mozaik bordür ve doğudaki beş köşeli alev saçan yıldız*, onun üç büyük süsüdür. İngilizce literatürde bunlara loca'nın "*Mefruşatı*" veya "*Eşyası*" denir. Halbuki, Fransız literatürü bunları loca'nın "*Dekorasyonu*" olarak zikreder. Tabandaki baklava biçiminde veya karelerden oluşan satrançvâri döşeme ve kenarındaki dişli mozaik, Süleyman Mâbedi'nin zemin kat döşemesini temsil etmektedir. Doğudaki beş köşeli alev saçan yıldız, Tanrısal güce ulaşmak üzere seyahat eden akıllı adam *Hermes*'in istikametini tayin eden yıldızın sembolüdür.

Süleyman Mâbedi'nde ortalıkta pek taş görünmüyordu. Duvarlar sedir ağacı plâkları ile, döşemeler ise köknar ağacı plâkaları ile kaplanmıştı. Süleyman Mâbedi'nde gerçekten bu şekilde satrançvâri bir döşeme olup olmadığına dâir elimizde bir bilgi veya belge yoktur.

Döşemenin siyah ve beyaz karolajı, antik Mısır ve İran kültü-

Şekil 5. Birinci Derece Çalışma Tablosu'nda Merdiven Sembolleri (Ref. 5)

ründeki iyilik ve kötülük, şeytan ve iyilik meleği, gece ve gündüz, sevgi ve nefret, hürriyet ve istibdâd gibi hayattaki tezatları simgeler.

Antik Mısır'da beş köşeli yıldız *Sirius* (Köpek Yıldızı) isimli parlak bir yıldızı ve aynı zamanda Nil taşkınlarını önceden haber veren *Anubis Tanrıçası*'nı sim-

Şekil 6. Birinci Derece Çalışma Tablosu'nda Merdiven ve Anahtar Sembolleri (Ref. 5)

geler. Anubis, kocası ve erkek kardeşi Osiris'in cesedini aramaya çıkan İsis Tanrıçası'nın da arkadaşı idi. Daha sonraki bir efsaneye göre, bu yıldız, Osiris'in öğ-

lu, yaşamın ve doğanın temsilcisi Horus'un da simgesi oldu.

Antik Yunan'da *Pentalpha*, *Pentacle* veya *Pentagram* ismi verilen bu beş köşeli alev saçan yıldız,

hem Merkuri Tanrısı ismi verilen hem de majestik anlamına gelen Magi'nin yani Hermes (*İdris*) Peygamber'in simgesi olarak kabul edildi. Devamlı parıldayarak insanlara ilim hürriyet ve istiklâl, bolluk ve bereket vaad eden bir sembol oldu. Antik Yunan'da madenî paraların üstünde bu yıldız vardı ve Pisagor öğretisinde Evren'in veya mükemmelliğin bir sembolü sayılırdı. Daha sonraları, sağlığı temsil etmek için ve bir haç ile birlikte, şeytandan korunmak için kullanıldı.

İngiltere'de hâlen (1997) Royal Arch Derecesi'nin bir sembolü olarak kullanılır. Genelde, Masonik bir dekorasyon işareti olarak da, mâbetlerin salonlarında ve duvarlarında yer alır. Hâlen, İngiltere'de Büyük Üstâd Yardımcısı'nın ve Bölgesel Üstâdlar'ın mücevherleri olarak, önlüklerinde ve göğüslerindeki bijularda bulunur. Bazı yazarlar, *Pentalpha*'yı Kral Süleyman'ın mühürü ve Kral Davud'un kalkanı ile karıştırmışlarsa da, genelde onların beş değil, altı köşeli yıldız (*Hexalpha*) olduğu bilinmektedir.

Loca'nın tam merkezinde veya doğunun tam ortasında bulunmamakla birlikte, 1767 yılından itibaren beş köşeli yıldız, hakikatın ışıklarının geldiği yer olması nedeni ile, birinci derece'nin "*Merkezi*" olarak itibâr edilir (*Ref. 4*) ve alev saçan bir ortamın

içine yerleştirilir. Yıldızın ortasına aynı tarihlerde bir G-harfi ve bazen de Osiris'in gözü eklenmiştir (*Şekil 7*).

6. ÇIRAK MASON'A 10 ÖĞÜT

Birinci derece'nin avandanlıkları esas itibârı ile mükemmel bir insan yaratmak için kullanılan sembollerdir. Bu sembollerin öğretmek istediklerinden birçoğu aşağıda on madde halinde sıralanan öğütlerle dile getirilmeye çalışılmıştır:

- 1) Bir mason için, Tanrı ebedî, değişmez, eşsiz bir *Hikmet*, yüce bir *Zekâ* ve tükenmez bir *Sevgi*'dir. O'na sevgi duy, itaât et ve aşkla bağlan. Masonik erdemliğe erişebilmek çabaları ile O'nun şanına lâyık olmaya çalış!
- 2) İyilik yapmak sadece bir görev olduğu için değil, vicdân rahatlığı ve insanî bir zevk verdiği için, inancımızın ve dinimizin bir parçası olmalıdır. Senden nefret edene sen iyilik et. Ruh ölümsüzdür. Onu küçük düşürecek hiçbir şey yapma!
- 3) Kötülere ve kötülöklere karşı sürekli savaş ver, kendine yapılmasını istemediğin bir şeyi başkalarına yapma. Kaderine razı ol ve hakikatın ışığını daima yanık tut.
- 4) Anne ve babana saygılı ol! Yaşlılara hürmet et ve onları koru! Gençleri eğit! Bebeği, çocuğu, iffetliyi ve mâsumu koru ve savun!

Şekil 7. Alev Saçan Yıldızlar (Soldaki yıldızın içine bir de, Osiris'in gözü eklenmiştir.) (Ref. 4)

- 5) Çocuklarına ve ailene bağlı ol! Ülkeni sev ve kanunlarına itaât et!
- 6) Bir kardeşini ikinci "kendin" yerine koy! Talihsizlikler seni ondan uzaklaştırmamalı! O hayatta olsa idi ne yapacak idi isen, o yokken de, onun için aynı şeyleri yap!
- 7) Samimi olmayan dostluklardan uzak dur! Yermeyi hiç yapma, övgüde aşırılığa kaçma! Hatıralarında ve vicdânında leke bırakacak söz ve davranışlardan kork!
- 8) Hiçbir ihtirâsın ve arzunun kölesi olma! Başkalarının hırslı davranışlarından yararlı dersler, al! Başkalarının hatalarına hoşgörülü yaklaş!
- 9) Bir Mason çok işitir, az konuşur ve güzel davranır! Acıların unut! Kötülükleri iyiliğe çevir! Makamını, yetkilerini ve gücünü hayır için kullan!
- 10) İnsanları yakından tanımak için çaba sarfet, böylece kendini tanımayı öğren! Masonik meziyetlerin daima takipçisi ve uygulayıcı ol! Âdil ol! Tembellikten kaçın!

Mason'un kişisel ahlâkî görevleri böylece özetlenebilir. Ancak, bu kişisel görevlerin yanı sıra, bilgi yaymak, sorunlara çözüm getirmek, yeni fikirler üretmek, gençliğin zihnini açmak, hakikatın nurunun ve fizik yasalarının ışığında eğitim yapmak yolu ile toplumun ahlâkî ve entellektüel seviyesini yükseltmek ve böylece genelde insan ırkının âhenkli, dü-

zenli ve mutlu bir yaşama kavuşmasını sağlamak da Masonluk'un görevleri arasındadır. İşte çırak mason böyle kutsal bir görevin çıraklığına talip olmuştur. Yoksa, Mason Derneği'ne yeni bir üye eklenmesi ve belirli bir yıllık aidatı ödenmesi için değil! Çırak mason bu konularda etkinlikte bulunmayacağı endişesi ile sakın pasif bir tutum içine girmesin! Bir Mason'un günlük hayatındaki davranışlarını bu esaslara göre, özellikle, hakikati, doğruyu ve güzeli arayarak adâletli, merha-

metli, şefkâtlı, itidalli, sağduyulu, cesaretli ve metânetli olarak düzenlemesi yeterlidir. Toplumda çok önemli hadiseler, günlük hayatımızın küçük mücadeleleri arasında yer alanlardır. Eski operatif Masonlar'ın yarattıkları muhteşem binalar gibi, spekülâtif masonlar da, günlük yaşamlarında "operatif" olarak davranmalı ve masonik ülkü ve prensipleri günlük yaşantımızın satırlarında uygulamaya koymalıdır.

KAYNAKLAR

- 1) Pick, F.L., and Knight, G.N., "The Freemason's Pocket Reference Book," Frederick Muller Ltd, London, 1955.
- 2) Tezcan, S.S., "İki Sütun ve Locamız'ın Üç Büyük Nuru," Mimar Sinan Dergisi, Sayı:104, İstanbul, Haziran 1997, S.77-86.
- 3) Dyer, C.F.W., "Symbolism in Craft Freemasonry," Lewis Masonic Ltd, London, 1976.
- 4) Harry, C., "Harry Carr's World of Freemasonry," Lewis Masonic Ltd, London, 1983.
- 5) Harry, C., "The Freemason at Work," Lewis Masonic Ltd, London, 1976.

İLKELDEN GELİŞMİŞE BİLİMDE EVRİM

Taner VIDİNLİGİL

GİRİŞ

Eski çağlarda insanlar, yaşamlarını sürdürebilmek için, hayvanların peşinden koşuyorlar. Tabii sığınaklarda barınıyorlardı. Van Loon'un dediği gibi cehaletin vadisinde mutlu yaşıyorlardı. Onların korkuları aç kalmaktı sadece. Sonra zaman geçti, insan bilgi ırmağından bazı bilgileri kafasına doldurdu, içine sindirdi. Ateşi öğrendi. Yemek pişirmeye başladı. Örtünmeye başladı. Biraz daha bilgi edindi. Ekip biçmeyi öğrendi, yerleşik bir yaşam yolunda ilk adımı attı. Biraz daha bilgi edindi. Tabiat güçleri karşısında ilk din duyguları oluştu böylece. Güneşi, ateşi, toprağı, yağmur ve karı bilinç kavrayınca mitler doğmaya başladı. Bilgi ırmağı, ona mitleri getirmeye başladı. Doğal güçler karşısında güçsüz kalan insan, onlara mantıklı bir açıklama gereğini duydu. Mitlere dört elle sarıldı.

Bilime giden yolda insanın yolculuğunu izlemeye başlamadan önce Mit (Mitos) nedir ona bir bakalım.

MİTOS:

Yunanca Söz anlamına gelmektedir. Bazı kaynaklarda Mitos tarifi şöyle yapılmaktadır:

"Geleneksel olarak yayılan ve toplumun hayal gücü etkisiyle biçim değiştiren, tanrı, tanrıça, evrenin doğuşu ile ilgili hayalî, allegorik bir anlatımı olan halk hikayesidir." Mitler insan aklında belli düşünceler oluşturmaya yönelik bazı amaçlar için doğmuşlardır. İnsanları yönlendirme görevleri vardır. Kolektiftirler ve bu sebeple geniş kitleleri kolaylıkla etkilerler. Toplum miti kabul ederse, kolay vazgeçilmez olur. Genelde ahlakî fikirler empoze ederler. Hangi devirde geçtikleri kestirilemez, zaman mefhumu yoktur.

MİTLER DİNSEL TÖRENLER VE İNANÇ:

Doğa üstü kişileri konu alan mitlerin, her zaman bir dinle ilişkisi vardır. Tanrılara uygun görülen yaşamı efsaneler aracılığı ile somutlaştırmak ve tanrılarla ilgili inançları ve dinsel törenleri bir temele dayandırmak olanağı sağlar.

Mitlere ilkel dinlerdeki törenler arasında büyük bağlantılar görüyoruz. Mitler dinsel törenleri biçimlendirmiş ve dinsel törenler de mitleri somutlaştırmışlardır. Mit toplumsal ve doğal gerçeklerin, akılcı ve tutarlı bir açıklamasını ortaya koyan sembolik bir anlamıdır.

Etkili oldukları devirlerde mitlerin gerçekliğine inanılmıştır. Oysa bu günkü inançlarımızda mitlerin hiç bir gerçek yanı yoktur. Mitsel düşünce sembolikliğinden dolayı etkinliğe sahiptir.

Levi Stauss mitin amacını şöyle açıklamaktadır:

"Günlük yaşamda karşılaştığımız çelişkileri çözmek için, mantıksal bir model sağlamaktadır." Mitler kavranamaz olan gerçek üzerinde hakimiyet kurmaya yardımcı olarak toplum ve bireylerin çelişkili ve mantıksız görünen gerçeği kolay algılamasını sağlar. Modern toplumlarda ise bu görevi ideoloji ve modern öğretiler yapar.

MİTLERİN ÇEŞİTLERİ:

Bir sisteme göre mitler;

- Tanrıların doğumuyla ilgili mitler (Afrodit'in Zeus'un kan damlasından doğması gibi)

- Evrenin yaratılışı ve insanın ortaya çıkışı ile ilgili mitler (Altaylı Şamanist Türkler arasında rastlanan mitlerde evrenin oluşumu ve insanın yaratılışının anlatılması gibi)

- Eskatoloji mitleri (İnsanın ölümden sonraki kaderi anlatmaya çalışan mitler) diye üç çeşide ayrılır.

Mitler bir başka açıdan, ikiye ayrılırlar:

- Tarihî Mitler, tarihî olayları ve gerçekleri bütünleyen yardımcı öykülerdir.

- Filozofik mitler, belli bir düşünce veya ideali anlatmak için düzenlenmiş öykülerdir.

Üçüncü bir açıdan mitlerin çeşitleri şöyledir.

- Ritüel Mitosları: Tapınak arşivlerinde ele geçen mitler, dini ritüel (Tören) mitleridir. Bunların bazıları dini törenlerde şarkı şeklinde okunurdu.

- Orijin Mitosları: Etiolojik mitoslar da denen bu tür mitler, bir göreneğin bir adın veya nesnenin nasıl doğduğunu sembolik olarak anlatırlar.

- Kült Mitosları: Tanrıya karşı ödevleri yerine getirme, gerekli saygıyı gösterme gereğini anlatan mitlerdir. Bu mitler işlevlerini yerine getirirken sihirselsel bir güç değil, moral güç kullanırlar.

- Prestij Mitosları: Bir halk kahramanının doğuşu ve yaptıklarına ait mitlerdir. Kişiyi yücelten esrarlı bir hava veren bu mitlerde efsanelerin daha etkili olması sağlanmaktadır.

- Eskatoloji Mitosları: Yukarıda açıklandığı gibi, ölümden sonraki yaşamı ve dünya hayatının son günlerini anlatırlar.

Masonik mitler ise, masonik gelenekleri ortaya koyan efsanelerdir. Ritüellerimizde yer alan efsaneler birer mit sayılabilir. Mitlerin insancıl, dinsel veya ulusal özellikleri, M...nik mitlerde birer allegoridir. Sembolik anlamları özellikle kazanmıştır. Bu mitleri 1. dereceden itibaren hepimiz izledik ve yorumlamaya çalıştık.

Şimdi bilgi ırmağının akışını izleyerek, tarih boyunca nerelerden geçtiğini kuşbakışı izlemeye çalışalım.

MİTOS ÇAĞININ BAŞLANGICI:

Tarih öncesi çağlarda dilden dile dolaşan, babadan oğula nakledilen mitler mutlaka mevcuttu. Ancak bunlar yazıya dökülmemiş hikâyeler ve efsanelerden öteye geçememiştir. Âdemle Havvânın cennetten kovuluşu ve Nuh tufanı birer mittir. Ancak, yazıya çok ileri çağlarda geçmiştir ve hemen tüm uygarlıklara mal olmuştur. Yazının bulunuşu olan (M.Ö. 5 bin) yıllarından sonra, MitoS çağının başlangıcına kadar takriben 15 yüzyıl geçmesi gerekmiştir. Bu yıllar da mitlerin bir miktar daha geliştiği, daha efsaneleştiği söylenebilir. Ancak MİTOS çağı ilk yerleşik topluluk olan, tekerlekli araçları ilk kullanan, yazıyı resim yazısından çivi yazısına dönüştüren SÜMERLER devrinde, MÖ 35. yüzyılda, başlamıştır. Üçte iki tanrı, üçte bir insan sayılan Gılgamış'ın destanı, sümerlilerin en önemli MİTOS'udur. Ancak Sümerlilerde MitoS'un çok hâkim olmasına karşın, bilim dallarına da rastlamaktayız. 60 lık sayı sistemi ve arazi ölçebilmeleri önemlidir.

Bu tarihten takriben 1000 yıl sonra Akadlarda, Kral I.Sargon'un bebekken kamış bir sepet içinde nehire bırakıldığını anlatan bir mite rastlamaktayız.

MİTOLOJİNİN ÖNEMLİ BİR ŞELÂLESİ:

Mısırlılar MitoS açısından en zengin uluslardan biridir. Mısır Mitolojisi çok sayıda mit içermektedir. MÖ 32 yüzyıldan itibaren başlayan bir uygarlığın en önemli mitlerinden biri, ikiz kardeşi Seth'in Ozirisi on dört parçaya bölerek her birini Mısırın bir bölgesine atması ve Ozirisin eşinin de bu parçaları birleştirerek tanıyı yeniden diriltmesiye. Oğulları Kartalbaşlı Horüs ile birlikte, tüm tanrıların üzerinde üçlü bir üstünlük kurmuşlardır.

Mısırdaki matematik bilimi ve ölçme sistemi ilerlemiştir. Ancak buna rağmen mitos, bilimden çok daha önde gelmektedir.

İKİ ŞELÂLE DAHA:

Girit Miken uygarlığı MÖ 2500-900 yılların arasında hüküm sürmüştür. Giritlerin bir adı da Minoenlerdir ve bu Mitolojideki Girit Kralı Minostan esinlenerek yerleşmiştir. Adı bile bir mitosa dayanan Girit Mitolojisi, Miken Mitolojisi ile birlikte Yunan Mitolojisini oluştururlar. Dinler tamamen Mitoslara dayanmaktadır. Miken hakkında bildiklerimiz de mitoslar, efsaneler ve tarih karışımı bilgilerdir. Tanrıların yaşamlarını anlatan mitoslar da Miken Uygarlığının ana unsurlarından biridir.

Babilliler, Sami topluluğudur. MÖ 2100-500 yılları arasında Mezopotamyada hüküm sürmüşlerdir. Babil Mitolojisine göre "Herşey tatlı ve tuzlu suların kaynaşması ile başlar." İşte bu, Yaradılış Destanıdır. Gılgamış Destanına çok benzer ve Dünyanın yaradılışını anlatır. Sümerlilerin 60lı sayılarını ve ondalık sayıları kullanıyorlardı. Astrolji ve astronomi çok gelişmiştir.

Henüz Bilimsel Bilgiden yoksunlardı. Ancak Hammurabi Kanunları Hukuksal Bilime geçişe önemli bir adımdır.

ANADOLUDA İLK YERLEŞİKLER:

Hititler Anadolu'da MÖ 1850-750 yıllarında yaşamış ilk yerleşik toplumdur. Hititlerde Kral, hem başkomutan, hem baş yargıç de baş rahipti. Krallara cenaze töreninden sonra, tanrı olarak tapılırdı. Hitit Mitolojisinde, Fırtına Tanrısı Teşup korkunç bir canavara yenik düşer. Tanrıça Arinna ve bir insanoğlunun yardımı ile canavar öldürülür. İşte bir mitos daha bilgi ırmağının akışında geçilen Hattuşaş'tan.

MÖ 12.yüzyılda Frigya, MÖ 10.yüzyılda İyonya ve MÖ 7.yüzyılda Lidya, Anadolu uygarlıklarında Mitostan Bilime geçişte ilk köprüdür. Mitosun yanında, dokumacılık, bronz işleri, çömlekçilik yapıldı. Madenî para kullanıldı. Bilimde ilerlemeler oldu. İyonyada felsefe doğdu. Thales, Pitagoras, Hipokrat, Herodot yetişti. Bilgi ırmağı epeyi yol aldı.

BİLİM VE SAVAŞ USTALARI

Hititlerden biraz önce ve biraz sonra MÖ 1600 ile 600 arasında Mezopotamyaya Savaş biliminin ustaları Asurlular hâkim oldular. Savaş bilimi yanında, Kral Asurbanipal'in Ninovadaki Kitaplığına da sahip olan Asurlular Matematik, astronomi, tıp, din ve tarihte önemli aşamalar elde ettiler. Burada bilgi ırmağının akışı yavaşça da olsa hızlandı.

BİRİNCİ IŞIK KİTABI

Firavun düşünde o yıl doğacak israili erkek çocuklardan birinin tahtını ele geçireceğini görür ve doğacak israili erkek çocuklarının öldürülmesini emreder. Annesi, Musa doğunca öldürülmemesi için çocuğu bir sepet içinde Nil'e bırakır. Onu Firavunun kızı bulup evlât edinir ve Musa (Suda doğan) adını vererek büyütür. Bir gün alevler içindeki Tanrı, İsrailileri Mısırdan kurtarmasını ister. O da Kızıldenizi asası ile yararak, kavmini kurtarır. İşte MÖ 13. yüzyıldan bir Mitos ancak, bu ışık ortadoğu ve dünyayı aydınlatan ilk ışıklardandır. İbraniler MÖ

1200 - MS 50 yılları arasında Kenan elinde yaşadılar. Askerî güçleri zayıftı, fakat din ve edebiyatları çevrede çok etkili oldu. Ancak Bilim Irmağı buraya uğramamış anlaşılır...

HUKUK, FELSEFE, DEMOKRASİ, MİTOLOJİ VE BİLİM

Grekler, MÖ 900-300 yıllarında dünya tarihine ışık tutan bir uygarlık kurmuşlardır. Grekler Mitos çok önemli yer tutmakta ve yaşamlarına, tanrıların ve mitolojik varlıkların yön verdiği görülmektedir. Ancak bunun yanında, bilimsel felsefenin başladığı ve bu felsefenin halka malolduğu, halk içinde doğa şartlarına uygun olarak yaşandığı (Stoa-cılık) görülmektedir. Homeros ve Hesidos gibi ozanlar ve düşünürlerin destanları, dinsel kitapların yerlerini tutmakta idi. Tarih bilimi, ilk defa bilimsel bir açıdan ele alınmaya başlanmış ve Herodot ile Ksenofon en önemlileri olmuştur. Grek uygarlığı, Mitos-Matematik ve Geometrinin babası Öklid ile birleştirmiş, Arşimet'i de yanlarına katmış, bilime geçişte, bilgi ırmağının ilk önemli genişleme noktasını oluşturmuştur.

Etrüskler, MÖ 750-100, Romalılar MÖ 500 - MS 400 yıllarında İtalya yarımadasında birbirlerini çok etkilemişlerdir. Daha doğrusu Etrüsk Romanın temeli olmuştur. Etrüsk inançlarında da Grek Panteonunun etkisi açıkça görülür. Bu etki Roma Mitolojisinde de kendini gösterir. Tanrılar, mitler, efsaneler çok benzer ancak isimler farklıdır. Roma Uygarlığının gelişmesinin önünde, makedonyalıların uygarlığı doğuya Hindistana kadar uzanıyor.

Romalılar, Mitolojilerinin yanına, Yunanistandan gelen bilim ve felsefeyi koymadılar. Bilim ancak Mühendislik bilminde, yollar ve köprüler yapımında, su kemerlerine de önem vermişlerdir. Ancak bunlar genellikle askerî amaçla kullanılıyordu. Tıp Bilimi gelişme yoluna girmişti. Deneysel Psikolojinin Babası Bergamalı Galen Roma devrinin sonlarına doğru yetişmiştir. Bu devirde MÖ 300-280 yıllarında Mısırda Ptolemeler dönemi sürdürmekte ve bu bölgede Bilgi Irmağı son hızı ile akmakta idi. İskenderiye de Müze ve 500.000 kitaplık kütüphane açan Ptolemeler, bir de Üniversite kurmuşlardır. Ancak MÖ 47 yılında Bilgi Irmağının önüne İskenderiye'de büyük bir baraj kuruldu. Sezarın Romaya götürmek istediği kitaplar bir yangında yandı. Antonyusun Kleopatraya Bergama Kütüphanesinden getirterek hediye ettiği 200 bin kitap dahî bir barajda Bilgi Irmağının rahatlıkla akacağı bir kapak açamadı.

MS 30 yılında Nasıralı İsa çarmıha gerildikten sonra, havarilerden Saint Paul bu öğretiyi Ön Asya, Yunanistan ve İtalya'da yaydı. Sonuçta I.Teodosius Hristiyanlığı Romanın Resmi dini olarak kabul etti.

AVRUPA KARANLIĞA GÖMÜLÜYOR

Romanın yıkılışından sonra Avrupa Bilgi Irmağının yatağı yer altına girerek kabyolmaktadır. Yeryüzünde ise sadece cılız derecikler görülmektedir. Kilise yetkilileri, doğa bilimlerinin insana gerekli olmadığını söylemişler, fakat Tıp biliminin gelişmesinin devamına ise engel olamamışlardır. Artık eski Grek uygarlığının son ışıkları da sönerken, Avrupa karanlığa gömülüyordu. Güney İtalya'da St. Benoit'nın Benediktin tarikatı, İngilterede Plinius'un Haturalis Historiası, birer cılız ışık olarak kalmaktadır. VI. Yüzyıldan VII. yüzyıla kadar Avrupa bu durumda iken gözlerimizi doğuya çevirelim.

BİR IŞIK DA ÇÖLLERDEN

MS 571 yılında ise Arabistan çöllerinde bir ışık doğuyor, Hz. Muhammet. İslâmiyet hızla yayılmaya başlıyor. İslâmiyetin yayılması ile, Bilim alanında da bir çok gelişmeyi izleyebiliyoruz. El Kindî 800 yıllarında İslâm Felsefesinin temlini atıyor. Fârâbî, Aristo ve Eflâtunu çok iyi biliyor ve yorumluyor. Râzi 860-925 ve İbnî Sînâ 980-1037 Tıp, Fizik, Astronomi ve Felsefe konularında bir çok yayın yapıyor. Arap bilim adamları, olaylara felsefî yaklaşım yerine deneysel yöntemlerle yaklaştılar. Özellikle Kimya Biliminde önemli adımlar atıldılar, ancak bilimsel sonuçlara ulaşmadan deney aşamasında kaldılar XI.yüzyılın ikinci yarısında Ömer Hayyam'ı görüyoruz. Hayyam şiir dünyasının yanında, bilim evreninde de önemli bir yer tutmaktaydı. İkinci derece denklemleri ve Takvim çalışmaları da önemlidir. XIII.yüzyılda ise İbnür Rüşf felsefesi, ortodoks hristiyan filozofların hücumuna uğramıştır. XIV.yüzyılda ise Bilim Irmağının çağlayarak akışı yavaşlıyor. İlâhiyat, fıkıh gibi dinsel bilimler, metematik, tıp okutulmakta ancak önemli büyük yapıtlar ortaya çıkamamaktadır. Gazâlî ilâhiyatının bunda etkisi büyüktür.

BATIDA İLK AYDINLANMA, BİLGİ IRMAĞININ YENİDEN DOĞUŞU, RÖNESANS

XII. yüzyıldan XV.yüzyıla kadar Avrupada karanlık dönem devam ediyor. Kilise her konuda hâkim ve baskıcı, halk ezilmiş ve fakir. John Bury Düşünce Özgürlüğünün Tarihi kitabında bu devri şöyle tarif edi-

yor. "Bu dönemde akıl zincire vuruldu, düşünce köle oldu, bilgi ise hiç ilerlemedi." Bâtıl inançların doğurduğu şüphecilik yavaş yavaş bilgi susuzluğunu, yaşamın verimliliğinden yararlanma duygusunu geliştiriyor. Bilgi ırmağı yer altındaki yolculuğundan ayrılıp yeryüzüne çıkmaya başlıyor. Ortaçağ ile modern bilim arasındaki basamak doğuyor.

Leonardo da Vinci (1452-1519) adlı dâhi, yalnız bir ressam ve heykeltıraş değil, mühendis, mimar, fizikçi ve üstün bir filozoftu. Deneysel metodun bilimde tek yol olduğunu savunuyordu. Pietro Pomponaçi ruhun ölmezliği konusunda skolâstik düşünceye karşı çıkıyor Mikelanj ve Rafael de birer dev sanatçı olarak karşımıza geliyor. Kopernik (1473-1543) "Dünya güneşin çevresinde dönüyor" diyor. Bruno, Koperniğin yolunda yürüyerek ilerliyor ve 1600 yılında kilise tarafından yargılanarak yakılıyor. 1894'de ise yakıldığı meydana heykeli dikiliyor.

Kepler (1571-1630) gezegenlerin yörüngelerinin elips olduğunu söylüyor. Pozitif sistemlerin kurulması, geleneklere bağlılığın yıkılması, doğanın doğrudan gözlenmesi, bilimsel gelişmelerin başlamasına sebep olmuştur. İşte bu sonuçta Galileo Galilei (1564-1642) bilgi ırmağının ışıltı ile parlamasını sağlamıştır. Yer çekimini, sarkaçı, sıfır hızlı hareketi ortaya koyarak, Aristo fiziğine darbe vurmuştur. Gök dürbünü gerçekleştirerek gözlemcilikte en büyük keşfi yapmıştır.

BİLGİ IRMAĞININ ÖNÜNDEKİ DOĞAL ENGELLERİN KALDIRILMASI, REFORM

10. ile 14.yüzyıllar arasında Katolik Kilisesi kendini düzeltmeye çalışmıştı. Ancak 14. ve 15. yüzyıllarda bu konuda acze düşmüştür. 16.yüzyılda ise dinde bir yeniden yapılanma görüyoruz. İşte bu hareket Reformdur. Almanya'da Luther, Fransa'da Calvin ve İsviçre'de Zvingli bu hareketin öncüleri olmuşlardır. İngiltere protestanlığı Anglikanizm de, İngiltere'de gelişti.

Reform hareketleri Ortaçağ düşüncesindeki baskıcı ve tutucu teokraziye son vermiştir. Bu harekette, matbaa makinesinin bulunması ve İncilin herkese ulaşabilmesi de etkili olmuştur.

BİLİMDE KAZANILAN İVME

18.yüzyılda halkın anlayacağı dilde ve biçimde yazılan yazılar, kitaplar, ansiklopediler, bilimin süratle ilerlemesini, büyük bir ivme kazan-

masını sağlamıştır. Ancak bu yapıtlar birçok tutucu kişilerin işine gelmemiştir.

Buna karşın J.J. Rousseau, Bacon, Newton, Laplace, Lavoisier, Descartes, Voltaire, Diderot Montesquieu, Kant, Leibniz kendi alanlarında çok önemli eserler vermişlerdir. Aydınlanma felsefesi, bütün insanları kapsayan, asiller ve rahiplere karşı, bütün insanlığın mutluluğunu amaç edinmiştir. Hürriyet, ilerleme, insanın değeri gibi kavramlar önem kazanmıştır. Akla ve doğaya aykırı ön yargıları kaldırmak ana amaç olmuştur.

19.yüzyılda, bilim güçleniyor ve dine karşı meydan okuyuş ortaya çıkıyor. İngiltere'de "Bilimin ilerlemesi için Britanya Derneği" kuruluyor. Almanya'da Üniversiteler, Laboratuvarlar çağı doğuyor. Maxwell, Faraday, Mendelyef, Kelvin, Darwin, Hegel, Auguste Comte, Renan, John Stuart Mill, Spencer büyük keşifler ve felsefî akımlar ortaya koyuyorlar.

20.yüzyılda bu ivme daha da büyüyor. İnsanoğlu, Bilgi Irmağının büyük şelâleler halinde döküldüğünü ve gözlerimizin önüne inanılmaz güzellikte manzaralar segilendiğini görüyor.

1900'de ilk Zeplin, 1903'de ilk uçak uçtu. 1969'da insanoğlu Aya ilk adımını attı. Bu olay bilimsel ivmenin ne kadar hızla büyüdüğünü göstermektedir. Artık Mitos dünya sahnesinden ayağını çekmiştir. Artık Bilgi çağı, bilgisayar çağı başlamıştır. Bilimsel buluşlar birbirini izlemekte, Akıl ve Hikmet, bilimle birlikte 21.yüzyıla elele ve birlikte girmektedirler.

Sonuç:

Mitler, gelişmiş dinlerden önceki dönemlerde, insanoğluna bazı mesajlar veren ve doğruyu, iyiyi ve güzeli bulmasına yardımcı olan efsaneler olarak ortaya çıkmaktadır. Mitler zaman içinde bir kavşağa gelmekte ve bu noktada geniş bir din yolu ile dar bir bilim yolu mitosun devamı almaktadırlar. Zaman geçtikçe Bilim yolu genişlemekte, belirginleşmekte ve din ile aynı ağırlıkta görülmektedir. Zaman daha da ilerlediğinde Bilim ağırlık kazanmaktadır. Çağımız bilim ve akıl ikilisinin hâkim olduğu çağdır. Ancak Ahmet Akkan K...in dediği gibi; "Gayretleri hakikate erişmek olan din ve bilim, zaman içinde birbirinden uzaklaşmışlar ve aralarında altmış derecelik bir açığı meydana gelmiştir. Bu iki doğruyu yine altmış derecelik bir açığı kesen ve eşkenar üçgeni meydana getiren doğru da masonik hikmete ulaşmış kişinin yo-

lu olup, diğeri iki doğrunun da zıt olmayıp birbirini tamamladığını göstermektedir." Ancak, bu gün dünyayı saran aşırı dinci akımlar insanlığı, Avrupanın Ortaçağına mı çekmek istemektedirler. İşte o zaman, böyle bir durum varsa, insanlık bilime olan yolculuğundan dönüş yaparak yine Mitosa doğru gitmeye başlayacaktır.

Yukarıda değindiğimiz gibi din ve bilimden her ikisinin de gayesi hakikate erişmektir. Gayeleri bir olan bu iki olgu, akıl ve hikmet ışığından yollarına devam ederlerse insanlığı aynı gâyeye, yâni hakikate ulaştıracaklardır. Burada Masonluğun rolü ise gözardı edilmeyecek kadar büyüktür. Bizlerin kuracağı ülkü mâbedi, işte bu hakikat arayışında din ve bilimin ortak doğrultusunda yer almaktadır. Din ve bilimin her ikisinin de sentezinin yapıldığı Masonlukta, hakikatin aranmasındaki prensipler en güçlü ve en doğru şekilde yerini almıştır. Bizler de çalışmalarımızda, her iki olgunun da yardımı ile hakikate ulaşma yolunda usanmadan çalışmalıyız.

E.U.M. hakikate ulaşmak yolunda bizlere Bilgi Irmağının verimli sularından bol bol nasip etsin. Dileriz öyle olsun.

KAYNAKLAR

- 1- *Tarih boyunca Bilim ve din-A. Adnan Adıvar - Remzi Kitabevi*
- 2- *Ortadoğu Mitolojisi - Samuel Henry Hooke - İnce Kitabevi*
- 3- *Uygarlık Tarihi - Server Tanilli - Say Yayınları*
- 4- *Uygarlık Tarihi - Ivar Lissner - Milliyet Yayınları*
- 5- *İnsanlığın Kurtuluşu Hendrik - Willem Van Loon - Fahrettin Telseren Yayınları*
- 6- *Büyük Larousse*
- 7- *Uygarlık Tarihi - Ron Carter - Remzi Kitabevi*
- 8- *Ana Britannica*

MOZART VE MASONLAR

(Tarihi Değeri Büyük Bir Tablo Üzerine Araştırma Sonuçları)

Üner BİRKAN

"Wolfgang Amedeus Mozart (1756-1791) ile ilgili araştırmalar, Mason topluluğunu öteden beri yakından ilgilen-dirmiştir. Bu konuda, Mimar Sinan dergimizde ve öteki masonik yayınlarda yer alan yazıların sayısı, küçümsen-miyecek derecededir. Mozart ve Masonluk konusuna olan özel ilgim dolayısıyla, tanın-mış Mozart uzmanı H.C. Rob-bins Landon'un kitapların-dan birçoğunu, o arada, "Mo-zart and the Masons/Mozart ve Masonlar (1) başlıklı araş-tırmayı okuma fırsatı bul-

dum. Tamamını dilimize çe-virdiğim, bir gün yayımlana-cağını düşündüğüm bu kü-çük, ama içerdiği bilgiler ve yepyeni bulgularla olağanüs-tü değer kazanan kitabı özet-leyerek kardeşlerime sunu-yorum. Ü.B."

5 Aralık 1784 günü, Viyana'daki "Zur Wohltätigkeit/İyilik" adlı mason locası, kardeş localara aşağıdaki yazıyı gönderdi:

Önerilen aday: Saray Müzikçisi Mozart.- Bundan önceki Loca sekreteri Hoffman K..., bu adayın adını, ve adlı kardeş locala-

(1) H.C. Robbins Landon: *Mozart and The Masons / Thames And Hudson, 1991.*

ra birdirmeyi unutmuydu. Kendisi, dört hafta önce saygıdeğer vadisinde usulünce önerilmiş bulunmaktadır. Bu durumda, ve Localarınca herhangi bir itirazın söz konusu olmaması halinde, bu adayın aramıza alınması gelecek hafta gündeme gelecektir.

Viyana Vadisi:

5

57 XII 84 Schwanckhardt: Sek.:

14 Aralık 1784'te Mozart, "İyilik" adlı Locanın toplantısında tekris ediliyor, böylece mason topluluğunun üyeleri arasına girmiş oluyordu.

Mozart'ın üye olduğu İyilik (Zur Wohltätigkeit) Locası, küçük bir locaydı. 2 Şubat 1783'de kurulmuştu. Bu locanın üyeleri çoğunlukla, en büyük, en etkin loca olan Gerçek Uyum'un (Zur wahren Eintracht) toplantılarına katılırlar, bu locanın ziyaretçi listelerini imzalarlardı. Mozart'ın locasının üstad-ı muhteremi, yazar Otto von Hemmingen-Hornberg'di; "Saray Teşrifatçısı ve Özel Danışman" sıfatını taşımaktaydı. 1778'de Mannheim'da Mozart'ın koruyucusu olmuş, 1782'de Viyana'ya yerleşmişti; genç besteciye, topluluğa katılma önerisinde bulunanın bu soy-lu kişi olduğu sanılıyor.

Mozart'ın topluluğa girmesinden on beş gün sonra, 29 Aralık 1784

günü, bestecinin dostu, Esterhazy Prenslüğü'nin Saray Müzicisi Joseph Haydn (1732-1809), "Gerçek Uyum" Locasına üye olmak üzere, anılan locanın tören üstadı Philip von Weber'e başvurdu. 24 Ocak 1785'te üyeliğe önerildi ve kabul edildi, 28 Ocak günü tekris için çağrıldı. Mozart, dostunun tekrisinde bulunmak üzere toplantıya geldi, ancak Haydn yoktu ortada; tekris çağrısı Esterhazy Sarayına çok geç ulaşmış, bestecinin Viyana'ya gitmesi için yeterli zaman kalmamıştı. Tekris için yeniden, 11 Şubat tarihi belirlendi. Haydn geldi o toplantıya, ancak bu kez, Mozart törende bulunamadı; babası Leopold Salzburg'dan gelmişti, o akşam Mozart, "Mehlgrube"de kendi adına düzenlenen altı abonman konserinden birincisinde, K.466 Re minör Piyano Konçertosunun solo partisini seslendirmek zorundaydı.

1980 yılında Viyana'da Schönbrunn Sarayında İmparatoriçe Maris Theresa'nın ölümünün 200'üncü yıldönümü dolayısıyla çok seçkin, ayrıntılı, olağanüstü güzellikte bir sergi düzenlenmişti. Salonlardan birinin bir köşesinde, İmparatoriçenin tahtta bulunduğu sıralarda Masonluğun durumunu gösteren, küçük bir bölüm de yer alıyordu. Sergilenen belgelerden biri, konuya ilgi duyanlar arasında gerçek bir bilim bombası etkisi uyandıra-

cak özellikteydi; Bir "Loca Protokol Listesi"nin üzerinde Prens Nicolaus Esterhazy, "Taçlanmış Umut" (Zur gekrönten Hoffnung) Locasının (sonradan eklendiğini bildiğimiz "Yeniden" sözcüğü, gerekli görülmediğinden olacak, kullanılmamış) Tören Üstadı olarak gösteriliyordu. O güne kadar incelemeciler, Prensın mason olduğunu, hele böyle, bir Viyana Locasında görevliler arasında yer aldığını bilmiyorlardı." Hayn Üzerine Belgesel Bir Araştırma" başlığını taşıyan, 1981'de yayımlanmış kitabında, Avusturya localarından birinin ritüelik bir toplantısını (bir tekris törenini) gösteren, On sekizinci yüzyılda yapılmış varlığı bilinen, ama o güne kadar gerçek niteliği araştırılmamış bir yağlıboya tablonun büyütülmüş fotoğrafı üzerinde ön planda ve tam ortada yer alan kişinin; a) Locanın Tören Üstadı, b) Prens Nicolaus Esterhazy olduğu sonucuna varmıştım. Prensın günümüze ulaşan birçok portresiyle yaptığım karşılaştırmalar bu sonuca götürmüştü beni. Bugün Viyana Tarih Müzesi'nde bulunan anonim (ressamı bilinmeyen) tablo, konunun uzmanlarını hep şaşırtmıştır. İnceleme konumuz olan yıllarda, bir Viyana locasının toplantısını temsil etmekte olduğunun bilinmesine karşılık, bunun hangi loca olabileceğini hiçbir araştırmacı kesinlikle belirleyememişti. Şimdi, tabloda gördük-

lerimizle ilgili birkaç sözle girelim incelememize: Resimde, dikdörtgen biçiminde, uzun bir salon görüyoruz; "Mâbet" adı verilen bu salonun duvarları resimlerle, heykellerle, zengin biçimde işlenmiş. Salonun ışığı, tavandan sarkıtılmış, ortadaki büyük avizeden, duvarlara bağlı küçük şamdanlardan, bir de arka planda görülen, üç mumdan oluşmuş iki "taşınabilir" şamdandan geliyor. Locanın doğusunda, üç basamakla çıkılan, geniş bir sahanlık; burada, Locanın asıl görevlilerinin oturacakları iki kürsü bulunuyor. En arkada gördüğümüz allegorik resimde, bir su kenarı, solunda altı noktalı, Güneşi temsil eden parlak bir yıldız, bir de gökkuşağı yer alıyor; İncil'in ve Masonluğun dilinde, bol yağın yağmurdan sonra çıkan gökkuşağı, umut'un belirtisidir. Buradan da, tablodaki Locanın "Taçlanmış Umut" Locası olduğunu çıkarabiliyoruz. Doğudaki iki kürsüden soldaki, Üstâd-ı Muhteremin kürsüsü, kendisi tam karşıda, elinde makamının gücünü simgeleyen çekiciyle görülmekte. Kürsü üzerindeki kitap, büyük olasılıkla İncil. Ayrıca, bir kafatası, onun üzerinde bir kılıç... Sağdaki kürsü, birinci Nazır'ın kürsüsü. Üzerinde, en önemli masonik sembollerden biri olan gönye duruyor. Ayaktaki üç görevliden sağda duran ve elindeki belgeyi okumakta olan, Hatip kardeş. Tablonun en sağın-

da, görevli kardeşlerden birinin, Mâbedin batısını örten kalın perdeyi açmakta olduğunu görüyoruz. Ön planda, tekrisi yapılan, henüz ışığa kavuşmadığından gözleri bantla kapalı aday, elinde şapkasıyla görülüyor. Toplantıya katılan kardeşlerin sayısı, otuz beş; bunlardan kimileri askeri üniformalı, iki de din adamı var. Birçok kardeş ise, ulusal giysileriyle yer almış toplantıda. Göğüslerinde, boyunlarındaki kordonlara takılı gönyeler taşıyorlar. Kordonların rengi, üyesi oldukları locanın hangisi olduğunu belli ediyor. Mavi, bilindiği gibi, Aziz Yuhanna'nın rengi. Kardeşler beyaz zemin üzerine mavi kenarlı, üzerinde mavi ya da kırmızı rozetler bulunan masonik önlükler takmışlar.

1926 yılının güzünde, oldukça yıpranmış durumda olan bu tabloyu, sahibi Rudolf von Tinti, Viyana Tarih Müzesi'ne bağışlamıştı. Bu kişinin "Gerçek Uyum" Locasının üyesi olan atalarının, Mozart'ın evinde verilen "Dörtlü Parti"ye katılanlar arasında olduklarını biliyoruz. Tablonun, ilgisi dolayısıyla, uzun yıllar "Tinti" ailesini elinde kaldığını anlıyoruz böylece. Boyutları 80x100 santim olan tablo, müzeye verildiğinde temizlendi, kusurları düzeltildi. Tablodaki locanın "Taçlanmış Umut", Tören üstadınınsa Nicolaus Esterhazy olduğunu böylece belirledikten sonra, Loca

üyelerinden biri olan Mozart'ın adının Nicolaus ile bir arada yer aldığı, güvenilir bir belge bulmamız gerekmektedir. Sonunda eşim, böyle bir belgeyi, 1790 yılında basılmış bir Loca Protokol Listesini buldu. Bu listede 19 numaralı üye olarak, Tören Üstadı ünvanıyla Nicolaus Esterhazy'nin adı yer alıyordu; toplantıda hazır bulunan kardeşler arasında da, 56 sıra numarasıyla, "Mozart Wolfgang, Kapell Meister III. derece" kaydı vardı. Daha önce varlığı hiç bilinmeyen bu belge, Saray Arşivi'nin "Gizli Dosyalar" bölümünde bulumaktadır.

Büyük olasılıkla 1 Ocak - 15 Şubat 1790 tarihleri arasında yapıldığı anlaşılan bu yağlıboya tablonun yapılmasındaki amaç neydi? Ünlü bir Viyana locasının kayıtları arasında yer alsın diye mi yapıldı? Burada, masonik bir törenin doğru ve tam bir tasviri olarak, tablonun bir takım garip özellikleri olduğunu görmekteyiz: Her şeyden önce, eşzamanlı üç olgu resimde yer almış durumda; Mâbedin doğusunda Hatip kardeş bir belgeyi okuyor, Üstad-ı Muhterem çekicini elinde tutmuş olarak duruyor. Mâbedin ortasında, solda, yüksek rütbeli bir subayın, bir başka kardeşle ritüel bir davranış içinde olduğu görülmekte. Ön planda, ortada, bir adayın Locaya kabulü işlemleri sürüyor. Loca toplantısının

olağan akışı içinde bu üç olgunun bir arada yürümesi pek olacak şey değil. Garip olgulardan bir başkası, kimi kardeşlerin, gruplar halinde birbirleriyle konuşur durumda olması. Örneğin, soldaki grubun en başındaki iki kardeş hareketli bir konuşma içindeler, onlardan sonra gelen iki kardeşse, nedereyse aralarında bir konuyu tartışıyormuş gibi görünüyorlar. Bu arada dikkatlerimiz elbette Mozart Kardeşin üzerine çekiliyor. Mozart, tablonun çok göze çarpan bir yerinde, sağda oturan kardeşlerin başında... O da, yanında oturan yaşlı kişiyle konuşma halinde; bu kardeş, Nicolaus Esterhazy ile birlikte, toplantıda bulunanların en yaşlısı olmalı. Sol elini protesto makamında kaldırarak, bestecinin söylediklerini kabul etmediğini mi işaret ediyor? Onun yanındaki kardeş ise, burnuna enfiye çekmekte; enfiye kutusunu, sağındaki kardeşe, gerçekten bir yardımlaşma havası içinde tutuyor! Bu dördüncü kardeşin, konuşmakta olan Mozart'a, bir parça şaşkınlıkla, biraz da eğlenerek bakmakta olduğunu söyleyemez miyiz?

Bu konuda yapılacak yeni araştırmalar, ortaya çıkarılacak yeni bulgular, tablodaki mason topluluğunun tarihini ve özelliklerini daha kökten çözümleme olanağını verecek bize herhalde; belki de, tabloyu yapan, bugün kim ol-

duğunu bilemediğimiz kardeşin adını da öğrenebileceğiz.

Sonuç olarak, tablodaki, bizim için en önemli kişiye, yani Mozart'a ve onun, yaşamının son yılında Masonlukla olan ilişkilerine dönelim: 1791'de "Sihirli Flüt" operasını bestelemektedir. Mozart; operanın metnini Emanuel Schikaneder kaleme almıştır. Bu kişi, Ratisbon'da bir locanın üyesi olmuştur, ancak, Viyana'da hiçbir locanın kayıtlarında adı geçmemektedir. Bu konuda, Viyanalı besteci - bir söylentiye göre Mozart'ın öğrencisi - Ignas von Seyfried'in bir mektubundan şu bölümü okuyalım:

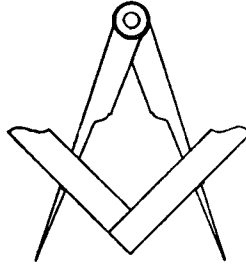
"Schikaneder'in Mozart'la tanışması, bir mason locasında gerçekleşti, ancak, Viyana'nın ünlü kişilerinin üye olduğu, Born'un ünlü locası "Gerçek Uyum'da değil; daha çok, haftalık akşam toplantıları bir takım oyunlarla, şarkılarla, bir ziyafet sofrasında düşünülebilecek türlü eğlencelerle geçen, "özel" bir ziyafet locasında..."

Sihirli Flüt üzerindeki çalışmalarına 1791 yılı Eylül ayının başlarında, yeni imparator İkinci Leopold'ün taç giyme töreni dolayısıyla ara verdi bir süre Mozart. Arada, "La Clemenza di Tito"yu yazdı. Sihirli Flüt ilk olarak 30 Eylül 1791'de "Freihaus/Theater an der Wieden"de temsil edildi. O sırada Mozart, "Requiem" üze-

rinde çalışmaya başlamıştı. Bu yapıtı tamamlamaya zaman bulamadı ama, arada, 7 Ekim sıralarında, Anton Stadler adlı müzikçi dostu adına sunduğu, K.622 Klarinet konçertosunu bitirebildi. Mozart kataloğuna alınan son yapıtı ise, 15 Kasım 1791 tarihini taşıyan, K.623 "Küçük Bir Masonik Kantat"tır. Wiener Zeitung gazetesinde 25 Ocak 1792 günü yayımlanan ilânda bildirildiğine göre Mozart, anılan kantatı, "Ölümüne yol açan hastalığın başlamasından hemen iki gün önce, çevresinde en iyi dostları olduğu halde, bizzat yönetmişti." 1829 yılında Mozart'ın dul eşi Constanze, bir görüşmede şunları söylemiştir: Masonik bir kaside yazmıştı, arkadaşlarının öyle hoşuna gitti ki bu, toplantıdan büyük sevinçle döndü eve; "Bun-

dan daha güzel bir şey yazabilirdim mi bilemiyorum, diyordu, düşünceme göre, en iyi yapıtım bu..."

Mozart, son aşaması bir böbrek tükenmesi olan, kısa bir hastalıktan sonra, 5 Aralık'ı 6 Aralık'a (1791) bağlayan gece, gece yarısını elli beş dakika geçe, yaşama gözlerini yumdu. Mason kardeşleri onun anısına bir "yas toplantısı" düzenlediler. Anma konuşmasını, Loca kardeşlerinden, Sihirli Flüt'ün yayıncısı Ignaz Alberti, sonradan basıp yayımladı. Mozart'ın tabutu, 6 Aralık günü öğleden sonra saat 3'te, Aziz Stephan Katedrali'nin önündeki küçük kiliseye getirildi, oradan da, kent sınırları dışındaki Aziz Marks mezarlığında, bugün bilinmeyen bir mezara gömüldü.

MİTOS'DAN TOPLUM'A

Yüce SUN

Mitos, bilindiği gibi bir topluluğa ortaklaşa değerleri hatırlatıcı rolü olan bir öyküdür. Bu şekli ile kısaca, insanlara toplulukları hakkında hatırlamaları gereken temel unsurların altını çizer.

Her topluluğun efsaneleri vardır. Bir efsaneyi yalnız eskilerde görmek de çok yanlış bir düşüncedir. Dede Korkut efsanesini biliyoruz; fakat bir de, altmış yıl öncesine kadar Almanya'da çok etkin olan alman ırkının üstünlüğü efsanesi vardı. 19.yy İngiltere'sinde, "Beyaz ırkın Yü-kü" efsanesi mevcuttu: Bu efsaneye göre beyaz ırka, bu dünyada Allah tarafından verilen görev, muhtelif renkli ırkları batı medeniyeti seviyesine getirmektir. Rusya'da Stalin'i putlaştırmaya karşı bir kampanyaya girilinceye kadar "Ekim İhtilâli Kahramanı Stalin" efsanesi Sovyet okul çocuklarına okutuluyordu.

Aslında, insanlar arasında ilişkilerde "us" hiç de sandığımız kadar etkin değildi. Modern diktatörlüklerin gelişimi, bize bir çok kimselerin, toplumun en şiddetli çatışmalara sahne olduğu, büyük buhranlarla karşı karşıya kaldığı ve tutarsızlıklarla dolu gelişmeleri göğüslemele-ri gerektiği zaman kendilerini rahat ettiren bir sembolü tercih ettikle-rini anlatıyor. "Bana katılırsanız Dünya güllük gülistanlık olacak"

şeklinde bir formülü kolay kimse kolay reddetmez. "İhtilâl metodu Dünyayı kötülüklerden arındıracaktır." ifadesi, Bundan pek farklı değildir. Mitos'lar biçim bakımından Dünya olaylarının dalgalılığını ve tutarsızlığını yansıtırlar, fakat kesin bir sonuca da varırlar. Örnek olarak hristiyan öğretisinde Apokalips, insanlık tarihinde "iyi"nin hâkim olduğu devirlerin, "kötülüğün" egemen olacağı devirlerle birbirini izleyeceğini gösterir; fakat sonunda "iyi"nin yerleşeceğini de gösterir. Böylece Dünya olayları realist olarak yansıtırlarken, bir taraftan da kesin bir sonuca gidilir ve insanlar bu öğreti yoluyla, umutlu yarınlarına kavuşabileceklerine inanırlar. (John G.Gager, Kingdom and Community, 1975 s. 50-51)

Mitos, bir sosyal hâdisenin kutsallaştırılmasıyla ilgili, örnek olarak, mitolojik Yunan ilâhlarının hayatları konusunda olduğu gibi, daha geniş bir alanı da kaplar; Siyasal Bilimlerde en önemli yapıtlardan biri "Kuruculuk Mitosları"dır. Roma'nın kuruluşunda, Romülüs ve Romüs efsanesi gibi... Herkes geçmişinin asil ve ulu bir geçmiş olmasını arzu eder. Bundan dolayı da, kendi geçmişi ile ilgili olarak bir "Bozkurt"un evladı olduğu veya Türk Mezopotamya'sının prestijli bir âşireti ile akraba olduğu önerisini kolaylıkla kabul edecektir.

Çağımızda da insanlar, nereden geldiklerin öğrenmek isterler ve bunun saygın bir başlangıç olmasını tercih ederler. Hitler Almanlara, kendi geçmişleriyle ilgili ârî üstün Germen ırkının, modern Almanya'nın temelinde bulunduğunu iddia etmişti.

Bütün insanlığın tek bir mitos'u şimdiye kadar olmadığı gibi, toplumda bazı etkin sembol kümeleşmeleri vardır ki, topluluğu mitostan daha kapsamlı bir şekilde belirler, fakat tesbit edilmeleri çok daha zordur. Bunlar, toplum tarihi içinde işlenmiş toplumun tümüne mâl olmuş ve kurumlar yolu ile devam ettirilen "Kültür Kodları"dır. (S.N. Eisenstadt. Tradition, change and modernity 1973)

Misal olarak, Osmanlılarda, en eski zamandan beri "ülüş" olarak bilinen bir toplumsal değer vardır; buna göre, toplum içinde beliren zenginlikler bir kişide toplanmamalıdır. Bunların bir dereceye kadar topluma dağıtılması gerekir. Başlangıçta ganimet dağıtılması şeklinde gözükken bu değer, daha sonra başka şekiller altında, fakat temelde aynı görüşü ifade etmek üzere dervişçe yaşayışın kuramı olarak, dış kisyeye önem vermemek esasına göre, Osmanlıda servet, devlet hizmeti gören ve bu oranda topluma hizmet eden kimselerin elinde toplanmak-

taydı. Ancak bir servet birikmesi, ideal olarak devlet adamının ölümü ile ortadan kalkar. Buna bir "kültür kolu" diyebiliriz.

Mitos'lu toplumun, çok tanrılı inanç dünyasında bilgin Aristoteles (İÖ 384-322) "çeşitli ağırlıklardaki cisimler aynı kararda düşmez" demişti. Bu söz denenmeksizin yaklaşık ikibin yıl Galile'ye (1564-1642) kadar doğru sayıldı. Aristoteles bu iddiada bulunurken her hangi bir deneye lüzum görmemişti. Galile ise bir deney yaptı. Piza'daki eğri kulenin tepesinden biri on kiloluk, diğeri bir kiloluk iki gülleyi, öğrencilerinin önündeki profesörlerin ayaklarının dibine bıraktı. Her iki ağırlık, çok yaklaşık aynı zamanda yere düşünce profesörler gözlerinin kendilerini aldatmış olduğu hususunda direndiler. Çünkü o devirde hâlâ Aristoteles hata etmez otorite idi. Galile, bu gibi düşünceleri ve deneyleri ile Aristoteles'in ve kutsal kitapların yerleşmiş kanaatlerine karşı çıktığı için gözden düştü. Derslerinde yuhalandı. Sonunda, yer'in güneş etrafında döndüğünü iddia etmesi sonucu Enkizisyon mahkemesinde yargılandı. Bu fikirlerinden cayması için uyarıldı. Galile ile Enkizisyon arasındaki anlaşmazlık, özgür düşünce ile bağınazlık veya din ile bilim arasındaki çatışma değildi. Bu daha ziyade, deneyler yolu ile bilgi edinme yöntemi ile bir otorite tarafından doğruluğu her hangi bir deney ile ispatlanmamış iddialar arasındadır. Bertrand Russell, bir yerde bilimsel kanunlara ulaşmanın üç ana etabı olduğunu söylüyor.

1. Olguların tanımlanması ve belirginleşmeleri,
2. Aynı olguların açıklamasını verebilecek bir varsayıma ulaşmak,
3. Aynı varsayımdan değeri gözlem ile belirginleşecek sonuçlar çıkarmak,

Ancak sonuçlar doğru çıkacak olursa varsayımların, her ne kadar ilerde, daha başka olguların keşfi sonunda çok defa değiştirilmesi ihtiyacı doğacak ise de, bir müddet doğru olarak kabul edilebilir.

Galile'nin ölümünden günümüze kadar, dört yüz kadar yıl geçti. Bu süre içinde büyük gelişmeler ve değişimler oldu. Ama bilim alanında dogmanın otorite tahtından indirilmesi, son yüzelli yıl içinde başarılabildi. Artık bilim, mantıkçı otoritelerin, deney ile ispat edilemeyen iddiaları ile çalışmıyor. Bugün dahi, bilimin bâtılı ve dogmacılığı zihinlerden temizlediğini söyleyemeyiz. Bu mücadele henüz daha başlan-

gıç safhasındadır. Milyonlarca insan batıllar dünyasının karanlıklarında yaşamaktadırlar.

Akıl ve hikmet nuruna kavuşmuş mutluların binler hanesini dahi aşamadığını söylersek abartmış olmayız. Bilimciler arasında bâtıldan kurtulmuş, dogmacılığı yok edebilecek özgür düşüncenin berrak semalarına kavuşmuş kimselerin sayısı çok değildir. Akıl ve hikmetin mihengine vurulmamış, yani aklın ve tecrübenin tenkit süzgecinde gerçekliği ispat edilmemiş inançlara bâtil diyoruz. Dogma ise, bir şahıs, bir parti veya bir müessese, ya da bir din tarafından her türlü tenkitten muaf kabul edilmiş bir kanaat, bir inançtır. Dogmada yukarıdan aşağı zorla kabul ettirilmişlik vardır. Bâtılda ise, akıla aykırı bir inancın, halk arasında geleneksel olarak kendiliğinden tesis edilmişlik vasfı hâkimdir. Her ikisinde de, bir otorite söz sahibidir. Bir fikre, bir işe, delilsiz, tenkitsiz inanmamız bu otoritenin emriyle olur. Bâtılda toplumun amaçsız ve dayanaksız inancı otoritedir.

Öyle inanılmış olduğu için buna etraf da inanır.

Yüzyılımızın bilim felsefecisi Eylûl 1994 vefat eden Sir Karl Popper'in felsefesinde sonsuz ve ebedî gerçeklerin yeri yoktu. Ona göre bilimsel gerçek de yoktu. Kesin ve mutlak gerçeği bulmak mümkün değildi. Sadece, yanlışlığı bulununcaya kadar geçerli olan, doğruya en yakın tesbitler vardı bilimde... Eleştirici akıl da, bunları ortaya çıkarmalıydı. Popper'e göre bilimsel araştırmanın yöntemi ve mantığı, doğrulama üzerinde değil, yanlışlama üzerinde kurulmalıydı. Elde edilen "en doğru" ise sâdece yanlışlanıncaya kadar geçerli idi ve bilim, teoriyi doğrulayıcı kanıtlar peşinde koşmamalıydı; tersine, ortaya atılan görüş veya teori yanlışlamaya çalışılmalıydı. Yanlışlardan arındırılarak en doğruya yaklaşılmalıydı. Popper, bu yanlışlama yönteminin aynı zamanda toplumsal ve etik bir görev olduğunu belirtiyordu; elde ettiğimiz sonuçları ve teorimizi sürekli aklın eleştirisine tâbi tutmalı, sürekli öğrenmeli ve elde ettiğimiz sonuçlarda sürekli düzeltmeler yapmalıydık. Zira, Popper, insanların düş kurmasına, ütöpeler inşa etmesine ve onların peşinden gitmesine de set çekiyordu. Onun felsefesinde ütopye yer yoktu. Bu nedenle Karl Max gibi büyük analizci, toplumbilimci ve kuramcılarla, geleceği düşünen ve düşleyenlerle taban tabana zıt düşüyordu. Düşleri red eden Popper'in belki de insanlıkla düştüğü en büyük çatışması buydu. Çünkü insan beyninin temel işlevlerinden biri yarını düşünmesi, mükemmeli araması, hattâ bunu inşa etmeğe kalkışmasıdır. İnsanoğlunun ezelden beri, bir varlık sorunu vardır ve

bu sorunu Popper'in minik adımlarla doğruyu bulmayı hedefleyen yanlışlayıcı felsefesinin dar sınırları içinde geliştirmesine ve insan aklının entellektik kapasitesini tatmin etmesine imkân yoktur. Akli sınırlayan herşey önemsizleşmeye mahkûmdur. Popper'in felsefesi de, ne yazık ki insan beyninin bu entellektik işlevinin yok edilemeyeceği olgusunu kapsamaz.

İnsan beyni, 10^{15} bit kapasitede, yani bu güne kadar yazılmış bütün kitapları depolayabilecek bir kapasitededir ve insan bugünkü yaşamını sürdürmek, problemlerini çözmek için beyin kapasitesinin pek küçük bir kısmını kullanmaktadır. Yirminci asrın en önemli buluşları olan "Görelilik" ve "Kuantum" kuramları, gözlemleyicinin varlığı esasına dayanmaktadır. Öyle ki, atomik boyuttaki varlıkların parçacık mı, yoksa dalga mı olduğu gözlemciye bağlı olarak değişmektedir. Evrenin var oluşunu inceleyen bazı bilim adamları, çeşitli kuramları ileri sürerken, sonunda, "Neden herşey yoktan var oldu?" demekten kendilerini alamamaktadırlar. Bilim gelişip dünyanın ne kadar karmaşık yapılar içerdiği, bunların sonsuza uzanan bir ilişkiler yumağı olduğu ortaya çıktıkça, istediğimiz kadar bilim cahili olalım bundan etkileniyoruz. Bazen kör bir bilim inancı ortaya çıkıyor, bazen bütün bu ilişkilerin bir yönlendiricisi olması gerektiği düşüncesiyle Tanrı inancı pekişiyor, bazen bilimin sürekli kendini yenilemesine bakıp tartışılmaz inançların daha güvenilir bir dayanak sunduğuna karar veriliyor. Bilimi yalnız uzmanların sorunu olarak görmenin yanlış olduğu, bilimsel buluşların giderek daha tehlikeli sonuçlar içermesinden de ortada... Bilimin ne olduğu, bizim hayatımızdaki yeri, inançlarımızla ilişkisi, toplumsal sorumluluk gibi konular bizim bilimle olan ilişkimizi zorunlu olarak belirliyor ve bilimle ilgilenmenin sırf merak sorunu olmadığını gösteriyor. Bilindiği gibi, bilimin toplumsal yeri, zamana bağlı olarak değişiyor ve bilimin kendisi de değişimlerden uzak değil. Bilimin tarihî gelişimi, başarıları ve özellikle de dinî dogmaları yıkması bilimi yüceltmeye neden oluyor; ancak bilimin sürekli kendini yenilemesi ve eski tezlerin yerini, yenilerinin alması da, bilime güven olmayacağı iddiasını doğuruyor.

"Bilim, dinin yerini alabilecek midir ve insanoğlu hangisini tercih etmek zorundadır?" düşüncesi ve sorunu karşımıza çıkıyor.

Bilimin ulaşmak istediği noktayı Hakikat olarak tanımlarsak, o zaman bilim tanrısal niteliktedir sonucuna varırız. Ancak ilmin izâfi ve değişkenliği ile evren karşısında yönlendirilen durumu karşısında

akıl ile yola çıkan ilmin de, hikmetin nuruyla beslenmesi gerekmektedir. Buyüzyılın başında büyük Alman tıp bilgini Wirchow, "neşterimin altında henüz bir ruha rastlamadım" demekte haklı idi. Beş duyumuzla, bu Dünyanın zaman ve mekân ölçüleriyle çalışmak zorunda olan bilincimiz, tıpkı senin gibi, ipek böceği gibi öteki hayatımız hakkında aklı bir bilgi edinemiyor. Bilincimiz ancak bu dünyanın geçici gerçeklerini idrâka elverişli olarak yaratılmıştır.

Tanrı'nın bir ilhamı olan sezgiyi, ilim yoluyla açıklamak mümkün mü?

Mevlâna'nın dediği gibi, "Akıl hayat sırrını anlamaya yeterli güçte midir?

Aklı bilgiler eşit koşullar altında, her yerde, her zaman tecrübe edilebilen olayları inceler. Aklı tecrübe dışında kalan bilgiler bilime göre bâtıldır. Ruhsal olayları konu olarak alan bilim, araştırmalarına laboratuvarın bıraktığı yerden başlar. Amacı ise, bilincin ötesindeki âlemin iç yüzünü kavramaya, onu akli bilgi düzeyine çıkarmaya çalışmaktır. Burada adı geçen ruhsal bilim genel psikoloji anlamında olmayıp, bilinç eşiğinin ötesinde bulunan ruhsal dünyayı konu olarak alan, artık bugün parapsikoloji denen bilgi koludur. Ama bu bilgi kolu yalnız araştırma yapar. Özel yaradılışlı kimselerde gözlenen bilinç dışı olayları inceler. Bir parapsikologun kendisi, bizzat kendi iç dünyasına inme deneyi yapamaz.

20. asrın, Görelilik ve Kuantum kuramlarını ortaya koyan bilim varsayımlarından hangisi gerçekleşirse gerçekleşsin, evrende ölümü taddacak, bilimin en yaygın görüşüne göre, teklik'ten gelen ve bugün için genişlemekte olan evren, on milyarlarca yıl sonra, kitle çekimi kuvvetinin etkisi ağır basınca kapanacak ve ilk başladığı duruma, teklige, dönecektir.

Bugün Evrendeki insan ne durumdadır? Tolstoy "Diriliş" adlı eserinde, yıllar öncesinden seslenerek "Birbirimize katlanabilmek için önce sevgi" diyor. Çevremiz makineleştikçe, insana ihtiyaç azalıyor. Gündüz Vassaf'ın "Cehenneme Özgü" adlı çevirisinde "bir zamanlar başka insanlarla girdiğimiz etkileşimler ve alış-verişler, şimdi giderek insanla düğmeler arasında yürütülen tek yanlı iletişime dönüşüyor. İlişki dediğimiz şeydeki, öteki insanın yerini düğmeler aldı şimdi. İlerde hepimizin birer otomata dönüşmesi işten bile değil" diyor. Erich Fromm, "sevgi öncelikle vermektir." diyor. Temellerdeki sevgi zaman ister, emek ister. Günümüzde çevremizde öğrenmek için bir emek har-

çıyoruz, sonra onlarla etkileşimli bir şekilde yaşamak için zamanımızdan veriyoruz. Sonuçta verdiklerimiz, bizi onları sevmeye götürüyor, insan insana sevgi için gerekli enerjiyi makinelere harcarken, kendimize yabancılaşıyoruz. Bir kırmızı gülü, sevdiğimizize götüreceğimiz zamanımız yok. Bir sıcak pembe gülüş için insanların gözlerine bakacak enerjimiz yok. Makinelerle oluşturduğumuz bu yeni dünyamızda insan sığağından uzaklaşıyoruz. Bizi her durumumuzda kabul eden, biraz su, bir parça ekmekle yetinerek sevgisini sadakatiyle birlikte sunan, evdeki sıcak ve tüylü dostlarımızın sabrına sığınıyoruz. Zaman içinde daha özenli bir yakınlık isteyen insan ilişkilerine katlanamaz oluyoruz. Tüylü sıcak dostlarımız ise bizi her zaman affediyor, makinelerle paylaşabiliyor.

Diğer yandan, dinazorlar devrinden kalma genlerimizde gizli vahşi ruhun canlanıp, en medenî ülkelerde dahi yüz yıllardır beraber yaşadığı, kader birliği oluşturduğu, komşusunu, dostunu hunharca katlettiğini, bunu bir hiç uğruna yaptığını, medenî saydığımız Yugoslavya'da görebiliyoruz. Uygur dünya, Hitler'e gösterdiği tepkiyi burada uygulamaktan acizmiş gibi görünüyor.

Ouspenski (1878-1947) ünlü bir konferansçı, mistik konularda bir uzman, bir gazeteciydi. Gurcief'in en seçkin öğrencilerinden biriydi. Dördüncü boyut olarak kabul edilen zaman üzerine yaptığı bir tezde; "Tertium Organum ile teofizik bir sistemin temelinde, insan uyumaktadır. Ve uyanmak zorundadır. Alışkanlıkların insanıdır, dahası bir makinedir. İnsan kendi işlevini sağlayan bir yığın yasaya boyun eğer. Bazan, kendisinin sahibi olur ve şahsen kendine dokunan bu yasaların bazılarını değiştirir. Bu duruma, kendi kendini gözlemek, kendi kendini hatırlamakla ulaşılır. Bu hayat yaklaşımında, oktav ve triad gibi, iki temel yasayı içeren geniş bir kozmoloji vardır. Gurcief sisteminde evren hiyeroglifi olarak kabul edilen Aneagram her şeyi içine alır.

Makine-insan ölümlü bir ruha sahip değildir, ama üzerinde çalışmayla onda bazı şeyleri yaratmak mümkündür. Negatif duygulardan sıyrılıp kurtulmanın en başarılı yolu, hep kendini gözlemek kendini hatırlamaktır. Aldatıcı, sahte, yalancı kişiliğimizi zorlamaya başladığımız zaman, gerçek benliğimizle karşı karşıyayız demektir. Ouspenski, insanın hapisanedeki bir mahkûm gibi olduğunu, bu hapisten de kurtulmayı istediğini söyler, kurtulmak için de, sistematik olarak grup halinde çalışmalıdır" der.

Masonluk, dinsel bir zemin üzerinde olmamakla beraber insancıl sevgiyi, insanı sevmeyi, insana saygıyı telkin eder. İnsana ve bütün var-

lıklara karşı, sevginin gönülden yükselmesi gerektiğine inanır... Sevgi vaazı sözlü verilebilir. Kalpten gelmeyen bir sevgi hisleri sarmaz. Kin, nefret, haset, hiddet gibi, bencil, nefsanî duygular, sevgiye gönül kapılarını daima kapatmıştır.

Binlerce yılın ahlakî ve manevî telkinleri bu alanda meyve toplayamışlardır. Ancak pek küçük topluluklarda insancıl sevginin yeşerdiği görülmüştür. Bu da, sürekli ve ısrarlı telkinlerle gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bu küçük topluluklar, toplum içinde bu duyguların öncüsü olmaya gayret etmişlerdir. Bu küçük topluluklardan biri de Masonluktur. Masonik ilkelerin benimsendiği, yeşerdiği, uygulanabilirliği sağlandığı takdirde, çemberi ve insanlık idealinin Hakikatı arama yolunda bir merhalesi daha alınmış olacaktır.

LOCALARDAN HABERLER

Localarda Verilen Konferanslar

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İSTANBUL			
İDEAL	Selim Tankut, Ahmet Han	Dogma	20.10.1997
KÜLTÜR	Doğan Tamer	Sevgi	31.10.1997
	Ahmet Arzan	Düşünce Özgürlüğü ve Lâiklik	26.12.1997
ÜLKÜ	Ahmet Erman	İnsan Hakları	02.10.1997
	Turgay Beltan	Görünmeyen Amaca Doğru İlerlemek	16.10.1997
	Aktan Okan	Büyük Ata ve Sonrası	30.10.1997
	Sahir Talat Akev, Aktan Okan, Remzi Sanver	Masonluk ve Demokrasi	27.11.1997
	Ahmet Timurkan	Süleyman Mâbedi	11.12.1997
	Cihangir Urganlu, Şükrü Tomris Tarım, Ferdi Özbakır, Kerim Mehmetzâde	Ortaçağ'da Ezoterik Kuruluşlar	25.12.1997
Kardeşlik	Aydın Aksan	Yaşam Sevgisi ve M.:luk	09.10.1997
	Erol Eren, Nezir Suyugül, Ethem Alkan, Metin Sağmanlı	Atatürk	06.11.1997
HÜRRİYET	Rüştü Çelebioğlu	Kardeşler Arası İlişkiler Üzerine Marjinal Bir Kritik	21.10.1997
	Levent Aksüt	Çağdaş Bir Yapının M.:lik Yorumu	03.11.1997
	Vitali Saporta	Kardeşlik Sevgisi	03.12.1997
	Kâmil Günel	Lâik Düşüncenin Gelişimi	16.12.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
SEVGİ	Giray Aksu	Anadolu'da Yaşamış Bir Disiplin Olan AHİLİK	29.09.1997
	Mehmet Ali Berkman	2000'li Yıllarda Türk Sanayiinin Dışa Açılması	13.10.1997
	Reştan Aras, Sevil Çalışkan	Özgür Düşünce	27.10.1997
ATLAS	Alfredo Mano Pardo	ABRA'nın İzinden	22.10.1997
MÜSAVAT	Avarkan Atasoy	1925-1935 ATATÜRK'Ü Yıllar	07.11.1997
LIBERTAS	Erdin Canyon	Masonlukta Tolerans	17.10.1997
	Alp Orçun	Sivil Toplum ve Masonluk	12.11.1997
	Özkan Tetik	Yazılı Olmayan Kurallarımız	24.12.1997
HAKİKAT	Andon Parizyanos	Tabiat Sevgisi ve Misterler	23.10.1997
	Yani Skarlatos	Hayatımızdaki Standardizasyon	20.11.1997
AHENK	Nuri Yıldırım	Zorunlu Eğitim	26.11.1997
FAZİLET	Tamer Ayan	Bilgi Çağı Masonluğu	14.10.1997
	Kaya Kerim Ekinci	Ezoterik Bilgiler	25.11.1997
ERENLER	Aydoğan Erel	Mavi Dünyada Yaşam	26.09.1997
	Tarık Günersel	Şiir Evreni	05.12.1997
DELTA	Metin Hotinli	Yedi Katlı Gökten Büyük Patlamaya	13.10.1997
	Ahmet Türkoğlu	Cumhuriyet ve Lâiklik	27.10.1997
	Beysan Keyder	ATATÜRK	10.11.1997
	Ömer Zaimoğlu	Masonluk ve 21. Yüzyıl	24.11.1997
SADIK DOSTLAR	Tayhan Gözberk	ATATÜRK'Ü Yaşamak	20.11.1997
	Mehmet Kurtoğlu	Teknoloji ve İnsan	04.12.1997
ÜLKE	H. Cemal Ark	Yaşamda Stres	23.09.1997
	Tamer Ayan	Bilgi Çağında Masonluk	21.10.1997
	Süreyya Kıvılcım	Lâiklik ve Atatürk	04.11.1997
	Yusuf Altıntaş	Kabala	18.11.1997
	Murat Bilgili	Birey-Toplum ve Şiddet	02.12.1997
ŞEFKAT	Saim Kaur	Olimpiyat	17.11.1997
	Ahmet Aksuoğlu	Yunus Emre ve Zaman	01.12.1997
HUMANİTAS	Leon Kuriyel	Bektâşilik	30.09.1997
	Marko Benbanaste	Tampliyelerin Gerçek Misyonu ve Müthiş Tasarıları	14.10.1997
	Jak Alguadiş	F. M. Masonluğun Efsaneleri, Tarihçesi ve Sembolleri Üzerine Düşünceler	11.11.1997
	Marko Benbanaste	Mustafa Kemal Destanının Tarihsel Öyküsü, Büyük Nutuk Hakkında	25.11.1997
	Davit Altaras	Sadâkat	09.12.1997
	Viktor Albukrek	Müziğin Etkileşimi	23.12.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
HULÜS	Stavro Yoanidis	Mavi Localar	15.10.1997
	Lefter Karakaő	1. Derece Tablosu	12.11.1997
	Kimon Mungiuiri	Meşhur Masonlar	26.11.1997
	İliya Yoyoğlu	Derece Avadanlıkları	10.12.1997
	Dimitri Karakaő	Anderson	10.12.1997
FREEDOM	Lefter Karakaő	1. Derece Tablosu Kısım II	24.12.1997
	Jak Kori	Ahlâk ve Masonik Değerler	16.10.1997
	Erol Egeran	Rekabet Ruhuyla Masonluk Ruhunun Çarpıőması	11.12.1997
DEVRİM	Bingür Sönmez	Gılgamış ve Ölmez Otu	08.10.1997
	Tanju Baysoy	Turizm Deyince	22.10.1997
	Yüksel Önür	Üç Nokta	05.11.1997
PINAR	Fahrettin Ocan	Ritüelden Seçmeler	23.09.1997
	Tolga Baőkalem	Atatürk	04.11.1997
	Ali Doğan Öztunç	Masonik Yargı Hükümleri	18.11.1997
	Ali Doğan Öztunç	Gerçek M.: ve Gerçek	02.12.1997
SEVENLER	Ahmet Kozikoğlu	Turizm	31.10.1997
	Levent Unutulmaz	Güven	14.11.1997
HİSAR	İskender Akcan	Tasavvuf Düşüncesinde Demokrasi Mukaddes Kitaplar ve Akıl Hikmet	30.09.1997
	Tamer Ayan	Bir K.: Gözüyle ATATÜRK	11.11.1997
	Nedim Armağan	Sanat ve Masonluk	25.11.1997
ÜÇGEN	Avarcan Atasoy	1925-1935 Atatürk'lü Yıllar	07.11.1997
	Hayati Fins	Mutluluk ve İnsanlık Üzerine Söyleői	21.11.1997
	Atilla Büyüktuncay	Rehberler ve Çıraklar	21.11.1997
ÜÇİŐİK	Ertuğrul Gazioğulları	1. D.:nin Felsefesi ve Alabildiklerim	05.12.1997
	Mehmet Ali Berkman	2000'li Yıllarda Türk Sanayinin Dışa Açılması	13.10.1997
GÜN	Niőan Sönmez	Nafaka	08.12.1997
	Ahmet Erman	İnsan Hakları	13.11.1997
ÖZLEM	Tahsin Ünal	Tampliye'lerin Kuruluş Dönemine Bir Bakış	27.11.1997
	Murat Eriç	Mâbet	06.10.1997
	Davut Altaras	Adâlet ile Nasafet Arasındaki Kavram Farkı	20.10.1997
	Mustafa Özsönmez	Atatürk ve Kadın Hakları	03.11.1997
	Gökhan Erel	Wolfgang Amadeus Mozart ve Masonluk	01.12.1997

LOCASI	KONUŐMAMI	KONU	TARİH
	Hüseyin Aışar	İnsan Doğasındaki İhtiras ve Masonluk	15.12.1997
BAŞAK	Ali Darmar	Pavarotti	02.10.1997
	Ersin Alok	Nepalin 24 Saati	16.10.1997
	Hasan Işıık	NEĞEN K.:im?	30.10.1997
	Süreyya Sezgin	Atatürk ve Çocuk Sevgisi	13.11.1997
	Ergun Önen	GÜL "Bir Sembolün Takdimi"	27.11.1997
	Önder Öztürel	M.:ik Otorite	25.12.1997
İREM	Sedat Uygur, Kemal Okumuő, Volkan Altan	ATATÜRK	31.10.1997
	Çınar Şahenk	Yaşamın Sırları ve Ölçüleri	14.11.1997
	Erdoğan Alkin	1997'den 1998'e Geçerken Türkiye Ekonomisi	28.11.1997
	Sedat Uygur	Melik Süleyman	12.11.1997
	Gürsel Öngören	Medyada İnsan Hakları	26.12.1997
EVREN	Kaya Paőakay	Eşitlik	23.10.1997
	Jak Hayim	Ulusçuluk Felsefesi ve Mustafa Kemal	06.11.1997
	Macit Türen	OKÜLTİZM ve FELSEFE	20.11.1997
	Ahmet Şenkut	Washington Masonik Anıtı'nın Dia ile Tanıtımı	04.12.1997
	Eralp Özgen	Cumhuriyet Döneminde Eğitim Politikalarımız	18.12.1997
PIRAMİT	Naif Timur	ATATÜRK ve Devrimleri	14.11.1997
	Kirkor Döőemeciyan	Ortaçağ Felsefesi	28.11.1997
	Nusret Semi	Masonlukta Gerçek Hakikat, Hikmet ve 4. Sütun	12.12.1997
NİLÜFER	Necati Tezcanlı	XSENTIUS, İ.Ö.IX.yy.	09.09.1997
	Serhas Bekiőoğlu	Giriőimcilik	14.10.1997
	Kerem Doksat	Tampliyeler'den Nuru Ziya 25'e	11.11.1997
	Teoman Ekim, Kemal Sulaoğlu	Yüzyılın Önderi ve Sömürgenlere Karşı Verilmiş İnsanlık Tarihinin En Görkemli Kurtuluő Savaşı Üzerine	25.11.1997
BURÇ	Nüvit Candaner	Topluluk Önünde Konuşma	15.09.1997
	Niőan Sönmez	Nafakamız	13.10.1997
	Müfit Birsen	Cumhuriyet	27.09.1997
	Yavuz Güntekin	Ahlâk Üzerine	24.11.1997
SEMBOL	Halit Ekrem Koç	Ben Kimim, Ne Yapabilirim?	20.10.1997
	Cemil Bayülgen	M.:ik Âdap ve Landmarklar	17.11.1997
GÜVEN	Ersin Alok	Nepal'in 24 Saati.	16.10.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Tekin İlter	Evrensel Boyutları Açısından Tasavvuf	13.11.1997
	Marko Benbanaste	Atatürk ile Şahlanan Türk Ruhu, Özü ve Ulus Olma Bilinci	27.11.1997
	Selâmi Çakmak	Sevgi	11.12.1997
MEŐALE	Tamer Ayan	Bilgi Çağı Masonluğı	17.09.1997
	Güngör Önal	Türk Masonluk Tarihi III	01.10.1997
	Fadıl Harman, A. Faruk Sargin, Ersal Akçay	ATATÜRK'ü Anarken	12.11.1997
	Çetin Altan	İnsan Olmak... Varlıklı Olmak... Var Olmak...	26.11.1997
ANADOLU	Necmi Karakullukçu	Teklif	07.10.1997
	Raşit Temel	Semboller Ne Diyor?	21.10.1997
SEZGİ	Süleyman Kasırga	Almanya'da Aydınlanma Düşüncesi	16.09.1997
	Talât Okutan	Almanya'da Sanatın Aydınlanmaya Etkisi	30.09.1997
	Ünal Edizyürek	Türkiye'de Aydınlanma Düşüncesi	28.10.1997
	Adnan Ünal	Türkiye'de Sanatın Aydınlanmaya Etkisi	25.11.1997
	Mustafa Gündoğdular	Vasiyetnâme	09.10.1997
	Tamer Ayan	Anadolu Aydınlanması	25.11.1997
BOĞAZIÇI	Barlan Tolan	Masonlukta Demokrasi ve Seçim	08.10.1997
	Kutsal Tülbentçi	Atatürk ve Lâiklik	03.12.1997
YEDİTEPE	Metin Leblebicioğlu,	ATATÜRK Devrimleri ve	
	Cengiz Özbilgin, Demir Başar	İnsan Hakları	13.11.1997
	Behzat Rızvanî	Bunları Biliyor musunuz?	25.12.1997
GÖNYE	Teoman Duman	İnsan Zekâsının Esaretten Kurtarılması	29.09.1997
	Teoman Duman	İnsan Zekâsının Esaretten Kurtarılması (2. Bölüm)	10.11.1997
	Vitali Güzelbahar	İnsan Aklının Esaretten Kurtulması	24.11.1997
GÜZEL İSTANBUL	Tamer İnal,	Masonlukta Obediyans ve	
	Cenk Karacaoğlu	Juridiksiyon Kavramları	19.09.1997
	Ersan Sirmen	Masonlukta Mâbed ve Loca Kavramları	10.10.1997
	Oryal Ünver, Kâmil Kopuzlu,		
	Ali Necip Keripçi, Ahmet Özgen	ATATÜRK	07.11.1997
GÜNIŐİŐİ	İzzet Tor	Masonik Davranış	22.09.1997
	İsmail Evren, Mahmut Bayık,		
	Metin Türkmen	Doğa ve Masonluk	06.10.1997
	A. Yılmaz Gürkan	Hak ve Hukuk	20.10.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Göksel Yücel	Atatürk	03.11.1997
	Rüştü Çelebioğlu	Kardeşlerarası İlişkilere Marjinal Bir Bakış	17.11.1997
	Murat Kasaroğlu	Bilgi	01.12.1997
TANYERİ	Necati Böke	Üç Harften Bir Söz Oluşur	31.10.1997
	Ferhan Dinçer	Masonik Sohbet	14.11.1997
SADÂKAT	Yaman Özgün, Volkan şenüren	Anderson Anayasası ve Landmarklar	07.10.1997
	Kaya Paşakay	Fransa'da Masonluk	04.11.1997
	T. Sezâ Manizâde	Tampliyeler ve Skoçyada İzleri	02.12.1997
MARMARA	Sabahattin Arıç	Atatürk'ün Önderlik Vasıfları	26.11.1997
SABAH GÜNEŞİ	Tuncay Yılmazlar	Erdem ve Mutluluk	22.09.1997
	Tuncel Barut	Bursa'nın Tarihçesi	27.10.1997
	Ümit şimşek	ATATÜRK ve Millî Eğitim	10.11.1997
DOSTLUK	Yavuz Dinar ve Tuğrul şavkay	Hümanizma Işığında Spinoza	10.10.1997
	Ergin Eker	Atatürk	10.11.1997
	Necdet Egeran	Masonik Sohbet	24.11.1997
GELİŞİM	Galip Dolun	Kardeşlerim Beni Öyle Tanır	30.09.1997
	Nazif Kocayusufoşaşaoğlu	Taş Küp	14.10.1997
	Burçin Orhon	İletifim Üzerine	11.11.1997
	Kerim Sucu	Konuşmak ve Sunmak Üzerine	25.11.1997
	Rıdvan Dursun	Mistisizm	23.12.1997
ONUR	Vakur Olgaç	Locanın Sınırsızlığı, Zamansal ve Mekânsal Aşkınlığı	30.09.1997
	Yavuz Aytanır	Vitriol	09.12.1997
UMUT	Ertuğrul Gazioğulları	1.D.: Felsefesi ve Öğrenebildiklerim	06.10.1997
	Sevil Çalışkan	Zaman ve Masonluk	20.10.1997
	Naif Timur	Masonik Prensiplerin Hayata Geçirilmesi	17.11.1997
YAKACIK	Doğan Güvenç	J.Haydn'ın Yaratılış Oratoryosu	08.09.1997
	Levent Aksüt	Çağdaş Bir Yapının M.:ik Yorumu	03.11.1997
	Enis Basım, Ömer Ekmekçi, Gökalp Tümer, Ahmet Özbilge	ATATÜRK	15.11.1997
KADIKÖY	Mete Erdem	Saadet İkesus Altan'la Türkiye'de Klasik Batı Müziği Târihi	22.09.1997
	Onur Öztarhan	Hasan Âli Yücel ve Köy Enstitüleri	06.10.1997
	Necdet Bayraktar	Çağdaş İnsan Olmak	20.10.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Hasan Kalafat	Aydınlanma 3: Türkiye'de Eğitim Târîhi, Osmanlı Dönemi	01.12.1997
GEOMETRİ	Tanju Koray	GOTİK İNŐAACILAR	08.10.1997
	Alper Tura	İyiye, Güzele, Doğruya Ulaşmak	22.10.1997
	Uğur Tuzlacı	Simyacı	22.10.1997
	Ertuğ Atlı	Yontu Sanatı ve Düşünen Adam	05.11.1997
DOĞU	Çınar Şahenk	Yaşamın Sırları ve Ölçüler	21.10.1997
	İker Güven	Atatürk İkeleri ve Masonik Değerlendirilmesi	18.11.1997
ÜLKÜM	Nusret Semi	M.:lukta GERÇEK, HAKİKAT ve HİKMET KAVRAMI	23.09.1997
	Şinasi Afacan	Şair Nâzım HİKMET	07.10.1997
	Tezer Ülküatam	Antik Mısır, Yahudilik ve İskenderiyle Öğretileri	04.11.1997
	Tezer Ülküatam, Semih Tezcan, Yıldırım Baysal	ATATÜRK	18.11.1997
	Kemal Özden, Sami Maçora, Oktay Uğural	TASAVVUF ÜZERİNE	02.12.1997
UFUK	İlhan Vardar	Özgür İnsan ve Masonluk	19.09.1997
	Oğuz Özsayın	Düşüncenin Kısa Tarihi	03.10.1997
	Natık Ölçen	M.:luğun Hedefleri	31.10.1997
	Ergün Ayar, Ekmel Ünlüsan, Çetin Tarioğlu	ATATÜRK ve M.:luk	14.11.1997
	Faik Ertener	Konuşma Üzerine	28.11.1997
	Cem Tokbey	Eğitim Süreci	12.12.1997
DORUK	Turgay Tonguş	FELSEFE: Evrensel Bilginin Bilimi	16.09.1997
	Ümran Akgün	Kim'iz, Neredeyiz?	30.09.1997
	Rüştü Çelebiğlu	K.:ler Arası İlişkiler Üzerine Marjinal Bir Kritik	14.10.1997
ÖRS	Engin Berker	Landmarklar	09.10.1997
	Kemal Danacı	Anderson Yasası	06.10.1997
	Erden Öney, Tayfun Akçay	İnsan Hakları	20.11.1997
GRANİT	Enis Basım, Ömer Ekmekçi, Gökâlp Tümer, Ahmet Özbilge	ATATÜRK	10.11.1997
	Yaşar Taşkıran, Metin Çavuşlar, Erkan Aksu	NEDEN KAL.: ADIMLAR ÇEYREK DAİRE ÜZERİNDEDİR	24.11.1997
	Aziz Gürler	VİCDAN	08.12.1997
TESVİYE	Seylan Tunçcan	Herşeyi Gören Göz	25.09.1997
	M. Ali Hoccoğlu	Volter'den Kanoite	09.10.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Haluk Sezgin	Kutsal Şehir Kudüs	23.10.1997
	Nail Güreli	Haricî Âlemde Hoşgörü Üzerine Çeşitli Görüşler	20.11.1997
	Necmi Karakulukçu	Haricî Teklifi	04.12.1997
	Eralp Özgen	Cumhuriyet Döneminde Eğitim Politikalarımız	18.12.1997
SABAH YILDIZI GÜNEY	Vural Şekerel	Niçin Buradayız?	27.10.1997
	İlker Güven	Atatürk İlkeleri ve Masonik Değerlendirilmesi	16.10.1997
	Faruk Keskinel	Büyük Piramit Geometrisi ve Sembolizması	11.12.1997
ATAYOLU	Suha Aksoy	Globalleşme	08.10.1997
	Suha Aksoy	Globalleşmede Sorunlar	22.10.1997
	Çetin Yıldırımakin	ATATÜRK	05.11.1997
	Kemal Görkey	M..luğun Beklediği Çalışmalar	19.11.1997
ALTAR NAR	Koray Darga	ATATÜRK'ün Düşünce Yapısı	19.11.1997
	Orhan Bayal	Masonik Sır	15.10.1997
	Burak Gülboy	Lâiklik ve ATATÜRK	12.11.1997
YÜCEL	Hüsnü Göksel	Türk Aydını M..luğun Ne Olduğunu Biliyor mu	17.12.1997
GÜZELLİK	Cem Özyurt	Regius'dan Seçmeler	09.09.1997
	Erdal Kışlaloğlu	Arınmış Bilinç	23.09.1997
	Yavuz Gençoğlu	Lâiklik Üzerine Düşünceler	07.10.1997
	Yıldırım Baysal	M..lik Örgüt Dokusu	21.10.1997
	Behsat Rızvani	Bunları Biliyor musunuz?	
	Atill Celal Bayar	ATATÜRK'ün Masasından Anılar	18.11.1997
	Nusret Semi	Gerçek, Hakikat, Hikmet ve Dördüncü Sütun	02.12.1997
KÜRE ÇEKİÇ	Neşet Sirman	Masonik AHLÂK	03.11.1997
	Hamit Mursaloğlu	Masonik Konuşma	16.09.1997
	Akif Taşcıoğlu	Cumhuriyet Bayramı ve M..luk	28.10.1997
	Turgut Derinkök	ATATÜRK ve Masonluk	11.11.1997
	Ömür Altunçizme	Zerdüş ve Zerdüşlük	25.11.1997
	Hlaluk Keskin	Çalışmanın dört Ana Sebebi (Diyalog)	09.12.1997
KOZA TAŞOCAĞI	Nurhan Hüryaşar	Lâiklik ve ATATÜRK	13.11.1997
	Ahmet Örs	Mozartın Masonluğu ve Mason Müziği	24.09.1997
	Lütfi Çelebioğlu	İnsan	08.10.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	M. Alican Demirden	Masonluk-Mimarlık-Masonluk	22.10.1997
	Reşit Ata	"Kıssa'dan Hisse"li M.:luk Sohbet	19.11.1997
	Tamer Ayan	Anadolu Aydınlanması	03.12.1997
MİMAR HIRAM	Mithat Cin	İnsan Sesinin Kudreti (II)	26.11.1997
	Yetvart Kovan	İnsan Haklarına Saygı	10.12.1997
ANIT	Ahmet Alev Tamkn	Hepatit	05.12.1997
	Ergun Zoga	Değişim Sürecinde Masonluğu Nasıl Anlıyorum?	19.12.1997
ZEYTİNDALI	Avarcan Atasoy	1925-1935 ATATÜRK'lü Yıllar	07.11.1997
	Fahir Gök	Ziyafet Üstadın Görev ve Yetkileri Nelerdir?	21.11.1997
	Erbil Gözükırmızı	Mauf Kardeşin Görev ve Yetkileri Nelerdir?	05.12.1997
ANKARA			
UYANIŞ	Şinasi Erdemli,		
	Selman Ungan, Melüt Ertan,		
	Nejat Eşmek	İnsan Hakları - Lâiklik-M.:luk	19.09.1997
	Haluk Gürcüoğlu, Osman Bekircan,		
	Fatih Atabek	M.:luk ve İnsan Hakları	03.10.1997
	Avarcan Atasoy, Ahmet Aydın,	Üç Temel İlike;	
	Levent Öner	Özgürlük-Eşitlik-Kardeşlik	17.10.1997
DOĞUŞ	Enis Tunca	İnsan Hakları ve M.:luk	09.09.1997
	Kaya Konuray	Çağdaş Mimarî ve Ülkemiz	23.09.1997
	Sezai Yılmaz	Düşünce ve Davranışlar	
		M.: Olmak	27.10.1997
	Teoman Çetin	Düşünce ve Davranışta M.:luk ve ATATÜRK	27.10.1997
YÜKSELİŞ	Seyhun Tunaşar	Ben ve Benlik Kavramı	16.10.1997
	Metin İmir, Çetin İmir	ATATÜRK	30.10.1997
İNANIŞ	Zeki Alkan	K.:lin K.:e Karşı Görevleri	22.09.1997
	Şafak Benadam	Burada Ne Amaçla Toplanıyoruz?	22.09.1997
	Rüknettin Es	Taassup, Saplantı Halindeki Bir Kaniya	
		Aykırı Düşen Her Düşünceye	
		Körü Körüne Saldırmak Demektir	13.10.1997
	Ömer Macit	Kutsal Kitaplar	24.11.1997
	Esat Keskin	Atatürk ve Lâiklik	24.11.1997
BİLGİ	Ahmet Saylam	M.:luk Açısından Ahîlik	17.09.1997
	Veli Morel	Yaşadığımız Kent Ankara	01.10.1997
	Ertuğrul Destan	Teklif ve Tahkikat	15.10.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Vecdet Erkun	Atatürk'ün Tarım Politikası	05.11.1997
	Tevfik Orbey	Mozart ve Müziği	09.11.1997
BARIŞ	Zafer Haşçelik	Genetik Kopyalama ve Sanat Yaşam	15.09.1997
	Diñçer Gönen	Devlet İhale Sistemimiz, Sorunları ve Çözüm Önerileri	29.09.1997
	Güngör Öcal	Yalnız Bilim Yeterli mi?	01.10.1997
	Nahit Töre	Sekiz Yıllık Eğitim Sistemi	20.10.1997
	Rahmi Dilligil	Sanat Eğitiminin Başlangıcında Sekiz Yıl	20.10.1997
	Ercan Tura	Aydın ve ATATÜRK	03.11.1997
YILDIZ	Emin Akata	İnternet ve Masonluk	09.10.1997
	Ali Eker	Eğitim ve Lâiklik	23.10.1997
	Zeki Özdilekcan	Landmarklar	27.11.1997
	Pulat Otkan	Doğu Kültürüne Bir Bakış	25.12.1997
ÇANKAYA	Güdüz Gülaşar, Nurettin Daş,	Önce İnsanım Sonra M..	12.09.1997
	D. Selkon Polatkan, Öner Ersay		24.10.1997
	Emin Gürol, Cevat Yaylalı,	M..luk Tarihi ve	
	Çınar Özen, Selahattin Alper	Anderson Nizamâtı (1)	25.09.1997
	Turan Kaya	Niçin Süleyman Mâ..i	26.09.1997
	Emin Gürol, Cevat Yaylalı,	M..luk Tarihi ve	
	Çınar Özen, Selahattin Alper	Anderson Nizamâtı (2)	10.10.1997
ARAYIŞ	Erkan Yücel	Düşünsel Bir Gezinti	16.09.1997
	Akın Erkan	Nasıl Bir Eğitim?	04.11.1997
ÜÇGÜL	Eftal Köklü, Korkut Özkorkut	Türkiyenin Gündeminden Osmanlıdan Günümüze Devlet Yapılanması	10.09.1997
	Ertan Karasu	Türkiyenin Gündeminden Medya ve Demokrasi	24.09.1997
	M. Fahri Ağaoğlu, F. Ender Ergun	M..luğun Gündeminden "M..lukta Disiplin, Hiyerarşi, Demokrasi ve Toleransın Sınırları	05.11.1997
	Sümeyir Akçasu, Yunus Eşkinat	Türkiye'nin Gündeminden Toplumsal Tabular Karşısında Özgün Düşünce ve Bireysel Kimlik	12.11.1997
AHİLER	Güngör Öcal	Yalnız Bilim Yeterli mi?	25.09.1997
	Turgut Uçuk	Mozart K..	11.09.1997
	Süleyman Yançtoral	Değişim, Kimlik ve M..lik Düşünce	09.10.1997
	Metin Ercan	Özgürlük Üzerine Düşünceler	23.10.1997

LOCASI	KONUŐAMACI	KONU	TARİH
	Refik Kutluer	Amerika'dan M.:ik İzlenimler	27.11.1997
ÇAĞ	Can Genç	21. Yüzyılın Mega Dönüşümleri	13.11.1997
	Cihangir Gener	Ezoterizm ve M.:luk	15.09.1997
	Turgut Buyurgan	M.:ik Disiplin	29.09.1997
	Ziya Tanalı	Sanat, Estetik ve Güzellik	05.10.1997
	Okan Işın	Uygarlığa Yön Veren Taş sembolizması	20.10.1997
GÖNÜL MİMARLARI	Atilla Akkaş	Düşünen Boyutu ile İnsan	03.11.1997
	H. Kazanoğlu	Mesleğimizin Temel Prensipleri İçinde Kendimizi Tanıyalım	07.10.1997
EŞİTLİK	Ersen Özler	Üç Basamaklı Merdiven	18.11.1997
	Erol Duruöz, Erdin Örsçekiç	M.:ik Eğitim Üzerine	14.10.1997
ANKARA	Yücel Aksoy	İnançlar Üzerine	11.11.1997
	Özdemir Çakiner	Masonlukta Disiplin Gerekliliği	19.09.1997
	Asaf Böke	Makro Kozmos ile Mikro Kozmos Arasında İnsan	03.10.1997
	Avarkan Atasoy, Ahmet Aydın, Levent Öner	Üç Temel İlike "Özgürlük-Eşitlik-Kardeşlik"	17.10.1997
	Aslan Dumanol	Dilimiz	07.11.1997
YUNUS EMRE	Kayhan Atabek	Felsefeden Bir Demer	27.11.1997
	Necati Durmuş	Osmanlıdan Günümüze Bağnazlık	13.10.1997
	Ethem Senâ Çınar	M.: Olmak	27.10.1997
İLKE	Aktan Okan	M.:luk ve Erdemler	08.12.1997
	Bozkurt Güvenç	Temiz Toplum Arayışında K.:lere Düşen Görevler	10.10.1997
	Bülent Saldamlı	3 Basamak	24.10.1997
	Ferdi Merter	Giordano Bruno Yaşamı ve Felsefesi	01.12.1997
	Taylan Lünel	Çırac Derecesinin Felsefesi Üzerine PİKE K.:in Düşünceleri	01.12.1997
ÇUKUROVA	Geylan Işık	Lâiklik	08.10.1997
ERDEM	Serdar Bozkurt	ATATÜRK DEVRİMLERİ	22.10.1997
	Bahadır Giray	M.:luk Tarihinden Bir Kesit	21.10.1997
	Kemal Turan	Atatürk Dönemi Ekonomi Politikası	04.11.1997
	Aykut Şeran	Asker ATATÜRK	18.11.1997
	Yavuz Hakman	Neden Landmarklar	09.09.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
DENGE	Ali Aşkinat, İbrahim Anıl	BENZEŞ(ME)LER KİNGSTON TRIO/MODERN FOLK ÜÇLÜSÜ	
DOĞAN GÜNEŞ	Şener Zerenler Ali Behiç Güventürk	Masonik Derecelerin Önemi Rit ve Ritüellerin Temel Kavramları	22.09.1997 13.10.1997
	Okan Işın	İnsan Hakları ve Türk Masonluğunun Görevleri	27.10.1997
	Metin, Ballı, Turgay Çelen, Ersin Tan, Mehmet Yarimağan Celil Dinçer, Ali Aydın	Değişik Uygarlıklarda	
TOLERANS	Ziya Tanalı	Semboller Felsefesi Operatif M.: lar	24.11.1997 08.10.1997
	Hüseyin İngöl, Şükrü Çorakçı, Mustafa Saatçi Hasan Bilgez Altay Birand	ATATÜRK M.:lik Tekris	12.11.1997 26.11.1997
ÜÇNUR	Ahmet Bosut Haluk Bosut, Türev Berki	Türk M.:luk Tarihinden Bir Kesit Wolfgang Amadeus Mozart ve M.:lik Müziği Üzerine Bir Etüd	13.10.1997 22.09.1997
	Ahmet Bosut Avarkan Atasoy	Türk M.:luk Tarihinden Bir Kesit Atatürk'lü Yıllar 1925-1935	13.10.1997 10.11.1997
BAŞKENT	Vedat Mihladiç Okan Işın	Hoşgörü Geçmişteki Bir Ezoterik K.:lik Birliği	15.09.1997 06.10.1997
	Yuda Yürüm Zaim Dolanbay Altan Tıkı	Süleyman Mâbedi Sevgi Üzerine Her K.: Hakını Aldı mı?	20.10.1997 03.11.1997 15.12.1997
GÖKKUŞAĞI	Avarkan Atasoy	Hamtaş ve M.:lik Eğitim	19.09.1997
HOŞGÖRÜ	Okan Işın Aybars Ongun Fuat Göksel Selahattin Tümer Ercan Tura	M.:lik Yeminimizin Bizlere Anımsattıkları M.:lik Davranışlar Konjonktür Uygarlıklar Beşiği Anadolu Mozart ve Sihirli Flüt	17.09.1997 15.10.1997 05.11.1997 03.12.1997 19.11.1997
ANTALYA	Yüksel Kazmirci	M.:lları Tarihsel Görevlerini Yerini Getiriyor mu?	18.09.1997
EKİN	Haluk Bosut, Türev Berki Atilla Çezik Ünsal Yavuz	Wolfgang Amadeus Mozart ve M.:lik Müziği Üzerine Bir Etüd Mito, Alegori ve Gerçek Atatürk ve M.:lik Kavramlar	22.09.1997 26.09.1997 10.10.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Ender Arkun, Oktay Kural, Gürman Suner	M.:lukta ve Toplumda Ahlâk	24.10.1997
	Okan Işın	İnanç ve İnançsızlığın Sınırı	14.11.1997
PERGEL	Demir Bayka	Evren ve Bilmek	16.09.1997
	Tuncel Esen	Anderson Yasaları	30.09.1997
	Akil N. Altunışler	Fârâbî	21.10.1997
	Bozkurt Güvenç	Evrensel Anlamda Türk Devrimi: Dün ve Bugün	18.11.1997
UYUM	Koray Özalp, Bülent Çetiner	Türk M.:luk Tarihi	11.09.1997
	Tuna Aksel, Mehmet Coşan	Spekülatif M.:luğa Dönüşüm	09.10.1997
	Demokan Erol, İbrahim Güray, Mehmet Bora	SÖYLEV- Mustafa Kemal ATATÜRK	13.11.1997
GÜNEYYILDIZI	Pekşen Tamdoğan	Lâiklik; Dünü ve Bugünü	11.09.1997
AND	Asım Ak'ın	Mâ.:de Ne İçin Toplanıyoruz?	09.10.1997
	Eralp Özgen	Cumhuriyet Döneminde Eğitim Siyasetleri	23.10.1997
	Edip Aktaş	Düşüncenin Gücü	27.11.1997
	Bozkurt Güvenç	Yurttaşlık Eğitimi	
ESKİŞEHİR	Bülent Saldamlı	Tanınmış Masonlar	11.10.1997
ÇINAR	Ali Ulvi Dönmez	Tasavvufta Hakikati Aramak	17.09.1997
	Cevad Gürer	III. D.:nin Felsefesi	01.10.1997
	Emin Akata	Doğrular ve Yanlışlar Sarmaşığında Mantıksal Çözüm Yolları	15.10.1997
	Hasan Baş	Lâiklik	05.11.1997
	Tayfun Tepiltepe	Renkler	19.11.1997
EVRİM	Tuncay Şen	Neden Buradayız?	24.09.1997
	Mustafa Balıkcıoğlu	III. D.:nin Felsefesi	17.10.1997
	Tunç Timurkan	2000'li yıllarda Türkiye M.:luğu	26.10.1997
	Yıldırım Devletkuşu	ATATÜRK ve Erdem	12.11.1997
	Mehmet Tomak	Felsefe ve Bilim	15.11.1997
PUSULA	Haluk Tuna	İktisat Târihi ve İnsan	17.09.1997
	Yıldırım B. Doğan	Etik	01.10.1997
	Ejder Yılmaz	ATATÜRK ve CUMHURİYET	05.11.1997
ODAK	İsmail Çetin	MU Uygarlığı ve M.:luk	16.09.1997
	Aybars Ongun	Tahkikat	02.10.1997
	Zafer Dikmenli	Tam ve Kusursuz Bir Eser Yaratmak	16.10.1997
	Osman Cem Kazmaz	Kuvvet Akıl Bilgi Etkileşimi	16.10.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İZMİR			
İZMİR	Mehmet Baőev	"FORMÜL: 3 S" (SEVGİ-SADAKAT-SAMİMİYET)	25.09.1997
	Mete Yurtseven	Tam ve Kusursuz Bir Eser Yaratmak	09.10.1997
	İhsan Korkmaz	Arzuları Yenmek	09.10.1997
	Turan Öztürk	Toprak-Su-Ateő	23.10.1997
	Şükrü Yeőilpınar	Doğudan Batıya - Kuzeyden Güneye	23.10.1997
	Tamer Anıl	Üçyöcluluk	23.10.1997
	Ali İlğaz	Sessizlik	22.10.1997
	H. Dilek Akarlı, Őeyda Çetin, Osman Çallı	Felsefe, Bilim, ve M.:luk İliőikleri	20.11.1997
NUR	Ünlü Yukaruç	İnsan	14.10.1997
	Fikret Kasapoğlu	Kalfa Kimdir?	04.11.1997
	Yaman Kumcuoğlu	Akılcılık ve İnsan	04.11.1997
	Mehmet Alpaydın	Nur Verilmesi	04.11.1997
	Fatih Topsakal	Âdâb-ı-Muâşeret	11.11.1997
	Ergun Aybars	M.: Açısından Ulusçulukta Akla Dayalı Olma Koşulu	09.12.1997
PROMETHEE	Doğan Dirik	Ayna	05.11.1997
	Josef Çikurel	Kendini Ararken	19.11.1997
GÖNÜL	Murat Çim	İnsan Hakları	02.10.1997
	İlker Katiç	Öğle Vakti	03.11.1997
	Őakir Toprağın	K.:lerim Beni Öyle Tanırlar	03.11.1997
	Tanju Koray	Çalışma Tablolarının Öyküsü	07.11.1997
İRFAN	Atilla Aktan	Ayna	20.10.1997
	Cumhur Özdilekcan	Hırs	20.10.1997
	Nejat İnce	II. Derecenin Genel Sembolizması	20.10.1997
	Yusuf Kökdamar	M.:luk ve Evrenin Ulu Mimarı	01.12.1997
	Yaman Gürkaynak	Eğitimde Neredeyiz?	15.12.1997
ÜMİT	Hayri Sal	HALLAC-I MANSUR: "EN EL-HAK"	14.10.1997
	Güngör Kavadarlı	Yürünmemiő Yollar	11.11.1997
	Tanju Koray	2. Derece Çalışma Tablosu	25.11.1997
EPHESUS	Bilgin Arseven	Dikkatli Olunuz!	29.09.1997
	Avram Ventura	M.:lukta Şiir ve Őiirdeki M.:luk	13.10.1997
	Feyyaz Hamidoğlu	Karanlık ve Işık	26.11.1997
EYLEM	Ünal Uslu	TAMPLİYELER	29.09.1997
	Kubilay Baőkonuő	Adâlet	07.10.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Feyhan Ata	Dayanışma	07.10.1997
	Berkin Aydoğmuş	Akıl ve Hikmet Işığında İnisiyasyon	13.10.1997
	Bahri Öztürk	Düşünce Özgürlüğü ve Lâiklik	27.10.1997
	Turhan Urhan	Kudret	10.11.1997
	Ahmet Turnalı	Mevki	10.11.1997
	Özkan Aras	Çağdaş Bakış Açısından M.:luk	24.11.1997
	Alaettin Hacımüezzın	Rüyamdaki Ben ve Gerçek Yine Ben	01.12.1997
	Seymen Bilginer	Globalleşme Yolunda Nirengi Noktaları	08.12.1997
MANİSA	Fuat Tatari	Gerçeklerden Korkmamak	08.10.1997
	Okan Topuz	Yüreklilik ve Çaba Her Zorluğu Yener	08.10.1997
	Okan Topuz	Yüreklilik ve Çaba Her Zorluğu Yener	19.11.1997
EGE	Alp Alaluf	Akıl ve Hikmetin Rehberliğinde M.:luk	16.10.1997
	Tuncay Akman	M.:luk Nedir?	16.10.1997
	Kemal Pakkaner	M.:lukta Görev Anlayışı	02.10.1997
	Ahmet Vasfi Pekin	Toplumda Eğitimin Rolü	27.11.1997
İŞİN	Tanju Koray	III. Derece Tablosunun Yorumu	24.11.1997
	Seymen Bilginer	Globalleşme Yolunda Nirengi Noktaları	08.12.1997
BAŞARI	Seraç İşlekel	Niçin Varız? Evrenin Ne Mânası Var?	20.10.1997
	Zihni Işık	Ayna	06.10.1997
	Can Taneli	Herşey Yaşar, Hiçbirşey Ölmez!	06.10.1997
	Rıfat Özacar	Kader	29.09.1997
	Tunç Akman	Taassup ve Cehâlet	29.09.1997
	Ekrem Kayı	Akıl ve Hikmet Mâbedimizi Yapmak İçin Bize Yol Göstersin	17.11.1997
	Necdet Alpaslan	Kalfa Avadanlıklarının Sembolizması	03.11.1997
	Metin Akgün	Tolerans ve Sınırları	03.11.1997
ÜÇSÜTÜN	Ergun Bozkurt	Sohbet	25.09.1997
	Yener Kayıtmaz	Karanlıktan Nur'a	09.10.1997
	Renan Ataman	ATATÜRK	06.10.1997
	Haldun Aral	Ç.:lik Derecesi Sembolizması	23.10.1997
	Erdal Uran	Piri Reis Haritasının Evrensel Yönü	04.12.1997

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
KARŞIYAKA	Kasım Ercan	AŞK	30.09.1997
	Tansu Alper	K.:lik Zinciri	14.10.1997
	Gürkan Şenişik	Atatürkçü Düşüncenin Işığında Devlet ve Toplum	11.11.1997
	Yücel Kün	Sevgi Öğrenilebilir	25.11.1997
	Ergün Aybars	M.:luk Açısından Ulusçulukt Akla Dayalı Olma Koşulu	09.12.1997
BODRUM	Kaya Karaduman	Anılarla Ç.: M.:luk	25.09.1997
	Gündüz Oray	M.:luğun Denizdeki Etkisi	23.10.1997
	Güres Çarkoğlu	Karşılaştırmalı Dünya M.:luk Tarihi	11.09.1997
	Can Arpaç	M.:luk Hakkında Neler Soruluyor?	09.10.1997
KORDON	Ayhan Karasan	Bir Tatil Sonu Konuşması	25.09.1997
	Hakan Saraçoğlu	Gönyenin Işığı ile Aydınlanma	09.10.1997
	Ertan Sangüder	Gönül Kardeşliği	09.10.1997
	Yusuf Kökdamar	Şiirlerim	06.11.1997
	Yılmaz Saraçoğlu	Kutsal Kitaplar	20.11.1997
	Timoçin Önür	Kutsal Kitaplar	13.11.1997
	Aydın Nalbantoğlu	Ayna ve Ben	27.11.1997
	Ataman Güneri	Eğitimde	04.12.1997
DOĞA	Numan Güneygil	M.:lik Eğitim ve Öğretiler	08.10.1997
	Murat Dayıcan	Statikten Dinamiklere M.:luk	22.10.1997
	Murat Cihan Özyazar	Hermetik Sembol ve Allegoriler	05.11.1997
	Tuncay Çetin	Günümüz Çevre Anlayışında Öğretimiz	03.12.1997
	Hüsnü Erkan	Eğitimde Yeni Boyutlar	10.12.1997
	Ergun Bozkurt	Eğitim ve Masonluk	10.12.1997
	Bakan Pekcanitez	M.:lukta Eğitim	10.12.1997
TAN	Ömer Şanlı	1. Dereceden Anladıklarım	30.09.1997
	Ali Çalışkan	Hamtaş ve Sembolizması	11.11.1997
	Mehmet Engin	Özgürlük	25.11.1997
OCAK	Şener Önal	Toplumsal Yaşam ve Dayanışma	02.10.1997
	Levent Kahraman	Yaratıcı Sevgi	16.10.1997
	Fahri Molvalıoğlu	Bu Fikirleri Nasıl Değiştirebiliriz?	30.10.1997
	Gürkan Kefeli	M.:lukta M.:sâmahâ	13.11.1997
	Egemen Tüzün	Hürriyet	27.11.1997
	Mehmet Cömert	Kardeşlik	27.11.1997
	Sevcan Karabay	Eşitlik	27.11.1997

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	İNTİKAL TARİHİ
Necati Fenari	İzmir 1924	15.02.1956	Gönül	02.07.1997
Rasim Fenmen	İstanbul 1913	15.02.1956	Bilgi	09.07.1997
Salamon Ovadyo	İstanbul 1914	31.01.1963	Delta	11.07.1997
Nüvit Osmay	İstanbul 1909	18.01.1951	Bilgi	12.07.1997
Esat Güven	İstanbul 1914	25.12.1958	Fazilet	24.07.1997
Tarık Kaya Kuşhan	Yozgat 1921	26.04.1984	Ahiler	30.07.1997
Aldo Perahya	İstanbul 1945	14.12.1971	Dostluk	01.08.1997
İlhan Özsoy	Kırklareli 1926	12.06.1972	Başak	03.08.1997
Niso Mizrahi	İstanbul 1936	12.02.1986	Gün	06.08.1997
Günen İpekçi	İstanbul 1920	18.10.1962	Delta	07.08.1997
Reşat Başar	Selânik 1910	01.01.1931	Hürriyet	14.08.1997
Mesut Hadımlıoğlu	Denizli 1929	17.05.1985	Ümit	17.08.1997
Münir Raşit Öymen	Midilli 1903	17.06.1958	Erenler	18.08.1997
Kemal Şahin	Artvin 1957	10.05.1996	Güzel İstanbul	30.08.1997
Yüce Sun	İstanbul 1934	25.10.1974	Yücel	02.09.1997
Besim Türksel	İzmit 1945	08.03.1976	Tan	02.09.1997
Nedim Yahya	İstanbul 1924	20.10.1965	Atlas	22.09.1997
Gündüz Alp Kirec	Salihli 1919	29.11.1963	Kültür	10.10.1997

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ – HER ŞEY YAŞAR

**Ev.: Maş.: a intikal eden kardeşerimize Ev.: İn U.: Ml.:ndan sonsuz mağfiret
ve kederli ailelerine ve bütün kardeşerimize sabırlar dileriz.**

MİMAR SİNAN

Organ of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

ISSN 1301-2762

CONTENTS

6. Message of the M.W. Grand Master Tunç TİMURKAN
7. Templars and Free Masons..... Teoman BIYIKOĞLU
20. The Development of the Speculative Masonry
in France and its Impacts on civilization,
after the year 1723..... Hazer AKIN
31. Symbols and Allegories of our Rituals Koparal ÇERMAN
43. The Four Points of Archimedes..... Mehmet Fuat AKEV
45. The Existence and Creation..... Tuncay FİLİZ
54. Tools of Apprentice..... Semih S. TEZCAN
71. The Evolution from primitive
to improved Knowledge..... Taner VİDİNLİGİL
81. Mozart and Free Masons..... Üner BİRKAN
87. From Mythos to the Society..... Yüce SUN
95. News from Lodges Mimar SİNAN
112. Obituaries..... Mimar SİNAN

Adress : 25, Nuruziya Sokağı — Beyoğlu / İSTANBUL

YEAR : 1997

NO : 106

